

J. KRISHNAMURTI

BÀN VỀ XUNG ĐỘT

ON CONFLICT

Lời dịch: **ÔNG KHÔNG**

www.jkrishnamurtionghong.com

– Tháng 4-2009 –

*Chân thành cảm ơn Tâm Diệu-TVHS đã gửi tặng sách nguyên
bản tiếng Anh: **ON CONFLICT***

ON CONFLICT

J. Krishnamurti

KRISHNAMURTI FOUNDATION INDIA

BÀN VỀ XUNG ĐỘT

Khoảnh khắc bạn thắng thần nghi vấn nguyên nhân của chiến tranh, bạn đang nghi vấn sự liên hệ của bạn với một người khác, mà có nghĩa bạn đang nghi vấn toàn sự tồn tại của bạn, toàn cách sống của bạn.

Bombay, 7 tháng ba 1948

Bạn phải tự nguyện tìm hiểu sống của bạn, không chỉ trích nó, không nói điều này đúng hay điều này sai nhưng nhìn. Khi bạn thực sự nhìn trong cách đó, bạn sẽ thấy rằng bạn nhìn bằng đôi mắt đầy trù mền – không bằng chỉ trích, không bằng đánh giá, nhưng bằng ân cần. Bạn tự nhìn bằng ân cần và vì vậy bằng trù mền vô hạn – và chỉ khi nào có trù mền và tình yêu vô hạn bạn mới thấy sự tồn tại tổng thể của sống.

Madras, 22 tháng mười hai 1965

Nội dung

Trang

11	. <i>Lời tựa</i>
13	. Ojai, 27 tháng năm 1945
16	. Ojai, 17 tháng sáu 1945
21	. Bombay, 7 tháng ba 1948
27	. Bangalore, 11 tháng bảy 1948
36	. Poona, 1 tháng chín 1948
44	. Bombay, 19 tháng hai 1950
50	. Nói chuyện với học sinh tại trường Rajghat, 22 tháng giêng 1954
51	. Rajghat, 9 tháng giêng 1955
59	. Ojai, 6 tháng tám 1955
62	. New Delhi, 27 tháng mười 1963
73	. Madras, 22 tháng mười hai 1965
79	. Rome, 31 tháng ba 1966
83	. Rajghat, 10 tháng mười hai 1967
85	. Brockwood Park, 8 tháng chín 1970
98	. Brockwood Park, 31 tháng tám 1974
113	. Ojai, 13 tháng tư 1975
116	. Saanen, 30 tháng bảy 1978
126	. Bombay, 31 tháng giêng 1981
136	. Ojai, 2 tháng năm 1982
140	. Bombay, 23 tháng giêng 1983
148	. Từ quyển <i>Krishnamurti độc thoại</i> , Ojai, 31 tháng ba 1983
155	. Saanen, 26 tháng bảy 1983
161	. San Francisco, 5 tháng năm 1984

- 173 . Rajghat, 12 tháng mười một 1984
- 176 . Bombay, 7 tháng hai 1985
- 180 . Từ quyển *Sổ tay của Krishnamurti*,
31 tháng chín 1961

Lời tựa

Jiddu Krishnamurti được sinh ra ở Ấn độ năm 1895 và, lúc 13 tuổi, được bảo trợ bởi Tổ Chức Thần học Theosophical Society, đã công nhận ông là phương tiện cho “Thầy Thế Giới” mà sự xuất hiện của ông đã được công bố từ trước. Chẳng mấy chốc K đã nổi lên như một người thầy, không thể phân hạng, không thỏa hiệp và đầy quyền năng; những nói chuyện và những tác phẩm của ông không liên quan đến bất kỳ tôn giáo đặc biệt nào và cũng không thuộc phương Đông hay phương Tây nhưng dành cho toàn thế giới. Cương quyết phủ nhận hình ảnh đáng Cứu thế, vào năm 1929 ông tuyên bố giải tán tổ chức to lớn và giàu có đã được xây dựng quanh ông và tuyên bố sự thật là “một mảnh đất không lối vào”, không thể tiếp cận được bởi bất kỳ tôn giáo, triết lý hay giáo phái chính thức nào.

Trong suốt cuộc đời còn lại K liên tục phủ nhận danh vị đạo sư mà những người khác cố gắng ép buộc ông phải nhận. Ông tiếp tục thu hút vô số người khắp thế giới nhưng khẳng định không là uy quyền, không muốn những môn đồ, và luôn luôn nói chuyện như một cá thể cùng một cá thể khác. Tâm điểm những lời giáo huấn của ông là nhận ra rằng những thay đổi cơ bản trong xã hội chỉ có thể được tạo ra bởi sự thay đổi của ý thức cá thể. Sự cần thiết phải hiểu rõ về chính mình và hiểu rõ những ảnh hưởng gây tách rời, gây giới hạn của tình trạng bị quy định thuộc quốc gia và tôn giáo liên tục được nhấn mạnh. Krishnamurti luôn luôn vạch ra sự cần thiết cấp bách phải có được sự khoáng đạt, phải có được “không gian bao la trong bộ não” mà trong đó có năng lượng vô hạn. Điều

này dường như đã là nguồn suối của sự sáng tạo riêng của ông và cốt lõi cho những ảnh hưởng to tát của ông đối với vô số người khắp thế giới.

Ông tiếp tục giảng thuyết khắp thế giới cho đến khi qua đời năm 1986 ở tuổi chín mươi. Những nói chuyện, những đối thoại, những lá thư và những bài viết trên báo của ông đã được tổng hợp thành hơn sáu mươi quyển. Từ những lời giáo huấn nhiều như thế một loạt những quyển sách có đề mục này đã được biên soạn, mỗi quyển sách tập trung vào một đề tài có liên quan đặc biệt và khẩn cấp trong sống hàng ngày của chúng ta.

Ojai, 27 tháng năm 1945

Người hỏi: *Tôi chắc chắn hầu hết chúng ta đã xem thấy trong phim ảnh và tạp chí những hình ảnh xác thực về những kinh hoàng và những dã man của những trại tập trung. Theo quan điểm của ông, điều gì nên được thi hành cho những người đã phạm những tội ác ghê tởm này? Họ không nên bị trừng phạt hay sao?*

Krishnamurti: Ai sẽ trừng phạt họ? Người buộc tội thường không có ội bằng người bị buộc tội hay sao? Mỗi người chúng ta đã dựng lên văn minh này, đã góp phần vào sự đau khổ của nó, phải chịu trách nhiệm cho những hành động của nó. Chúng ta là kết quả của những hành động và những phản ứng của mỗi người; văn minh này là một kết quả tập thể. Không quốc gia hay con người nào tách rời khỏi một người khác; tất cả chúng ta đều có liên quan lẫn nhau; chúng ta là một. Dù chúng ta có thừa nhận nó hay không, khi một tai họa xảy đến cho một dân tộc, chúng ta đều chia sẻ nó giống như một may mắn. Bạn có lẽ tự tách rời để chỉ trích hay khen ngợi.

Quyền lực để đàn áp là tội lỗi, và mỗi nhóm người hùng mạnh lẫn tổ chức tốt trở thành một nguồn tiềm tàng của tội lỗi. Bằng cách chê trách những tàn ác của một quốc gia khác, bạn nghĩ rằng bạn có thể bỏ qua những tàn ác của riêng bạn. Không chỉ những người chiến thắng nhưng mỗi quốc gia phải chịu trách nhiệm cho những kinh hoàng của chiến tranh. Chiến tranh là một trong những thảm kịch bi đát nhất; tội lỗi nhất là giết chết một người khác. Khi bạn cho phép một tội lỗi

như thế len vào tâm hồn của bạn, bạn thả lỏng vô vàn tai họa nhỏ bé. Bạn không chê trách chính chiến tranh nhưng bạn lại chê trách những người tàn bạo trong chiến tranh.

Bạn chịu trách nhiệm cho chiến tranh; bạn đã tạo ra nó bằng hoạt động hàng ngày của tham lam, ý muốn xấu xa, đam mê của bạn. Mỗi người chúng ta đã dựng lên văn minh hung tợn, ganh đua này, trong đó con người chống lại con người. Bạn muốn nhổ bật những nguyên nhân của chiến tranh, của dã man trong những người khác, trái lại chính bạn lại buông thả trong chúng. Điều này dẫn đến đạo đức giả và những chiến tranh thêm nữa. Bạn phải nhổ bật những nguyên nhân của chiến tranh, của bạo lực, trong chính bạn, mà đòi hỏi sự kiên nhẫn và sự hòa nhã, không phải những chỉ trích gây đổ máu của những người khác.

Nhân loại không cần nhiều đau khổ thêm để hiểu rõ điều đó, nhưng điều gì được cần đến là bạn nên ý thức được những hành động riêng của bạn, bạn nên tỉnh thức được sự dốt nát và đau khổ riêng của bạn và thế là bạn tạo ra sự độ lượng lẫn từ bi trong bạn. Bạn không nên quan tâm đến sự trừng phạt và tưởng thưởng nhưng quan tâm đến sự loại bỏ trong chính bạn những nguyên nhân đó mà biểu lộ chúng trong bạo lực và trong hận thù, trong thù địch và ý muốn xấu xa. Trong gết chết kẻ giết người, bạn trở thành như anh ấy; bạn trở thành kẻ phạm tội. Một hành động sai trái không thể được sửa chữa qua phương tiện sai trái; chỉ qua phương tiện đúng đắn một kết thúc đúng đắn mới có thể đạt được. Nếu bạn muốn có hòa bình, bạn phải sử dụng phương tiện hòa bình, và giết người tập thể, chiến tranh, chỉ có thể dẫn đến giết người thêm nữa, đau khổ thêm nữa. Không thể có tình yêu qua đổ máu; một quân đội không là công cụ của hòa bình. Chỉ ý muốn tốt lành và từ bi có thể mang lại hòa bình cho thế giới, không phải vũ lực lẫn xảo quyệt và cũng không phải thuần túy luật pháp.

Bạn chịu trách nhiệm cho sự đau khổ và bất hạnh đang tồn tại, bạn mà đầy hung tợn, đàn áp, tham lam, tham vọng trong sống hàng ngày của bạn. Đau khổ sẽ tiếp tục chùng nào bạn còn không loại bỏ trong chính bạn những nguyên nhân đó mà nuôi dưỡng đam mê, tham lam, và độc ác. Hãy có hòa bình trong tâm hồn của bạn, và bạn sẽ tìm được câu trả lời đúng đắn cho câu hỏi của bạn.

Ojai, 17 tháng sáu 1945

Người hỏi: Ông phản đối chiến tranh, và tuy nhiên ông không đang ủng hộ nó hay sao?

Krishnamurti: Tất cả chúng ta không đang duy trì sự giết người đồng loạt khủng khiếp này à? Chúng ta chịu trách nhiệm, mỗi người, cho chiến tranh, chiến tranh là một kết quả cuối cùng thuộc sống hàng ngày của chúng ta; nó được hiện diện qua hành động-cảm giác-suy nghĩ hàng ngày của chúng ta. Điều gì chúng ta là, mà chúng ta chiếu rọi trong những liên hệ thuộc tôn giáo, xã hội, nghề nghiệp của chúng ta; điều gì chúng ta là, thế giới là.

Nếu chúng ta không hiểu rõ những vấn đề chính và phụ được bao hàm trong sự trách nhiệm cho chiến tranh, chúng ta sẽ bị rối loạn và không thể thoát khỏi thảm họa này. Chúng ta phải biết đặt sự quan trọng ở đâu, và chỉ như thế chúng ta sẽ hiểu rõ vấn đề. Kết quả không tránh khỏi của xã hội này là chiến tranh; nó được phục vụ cho chiến tranh; công nghiệp của nó dẫn đến chiến tranh; những giá trị của nó khuyến khích chiến tranh. Bất kỳ điều gì chúng ta làm trong ranh giới của nó đều góp phần vào chiến tranh. Khi chúng ta mua sắm cái gì đó, thuê má đưa vào chiến tranh; những con tem bưu chính giúp đỡ ủng hộ chiến tranh. Chúng ta không thể tẩu thoát khỏi chiến tranh, dù chúng ta sẽ đi bất kỳ nơi nào, đặc biệt hiện nay, bởi vì xã hội được tổ chức cho chiến tranh tổng thể. Công việc vô hại và đơn giản nhất đều đóng góp cho chiến tranh trong một cách này hay một cách khác. Dù chúng ta muốn nó hay không, bằng chính sự tồn tại của

chúng ta chúng ta đang giúp đỡ duy trì chiến tranh. Vì vậy chúng ta sẽ làm gì đây? Chúng ta không thể rút vào một hòn đảo hay một cộng đồng sơ khai, bởi vì văn hóa hiện đại có mặt ở khắp mọi nơi. Vì vậy chúng ta có thể làm gì? Chúng ta sẽ từ chối ủng hộ chiến tranh bằng cách không đóng thuế, bằng cách không mua tem? Đó là vấn đề chính à? Nếu nó không phải, và nó chỉ là vấn đề phụ thuộc, vậy thì chúng ta không nên bị rối loạn bởi nó.

Không phải vấn đề cơ bản, vấn đề nguyên nhân của chính chiến tranh, còn không sâu sắc nhiều hơn hay sao? Nếu chúng ta có thể hiểu rõ nguyên nhân của chiến tranh, lúc đó vấn đề phụ có thể tiếp cận từ một quan điểm hoàn toàn khác hẳn, nếu chúng ta không hiểu rõ, vậy thì chúng ta sẽ bị mất hút trong nó. Nếu chúng ta có thể làm tự do chính mình khỏi những nguyên nhân của chiến tranh, vậy thì vấn đề phụ có lẽ không phát sinh.

Vậy là sự quan trọng phải được tập trung vào sự khám phá trong chính mình nguyên nhân của chiến tranh; sự khám phá này phải được thực hiện bởi mỗi người chứ không phải bởi một nhóm người có tổ chức, bởi vì nhóm người có khuynh hướng dẫn đến không suy nghĩ, thuần túy là tuyên truyền và những khẩu hiệu, mà chỉ nuôi dưỡng không-khoan dung và xung đột thêm nữa. Nguyên nhân phải được tự-khám phá, và thế là mỗi người qua sự trải nghiệm trực tiếp tự-giải thoát khỏi nó.

Nếu chúng ta suy nghĩ kỹ càng, chúng ta ý thức được rõ ràng những nguyên nhân của chiến tranh: đam mê, ý muốn xấu xa, và dốt nát; ham muốn dục vọng, theo đuổi vật chất, và thèm khát sự tiếp tục lẫn nổi tiếng thuộc cá thể; tham lam, ganh ghét và tham vọng; chủ nghĩa quốc gia cùng sự chủ quyền tách rời của nó, những ranh giới kinh tế, những phân chia xã hội, những thành kiến chủng tộc, và tôn giáo có tổ chức. Mỗi người không thể tỉnh thức được tham lam, ý muốn xấu xa, dốt nát của anh ấy, và vì vậy được tự do khỏi chúng

hay sao? Chúng ta bám vào chủ nghĩa quốc gia, bởi vì nó là một lối thoát cho những bản năng vô đạo đức, hung tợn của chúng ta; nhân danh quốc gia hay học thuyết của chúng ta, chúng ta có thể giết chết hay tiêu diệt mà không bị trừng phạt, trở thành những anh hùng, và chúng ta càng giết chết những bạn bè của chúng ta nhiều bao nhiêu, chúng ta càng nhận được sự tôn vinh từ quốc gia của chúng ta nhiều bấy nhiêu.

Lúc này sự giải thoát khỏi nguyên nhân của đau khổ và xung đột không là vấn đề chính hay sao? Nếu chúng ta không tập trung vào vấn đề này, làm thế nào giải pháp của những vấn đề phụ sẽ chấm dứt chiến tranh? Nếu chúng ta không nỗ lực những nguyên nhân của chiến tranh trong chính chúng ta, nó sẽ có giá trị gì khi hàn gắn những hậu quả bên ngoài thuộc trạng thái bên trong của chúng ta? Chúng ta, mỗi người phải tìm hiểu kỹ càng và dọn dẹp sạch sẽ dục vọng, ý muốn xấu xa, và dốt nát; chúng ta phải loại bỏ hoàn toàn chủ nghĩa quốc gia, chủ nghĩa chủng tộc, và những nguyên nhân đó mà nuôi dưỡng thù địch. Chính chúng ta phải quan tâm trọn vẹn với vấn đề quan trọng chính yếu và không bị rối loạn với những vấn đề phụ thuộc.

Người hỏi: Ông đang gây thất vọng lắm, tôi tìm kiếm sự hứng khởi để tiếp tục. Ông không làm chúng tôi phân chấn bằng những từ ngữ khuyến khích và hy vọng. Liệu có sai lầm khi tìm kiếm sự hứng khởi hay không?

Krishnamurti: Tại sao bạn muốn được hứng khởi? Đó không phải bởi vì trong chính bạn bạn bị trống rỗng, không sáng tạo, cô độc hay sao? Bạn muốn lấp đầy trạng thái cô độc này, sự hoang vắng dày vò này; đúng là bạn đã cố gắng những phương cách khác nhau để lấp đầy nó, và bạn hy vọng lại tìm lối thoát khỏi nó bằng cách đến đây. Qui trình của lấp đầy trạng thái cô độc căn cốt này được gọi là sự hứng khởi. Vậy thì sự hứng khởi trở thành một kích thích thuần túy, và, như với mọi

kích thích, chẳng mấy chốc nó mang lại sự vô cảm và chán nản riêng của nó. Vậy là chúng ta đi từ một hứng khởi, kích thích, đến một hứng khởi, kích thích khác, mỗi cái đều mang lại sự thất vọng lẫn chán nản riêng của nó; vì vậy cái trí mất đi tánh mềm dẻo của nó, tánh nhạy cảm của nó; khả năng bên trong của tánh căng bị mất đi qua sự tiến hành liên tục của kéo căng và buông lỏng này. Tánh căng là cốt lõi để khám phá, nhưng một kéo căng mà cần đến sự buông lỏng hay một kích thích chẳng mấy chốc mất đi khả năng của nó để tự làm mới mẻ, để có mềm dẻo, tinh táo. Tánh mềm dẻo tinh táo này không thể được kích thích từ bên ngoài; nó hiện diện khi nó không lệ thuộc vào sự kích thích, vào sự cảm hứng.

Tất cả sự kích thích đều không giống nhau trong thực tế hay sao? Dù bạn uống rượu hay bị kích thích bởi một bức tranh hay một ý tưởng, dù bạn đi nghe một buổi hòa nhạc hay dự một nghi lễ tôn giáo, hay kích thích mình qua một hành động, dù cao quý hay thấp hèn bao nhiêu, tất cả điều này không làm đỡ dần quả tim-cái trí hay sao? Một tức giận chính đáng, mà là một vô lý, dù nó có lẽ gây kích thích và hưng khởi đến chừng nào, dẫn đến vô cảm; và hình thức tột đỉnh của thông minh, nhạy cảm, thâm nhận, không cần thiết để trải nghiệm sự thật hay sao? Kích thích nuôi dưỡng lệ thuộc, và lệ thuộc, dù xứng đáng hay không xứng đáng, gây ra sự sợ hãi. Người ta được kích thích hay hứng khởi như thế nào đều không quan trọng lắm, dù qua nhà thờ hay chính trị có tổ chức hay qua giải trí, bởi vì kết quả sẽ giống hệt – vô cảm bị gây ra qua sợ hãi và lệ thuộc.

Những xao lãng trở thành những kích thích. Từ cơ bản xã hội chúng ta khuyến khích xao lãng, xao lãng trong mọi hình thức. Chính cảm thấy-suy nghĩ của chúng ta đã trở thành một tiến hành của lang thang khỏi trọng tâm, khỏi thực tế. Vì vậy rời khỏi mọi xao lãng là điều khó khăn cực kỳ, bởi vì hầu như chúng ta đã trở thành không còn khả năng để tinh thức không chọn lựa được *cái gì là*. Thế là xung đột nảy sinh, mà

làm sao lãng thêm nữa cảm thấy -tu tưởng của chúng ta, và chỉ qua trạng thái tỉnh thức liên tục thì cảm thấy-tu tưởng mới có thể thoát khỏi mạng lưới của những sao lãng.

Và lại, ai có thể cho bạn sự phấn chấn, khuyến khích, và hy vọng? Nếu bạn lệ thuộc vào một người khác, dù vĩ đại và cao quý bao nhiêu, chúng ta hoàn toàn bị mất hút, bởi vì lệ thuộc nuôi dưỡng sự sở hữu, trong đó có đấu tranh và đau khổ vô tận. Sự phấn chấn và hạnh phúc không là hai đầu khác biệt trong chính chúng; ~~chúng~~ như khuyến khích và hy vọng, chúng là những việc có liên quan với nhau trong sự tìm kiếm cái gì đó mà là một kết thúc trong chính nó. Chính kết thúc này phải được tìm kiếm đầy nhẫn nại và siêng năng, và chỉ qua sự khám phá của nó những hỗn loạn và đau khổ của chúng ta sẽ chấm dứt. Chuyến hành trình hướng đến sự khám phá của nó ở trong chính người ta; mọi chuyến hành trình khác là một sao lãng dẫn đến dốt nát và ảo tưởng. Chuyến hành trình bên trong chính ~~người~~ ta phải được thực hiện không vì một kết quả, không giải quyết xung đột và đau khổ; bởi vì chính sự tìm kiếm là hiến dâng, hứng khởi. Lúc đó chính đang đi là một tiến hành đang phơi bày, một trải nghiệm mà liên tục đang giải thoát và sáng tạo. Bạn không nhận thấy rằng sự hứng khởi hiện diện khi bạn không đang tìm kiếm nó hay sao? Nó hiện diện khi tất cả mong đợi đã chấm dứt, khi quả tim-cái trí là tĩnh lặng. Điều gì được tìm kiếm là tự-sáng chế và vậy là sự thật không hiện diện.

Bombay, 7 tháng ba 1948

N**gười hỏi:** Ông khuyên chúng tôi nên làm *gsein* chiến tranh bùng nổ?

Krishnamurti: Thay vì tìm kiếm lời khuyên, tôi xin phép đề nghị chúng ta cùng nhau tìm hiểu vấn đề? Bởi vì lời khuyên dễ dàng lắm, nhưng nó không giải quyết vấn đề. Nếu chúng ta cùng nhau tìm hiểu vấn đề, vậy thì có lẽ chúng ta sẽ có thể hiểu rõ làm thế nào để hành động khi một chiến tranh bùng nổ. Nó phải là hành động trực tiếp, không phải hành động được đặt nền tảng trên lời khuyên của uy quyền hay một người khác, mà sẽ là quá xuất phát trong một khoảnh khắc của khủng hoảng. Trong những khoảnh khắc của khủng hoảng, tuân theo một người khác dẫn đến sự hủy diệt riêng của chúng ta. Rốt cuộc, trong những thời điểm khủng hoảng như chiến tranh, bạn bị dẫn đến sự hủy diệt; nhưng nếu bạn biết tất cả những hàm ý của nó, thấy hành động của nó, nó hiện diện như thế nào, khi khủng hoảng thực sự xảy ra, không cần tìm kiếm lời khuyên hay tuân theo người nào đó, bạn sẽ hành động trực tiếp và đúng đắn. Điều này không có nghĩa rằng tôi đang cố gắng lẫn tránh vấn đề bằng cách không trả lời trực tiếp câu hỏi của bạn. Tôi không đang lẫn tránh nó. Trái lại, tôi đang chỉ rõ rằng chúng ta có thể hành động một cách đạo đức – mà không là “một cách chính đáng” – khi thảm họa kinh hoàng này ập xuống nhân loại.

Bây giờ, bạn sẽ làm gì nếu có một chiến tranh? Là một người Hindu, hay một người Ấn độ, hay một người Đức, là người yêu quốc gia, yêu tổ quốc, theo tự nhiên bạn sẽ chọn

lấy vũ khí, phải không? Bởi vì, qua tuyên truyền, qua những hình ảnh kinh hoàng, và mọi chuyện như thế, bạn sẽ bị kích thích, và bạn sẽ sẵn sàng chiến đấu. Bị quy định bởi chủ nghĩa yêu nước, chủ nghĩa quốc gia, những biên giới thuộc kinh tế, bởi tạm gọi là tình yêu tổ quốc, sự đáp lại tức khắc của bạn sẽ là chiến đấu. Thế là bạn sẽ không có vấn đề, phải không? Bạn có một vấn đề chỉ khi nào bạn bắt đầu nghi ngờ những nguyên nhân của chiến tranh – mà không chỉ do bởi kinh tế nhưng còn nhiều hơn nữa do bởi tâm lý và học thuyết.

Nhưng khi bạn bắt đầu nghi ngờ toàn tiến hành của chiến tranh, làm thế nào chiến tranh xảy ra, lúc đó bạn phải chịu trách nhiệm trực tiếp cho những hành động của bạn. Bởi vì chiến tranh xảy ra chỉ khi nào bạn, trong liên hệ với một người khác, tạo ra xung đột. Rốt cuộc chiến tranh là một chiều rọi thuộc sống hàng ngày của bạn – chỉ thu hút sự chú ý của mọi người nhiều hơn và hủy diệt nhiều hơn. Trong sống hàng ngày chúng ta đang giết chóc, đang hủy diệt, đang tàn sát hàng ngàn người qua sự tham lam của chúng ta, qua chủ nghĩa quốc gia của chúng ta, qua những ranh giới kinh tế của chúng ta, và vân vân. Vậy là chiến tranh là sự tiếp tục thuộc sự tồn tại hàng ngày của bạn được thực hiện để thu hút sự chú ý của mọi người nhiều hơn; và khoảnh khắc bạn trực tiếp nghi ngờ nguyên nhân của chiến tranh, bạn đang nghi ngờ sự liên hệ của bạn với một người khác, mà có nghĩa bạn đang nghi ngờ toàn sự tồn tại của bạn, toàn lối sống của bạn.

Nếu bạn tìm hiểu đầy thông minh, không hời hợt, khi chiến tranh xảy ra, bạn sẽ phản ứng tùy theo sự tìm hiểu và hiểu rõ của bạn. Một con người hòa bình – không phải vì một lý tưởng của không-bạo lực, nhưng thực sự được tự do khỏi bạo lực – với người ấy chiến tranh không có ý nghĩa gì cả. Chắc chắn anh ấy sẽ không tham gia vào nó; anh ấy có lẽ bị bắn chết vì không tham gia vào nó, nhưng anh ấy chấp nhận những hậu quả. Ít ra anh ấy sẽ không tham gia vào xung đột – nhưng không phải từ chủ nghĩa lý tưởng. Người lý tưởng là

người lẩn tránh hành động tức khắc. Người lý tưởng đang tìm kiếm không-bạo lực không thể được tự do khỏi bạo lực; bởi vì, khi toàn cục sống của chúng ta được đặt nền tảng trên xung đột và bạo lực, nếu chính tôi không hiểu rõ ngay lúc này, ngày hôm nay, làm ~~ch~~ nào tôi có thể hành động đúng thực vào ngày mai khi có một thảm họa? Đang bị tích lũy, đang bị quy định bởi chủ nghĩa quốc gia, bởi giai cấp của tôi – bạn biết toàn tiến hành – làm thế nào tôi, bị quy định bởi tham lam và bạo lực, có thể hành động không -tham lam và không-bạo lực khi có một thảm họa? Theo tự nhiên tôi sẽ bạo lực. Cũng vậy, khi có một chiến tranh, nhiều người thích những hào phóng của chiến tranh: chính phủ sẽ chăm sóc tôi, nuôi ăn gia đình tôi; và nó là ~~mi~~ cắt đứt khỏi sự thường lệ hàng ngày của tôi, khỏi văn phòng, khỏi những sự việc buồn tẻ của sống. Vì vậy chiến tranh là một lối thoát, và đối với nhiều người nó công hiến một phương cách dễ dàng để lẩn tránh trách nhiệm. Bạn đã nghe nhiều người lính nói gì chưa? “Cám ơn Thượng đế Nó là một công việc kinh doanh tầm lợm, nhưng ít ra nó cũng là cái gì đó gây hứng thú”. Cũng vậy chiến tranh trao tặng một lối thoát cho những bản năng vô đạo đức của chúng ta. Chúng ta vô đạo đức trong sống hàng ngày của chúng ta, trong thế giới kinh doanh của chúng ta, trong những liên hệ của chúng ta, nhưng tất cả nó đều ngấm ngấm, được giấu giếm rất cẩn thận, được che đậy bởi một cái mền chân chính, một chấp nhận hợp luật; và chiến tranh trao tặng chúng ta một lối thoát khỏi sự đạo đức giả đó – cuối cùng chúng ta có thể bạo lực rồi.

Vậy là bạn sẽ hành động như thế nào trong thời gian có chiến tranh tùy thuộc vào bạn, vào điều kiện, trạng thái của toàn thân tâm bạn. Để nói, “Bạn không được tham gia vào chiến tranh” cho một con người bị quy định vào bạo lực là một điều hoàn toàn vô ích. Nó là một lãng phí thời gian khi bảo anh ấy không được đánh nhau, bởi vì anh ấy bị quy định để đánh nhau, anh ấy thương yêu đánh nhau. Nhưng cho

những người của chúng ta mà có ý định nghiêm túc có thể tìm hiểu sống riêng của chúng ta; chúng ta có thể thấy mức độ nào chúng ta có bạo lực trong sống hàng ngày, trong câu nói của chúng ta, trong những suy nghĩ của chúng ta, trong những hành động của chúng ta, trong những cảm giác của chúng ta, và chúng ta có thể được tự do khỏi bạo lực đó, không phải bởi vì một lý tưởng, không phải bởi vì cố gắng thay đổi nó thành không-bạo lực, nhưng bằng cách thực sự đối diện nó, bằng cách chỉ tỉnh thức được nó; vậy là, khi chiến tranh xảy ra, chúng ta sẽ có thể hành động đúng đắn. Một con người đang tìm kiếm một lý tưởng sẽ hành động giả dối, bởi vì phản ứng của anh ấy sẽ bị đặt nền tảng trên sự tuyệt vọng. Trái lại nếu chúng ta có thể tỉnh thức được những suy nghĩ, những cảm thấy, những hành động riêng trong sống hàng ngày của chúng ta – không chỉ trích chúng nhưng chỉ tỉnh thức được chúng – vậy là chúng ta sẽ làm tự do chính chúng ta khỏi chủ nghĩa ái quốc, khỏi chủ nghĩa quốc gia, khỏi vẫy vẫy lá cờ, và tất cả sự dại dột đó, mà chính là những biểu tượng của bạo lực; và khi chúng ta được tự do, vậy là chúng ta sẽ biết hành động đúng đắn như thế nào khi khủng hoảng được gọi là chiến tranh đó xảy ra.

Người hỏi: Liệu một người ghê tởm chiến tranh có thể tham gia vào chính phủ của một quốc gia?

Krishnamurti: Bây giờ, chính phủ là gì? Rốt cuộc, nó là, nó đại diện, điều gì chúng ta là. Trong những quốc gia tạm gọi là dân chủ, dù điều đó có nghĩa gì, chúng ta tuyển chọn để đại diện cho chúng ta những người giống như chúng ta, những người chúng ta thích, những người có giọng nói to nhất, có đầu óc khôn ngoan nhất, hay bất kỳ nó là gì. Vì vậy chính phủ là điều gì chúng ta là, phải không? Và chúng ta là gì? Chúng ta là một đồng của những phản ứng bị quy định – bạo lực, tham lam, thù hận, ganh ghét, ham muốn quyền hành, và vân

vân. Vì vậy theo tự nhiên chính phủ là điều gì chúng ta là, mà là bạo lực trong những hình thức khác nhau; và làm thế nào một người thực sự không có bạo lực trong thân tâm của anh ấy có thể lệ thuộc, hoặc trong danh tính hoặc trong sự kiện, đến một cấu trúc mà là bạo lực? Sự thật có thể đồng tồn tại cùng bạo lực, mà là điều gì chúng ta gọi là chính phủ, hay sao? Một con người đang tìm kiếm hay đang trải nghiệm sự thật có thể có bất kỳ điều gì phải làm với những chính phủ cầm quyền, với chủ nghĩa quốc gia, một học thuyết, chính trị đảng phái, một cơ cấu quyền lực, hay sao? Một con người hòa bình nghĩ rằng bằng cách tham gia vào chính phủ anh ấy sẽ có thể làm điều gì đó tốt lành. Nhưng việc gì xảy ra khi anh ấy tham gia vào chính phủ? Cấu trúc quá uy quyền đến độ anh ấy bị nuốt chửng bởi nó, và anh ấy chẳng có thể làm gì cả. Thưa bạn, đây là một sự thật; nó thực sự đang xảy ra trong thế giới. Khi bạn tham gia vào một đảng phái hay đại diện cho cuộc bầu cử vào nghị viện, bạn phải chấp nhận những điều khoản của đảng phái. Vậy là bạn không còn suy nghĩ. Và làm thế nào một con người đã dâng hiến mình đến một điều gì khác – dù đến một đảng phái, một chính phủ, hay một đạo sư – làm thế nào anh ấy có thể tìm được sự thật? Và làm thế nào anh ấy mà đang tìm kiếm sự thật có thể có bất kỳ liên quan gì đến chính trị quyền lực?

Bạn thấy, chúng ta đặt ra những câu hỏi này bởi vì chúng ta thích lệ thuộc vào uy quyền bên ngoài, vào môi trường sống, cho sự thay đổi của chính chúng ta. Chúng ta hy vọng những người lãnh đạo, những chính phủ, những đảng phái, những cơ cấu, những khuôn mẫu của hành động trong chừng mực nào đó sẽ thay đổi chúng ta, tạo ra trật tự và hòa bình trong sống của chúng ta. Chắc chắn đó là nền tảng của những câu hỏi này, phải không? Liệu một điều gì khác, một chính phủ hay một đạo sư hay một quỹ quyết, có thể trao tặng hòa bình và trật tự cho bạn? Liệu một điều gì khác có thể mang lại hạnh phúc và tình yêu cho bạn? Chắc chắn không.

Hòa bình có thể hiện diện chỉ khi nào sự hỗn loạn mà chúng ta đã tạo ra có thể được hiểu rõ hoàn toàn, không phải trên mức độ từ ngữ nhưng bên trong; khi những nguyên nhân của hỗn loạn, của xung đột, được tháo gỡ, chắc chắn có hòa bình và tự do. Nhưng nếu không tháo gỡ những nguyên nhân, chúng ta hướng về uy quyền bên ngoài nào đó để mang lại hòa bình cho chúng ta, và phía bên ngoài luôn luôn bấp bênh đảo bởi phía bên trong. Chừng nào sự xung đột tâm lý còn tồn tại, cùng sự tìm kiếm quyền hành, vị trí, và vân vân, dù cấu trúc bên ngoài có thể được thiết lập vững chắc đến chừng nào, tốt đẹp và trật tự đến chừng nào, sự hỗn loạn bên trong luôn luôn thắng thế nó. Vậy là, chắc chắn, chúng ta phải tập trung vào bên trong, và không chỉ hướng ra phía bên ngoài.

Bangalore, 11 tháng b ảy 1948

N***gười hỏi:*** *Làm thế nào chúng ta có thể giải quyết sự hỗn loạn chính trị hiện nay của chúng ta và sự khủng hoảng trong thế giới? Có bất kỳ điều gì mà một cá thể có thể làm để kết thúc chiến tranh?*

Krishnamurti: Chiến tranh là sự chiếu rọi đồ máu và thu hút nhiều người thuộc sống hàng ngày của chúng ta. Chiến tranh chỉ là một bộc lộ bên ngoài thuộc trạng thái bên trong của chúng ta, một chiếu rọi to lớn thuộc hành động hàng ngày của chúng ta. Nó thu hút nhiều người hơn, tàn bạo nhiều hơn, hủy diệt nhiều hơn, nhưng nó là kết quả được tập hợp của những hoạt động cá thể. Vì vậy bạn và tôi chịu trách nhiệm cho chiến tranh, và chúng ta có thể làm gì để chấm dứt nó? Chắc chắn, chiến tranh không thể được chấm dứt bởi bạn và tôi, bởi vì nó đang chuyển động rồi; nó đang xảy ra rồi, mặc dù chủ yếu ở trên mức độ thuộc tâm lý. Nó đã bắt đầu rồi ở trong thế giới của những ý tưởng, mặc dù có lẽ phải mất thêm chút ít thời gian nữa cho những thân thể của chúng ta bị hủy diệt. Vì nó đang chuyển động rồi, nó không thể chấm dứt được – những vấn đề quá nhiều, quá nghiêm trọng, và lún sâu đi. Nhưng bạn và tôi, thấy rằng ngôi nhà đang cháy, có thể hiểu rõ những nguyên nhân của vụ cháy đó, có thể rời khỏi đó và dựng lên trong một nơi khác bằng những vật liệu khác mà không thể cháy được, mà sẽ không tạo ra những chiến tranh khác. Đó là mọi điều chúng ta có thể làm.

Bạn và tôi có thể thấy điều gì gây ra chiến tranh, và nếu chúng ta quan tâm đến sự chấm dứt chiến tranh, vậy thì

chúng ta có thể bắt đầu tự thay đổi chính chúng ta, mà là những nguyên nhân của chiến tranh. Vì vậy điều gì gây ra chiến tranh, liệu do bởi tôn giáo, chính trị, hay kinh tế? Chắc chắn, sự tin tưởng, hoặc chủ nghĩa quốc gia, một học thuyết, hoặc một tín điều đặc biệt. Nếu chúng ta không có niềm tin nhưng có ý muốn tốt lành, tình yêu, và sự quan tâm giữa chúng ta, vậy thì sẽ không có những chiến tranh. Nhưng chúng ta được củng cố bằng những niềm tin, những ý tưởng, và những tín điều, và vì vậy chúng ta nuôi dưỡng sự bất mãn. Khủng hoảng hiện nay thuộc về một bản chất ngoại lệ, và chúng ta như những con người phá i hoặc là theo đuổi con đường của xung đột mãi mãi và những chiến tranh liên tục mà là kết quả của hoạt động hàng ngày của chúng ta hoặc trái lại thấy những nguyên nhân của chiến tranh và quay lưng lại chúng.

Điều gì gây ra chiến tranh là sự ham muốn quyền hành, vị trí, thanh danh, tiền bạc, và cũng cả căn bệnh được gọi là chủ nghĩa quốc gia, sự tôn vinh một lá cờ, và căn bệnh của tôn giáo có tổ chức, sự tôn sùng một giáo điều. Tất cả những điều này là những nguyên nhân của chiến tranh; và như một cá thể nếu bạn lệ thuộc vào bất kỳ những tổ chức tôn giáo nào, nếu bạn thèm khát quyền hành, nếu bạn ganh ghét, bạn chắc chắn sẽ tạo ra một xã hội mà sẽ dẫn đến sự hủy diệt. Vì vậy lại nữa, nó tùy thuộc vào bạn và không phải những người lãnh đạo, không phải Stalin, Churchill, và những người như họ. Nó tùy thuộc vào bạn và tôi, nhưng dường như chúng ta không nhận ra điều đó. Nếu một lần chúng ta thực sự cảm thấy trách nhiệm của những hành động riêng của chúng ta, chúng ta có thể chấm dứt tất cả những chiến tranh này, sự đau khổ kinh hoàng này mau lẹ biết chừng nào! Nhưng, bạn thấy, chúng ta đi dửng dưng. Chúng ta có ba bữa ăn một ngày, chúng ta có những việc làm, chúng ta có những tài khoản ngân hàng, nhiều hay ít, và chúng ta nói, “Vì Chúa, đừng quấy rầy chúng tôi, hãy để cho chúng tôi được yên ổn”.

Chúng ta càng ở trên cao bao nhiêu, chúng ta càng muốn an toàn, bền vững, yên bình bấy nhiêu, chúng ta càng muốn được yên ổn bấy nhiêu, để duy trì những sự việc sự vật cố định như chúng là; nhưng chúng không thể được duy trì như chúng là, bởi vì không duy trì được bất kỳ thứ gì cả. Mọi thứ đang phân rã. Chúng ta không muốn đối diện những sự việc này; chúng ta không muốn đối diện sự thật rằng bạn và tôi chịu trách nhiệm cho những chiến tranh. Bạn và tôi có lẽ nói về hòa bình, có những hội nghị, ngồi quanh một cái bàn, và thảo luận; nhưng bên trong, tâm lý, chúng ta muốn quyền hành, vị trí; chúng ta bị thúc đẩy bởi sự tham lam. Chúng ta có mưu đồ, chúng ta thuộc về một quốc gia, chúng ta bị trói buộc bởi những niềm tin, bởi những giáo điều, với chúng chúng ta sẵn sàng chết và hủy diệt lẫn nhau. Bạn nghĩ rằng những con người như thế, bạn và tôi, có thể có hòa bình trong thế giới. Muốn có hòa bình, chúng ta phải yên tĩnh. Sống yên tĩnh có nghĩa không tạo ra sự đối kháng. Hòa bình không là một lý tưởng. Đối với tôi, một lý tưởng chỉ là một tẩu thoát, một trốn tránh, một đối nghịch của cái gì là. Một lý tưởng ngăn cản không hành động trực tiếp trên cái gì là. Nhưng muốn có hòa bình, chúng ta sẽ phải thương yêu, chúng ta sẽ phải bắt đầu, không sống theo một lý tưởng, nhưng thấy những sự việc sự vật như chúng là và hành động trên chúng, thay đổi chúng. Chừng nào mỗi người chúng ta còn đang tìm kiếm sự an toàn tâm lý, sự an toàn thân thể chúng ta cần thiết – thức ăn, quần áo, và chỗ ở – bị hủy diệt. Chúng ta đang tìm kiếm sự an toàn tâm lý, mà không tồn tại; và chúng ta tìm kiếm nó, nếu chúng ta có thể, qua quyền hành, qua vị trí, qua tước hiệu, danh tính – tất cả điều đó đang hủy diệt sự an toàn thân thể. Đây là một sự kiện rõ ràng, nếu bạn quan sát nó.

Vậy là muốn tạo ra hòa bình trong thế giới, muốn chấm dứt tất cả những chiến tranh, phải có một cách mạng trong những cá thể, trong bạn và tôi. Cách mạng kinh tế nếu không có cách mạng bên trong này đều vô nghĩa, bởi vì đối

khát là kết quả của sự điều chỉnh sai lầm những điều kiện kinh tế được sinh ra bởi những trạng thái tâm lý của chúng ta – tham lam, ganh ghét, ý muốn xấu xa, và sở hữu. Muốn chấm dứt đau khổ, đói khát, chiến tranh, phải có một cách mạng tâm lý, và cần có bao nhiêu người trong chúng ta sẵn lòng đổi diện điều đó. Chúng ta sẽ thảo luận hòa bình, lập kế hoạch cho luật pháp, tạo ra những tổ chức mới, Liên Hiệp Quốc, và vân vân; nhưng chúng ta sẽ không giành được hòa bình, bởi vì chúng ta sẽ không từ bỏ vị trí, quyền lực, tiền bạc, tài sản của chúng ta, sống ngu xuẩn của chúng ta. Lệ thuộc vào những người khác là hoàn toàn vô lý; những người khác không thể mang lại hòa bình cho chúng ta. Không người lãnh đạo nào sẽ trao tặng hòa bình cho chúng ta, không chính phủ, không quân đội, không quốc gia. Điều gì mang lại hòa bình là sự thay đổi bên trong mà sẽ dẫn đến hành động bên ngoài. Thay đổi bên trong không là sự cô lập, không là sự rút lui khỏi hành động bên ngoài. Ngược lại, có thể có suy nghĩ đúng đắn, nhưng không suy nghĩ đúng đắn khi không có hiểu rõ về chính mình. Nếu không có hiểu rõ về chính mình, không có hòa bình.

Muốn chấm dứt chiến tranh bên ngoài, bạn phải bắt đầu chấm dứt chiến tranh trong chính bạn. Một số người các bạn sẽ lác đầu và nói, “Tôi đồng ý”, rồi ra ngoài và làm chính xác cùng sự việc như các bạn đã làm trong suốt mười hay hai mươi năm qua. Sự đồng ý của các bạn chỉ bằng từ ngữ và chẳng có ý nghĩa gì cả, bởi vì những đau khổ và những chiến tranh của thế giới sẽ không được chấm dứt bởi sự đồng ý vô trách nhiệm của các bạn. Chúng sẽ được chấm dứt chỉ khi nào bạn nhận ra hiểm họa, chỉ khi nào bạn nhận ra trách nhiệm của bạn, chỉ khi nào bạn không dành riêng nó cho người nào khác. Nếu bạn thấy sự đau khổ, nếu bạn thấy sự khẩn cấp của hành động tức khắc và không trì hoãn nó, ấy thì bạn sẽ tự thay đổi chính bạn; và hòa bình xảy ra chỉ khi nào chính bạn là hòa bình, hòa thuận với người gần bên của bạn.

Người hỏi: Gia đình là cái khung của tình yêu và tham lam của chúng ta, của tánh ích kỷ và phân chia của chúng ta. Vị trí của nó là gì trong lược đồ sắp xếp những sự vật của ông?

Krishnamurti: Tôi không có lược đồ sắp xếp những sự vật. Hãy thấy chúng ta suy nghĩ về sống vô lý làm sao! Sống là đang sống, năng động, hoạt động và bạn không thể đặt nó trong một cái khung. Chính **n**ững người trí năng mới đặt sống trong một cái khung, mới có một lược đồ để hệ thống hóa nó. Tôi không có lược đồ, nhưng chúng ta hãy quan sát những sự kiện. Trước hết, có sự kiện của liên hệ với một người khác của chúng ta, dù là liên hệ với một người vợ, một người chồng, hay một người con – sự liên hệ mà chúng ta gọi là gia đình. Chúng ta hãy tìm hiểu sự kiện của cái gì là, không phải điều gì chúng ta thích nó nên là. Bất kỳ ai đều có thể có những ý tưởng về cuộc sống gia đình; nhưng nếu chúng ta có thể quan sát, tìm hiểu, hiểu rõ cái gì là, vậy thì có lẽ chúng ta sẽ có thể thay đổi nó. Nhưng chỉ bao phủ cái gì là bằng một bộ của những từ ngữ mỹ miều – gọi nó là trách nhiệm, bổn phận, tình yêu – tất cả điều đó chẳng có ý nghĩa gì cả. Vì vậy chúng ta sẽ tìm hiểu chúng ta gọi gia đình là gì. Muốn hiểu rõ điều gì đó, chúng ta phải tìm hiểu điều gì đó là gì và không bao phủ nó bằng những cụm từ ngọt ngào.

Nó có nghĩa gì khi bạn gọi là gia đình? Chắc chắn, nó là một liên hệ của thân mật, của hiệp thông. Hiện nay, trong gia đình của bạn, trong sự liên hệ của bạn với người vợ của bạn, với người chồng của bạn, liệu có hiệp thông hay không? Chắc chắn đó là điều gì chúng ta có ý nói qua từ ngữ liên hệ. Liên hệ có nghĩa sự hiệp thông mà không có sợ hãi, sự tự do để hiểu rõ lẫn nhau, để chuyển tải trực tiếp. Chắc chắn sự liên hệ có nghĩa như thế – hiệp thông cùng một người khác. Bạn có như thế không? Bạn hiệp thông cùng người vợ của bạn chứ? Có lẽ bạn hiệp thông phần vật chất, nhưng đó không là liên hệ. Bạn và người vợ của bạn sống trên những phía đối

ngịch của một bức tường cô lập, phải không? Bạn có những theo đuổi riêng của bạn, những tham vọng của bạn, và cô ấy có những theo đuổi, những tham vọng của cô ấy. Bạn sống đằng sau bức tường và thỉnh thoảng nhìn qua nó, và điều đó bạn gọi là liên hệ. Bạn có lẽ phóng lớn nó, làm dịu nó, giới thiệu một bộ mới mẻ của những từ ngữ để diễn tả nó, nhưng đó không là sự kiện thực sự – đó là bạn và một người khác sống trong cô lập, và sống trong cô lập đó bạn gọi là liên hệ.

Bây giờ, nếu có sự liên hệ thực sự giữa hai con người, mà có nghĩa có sự hiệp thông giữa họ, vậy thì những hàm ý to tát lắm. Vậy thì không có cô lập, vậy thì có tình yêu và không trách nhiệm hay bổn phận. Chỉ những con người cô lập đằng sau những bức tường của họ mới nói về bổn phận và trách nhiệm. Nhưng một con người thương yêu không nói về trách nhiệm – anh ta thương yêu. Vậy là anh ta chia sẻ cùng một người khác hân hoan của anh ta, đau khổ của anh ta, tiền bạc của anh ta. Những gia đình của chúng ta như thế à? Có sự hiệp thông trực tiếp cùng người vợ của bạn, cùng con cái của bạn à? Rõ ràng không. Vì vậy gia đình chỉ là một lý do để tiếp tục danh tính hay truyền thống của bạn, để cho bạn điều gì bạn mong muốn, tình dục hay tâm lý. Gia đình trở thành một phương tiện của tự-tồn tại mãi mãi. Đó là một loại của bất tử, một loại của vĩnh cửu. Cũng vậy, gia đình trở thành một phương tiện của thỏa mãn. Tôi trực lợi tận nhãn những người khác trong thế giới kinh doanh, trong thế giới xã hội hay chính trị ở bên ngoài, và ở nhà tôi cố gắng tử tế và rộng lượng. Thật vô lý làm sao! Hay thế giới đã quá mức chịu đựng của tôi rồi; tôi muốn an bình, và tôi về nhà. Tôi trải qua đau khổ trong thế giới, và tôi về nhà và cố gắng tìm được sự thanh thản. Vậy là tôi sử dụng sự liên hệ như một phương tiện của thỏa mãn, mà có nghĩa tôi không muốn bất kỳ sự xáo trộn nào của nó.

Trong những gia đình của chúng ta có cô lập và không hiệp thông, và thế là không tình yêu. Tình yêu và tình dục là

hai sự việc khác biệt, mà chúng ta sẽ bàn luận vào một dịp khác. Chúng ta có thể phát triển trong sự cô lập của chúng ta một hình thức của không ích kỷ, một hiến dâng, một tử tế, nhưng nó luôn luôn ở đằng sau bức tường, bởi vì chúng ta quan tâm đến chính chúng ta nhiều hơn đến những người khác. Nếu bạn quan tâm đến những người khác, nếu bạn thực sự hiệp thông cùng người vợ của bạn hay người chồng của bạn, và vì vậy cởi mở với người hàng xóm, thế giới sẽ không ở trong đau khổ này. Đó là lý do tại sao những gia đình trong cô lập trở thành một hiểm họa cho xã hội.

Vậy thì làm thế nào sự cô lập này có thể phá vỡ được? Muốn làm điều đó, chúng ta phải tỉnh thức được nó; chúng ta không được tách khỏi nó hay nói rằng nó không tồn tại. Nó có tồn tại; đó là một sự kiện rõ ràng. Hãy tỉnh thức được phương cách bạn cư xử với người vợ của bạn, người chồng của bạn, con cái của bạn; hãy tỉnh thức được sự nhẫn tâm, sự hung ác, những quyết đoán của truyền thống, sự giáo dục giả dối. Bạn có ý nói rằng nếu bạn thương yêu người vợ của bạn hay người chồng của bạn, chúng ta sẽ có xung đột và đau khổ này trong thế giới à? Chính bởi vì bạn không biết cách thương yêu người vợ của bạn, người chồng của bạn, nên bạn không biết cách thương yêu Thượng đế. Bạn cần Thượng đế như một phương tiện của cô lập thêm nữa, một phương tiện của an toàn thêm nữa. Rốt cuộc, Thượng đế là một an toàn tốt đỉnh; nhưng một tìm kiếm như thế không dành cho Thượng đế, nó chỉ là một lánh nạn, một tẩu thoát. Muốn tìm được Thượng đế bạn phải biết cách thương yêu, không phải Thượng đế, nhưng những con người quanh bạn, cây cối, những bông hoa, chim chóc. Vậy là, khi bạn biết cách thương yêu chúng, bạn sẽ thực sự biết thương yêu Thượng đế có nghĩa gì. Nếu không thương yêu một người khác, nếu không biết hiệp thông trọn vẹn cùng người khác có nghĩa gì, bạn không thể hiệp thông cùng sự thật. Nhưng bạn thấy, chúng ta không đang suy nghĩ về tình yêu; chúng ta không quan tâm đến thân tâm hiệp thông cùng

một người khác, chúng ta muốn an toàn, hoặc trong gia đình, trong tài sản, hoặc trong những ý tưởng; và nơi nào cái trí đang tìm kiếm an toàn, nó không bao giờ có thể biết tình yêu. Bởi vì tình yêu là sự việc nguy hiểm nhất, bởi vì khi chúng ta thương yêu người nào đó, chúng ta mong manh, chúng ta khoáng dãng; và chúng ta không muốn khoáng dãng lẫn mong manh. Chúng ta muốn được khép kín, được thanh thản nhiều hơn trong chính chúng ta.

Tạo ra sự thay đổi trong liên hệ của chúng ta không là một vấn đề của luật pháp, của ép buộc theo sách kinh. Muốn tạo ra sự thay đổi cơ bản trong liên hệ, chúng ta phải bắt đầu với chính chúng ta. Quan sát bạn, cách bạn cư xử với người vợ và con cái của bạn. Người vợ của bạn là một phụ nữ, và đó là chấm dứt của nó – cô ấy được dùng để sử dụng như một miếng thảm chùi chân ở cửa! Tôi không nghĩ bạn nhận ra hiện nay thế giới đang ở trong một tình trạng thảm họa như thế nào; nếu không bạn sẽ không quá vô tình về tất cả điều này. Chúng ta đang ở sát cạnh một thảm họa – đạo đức, xã hội, và tinh thần. Bạn không thấy rằng ngôi nhà đang cháy và bạn đang sống trong nó. Nếu bạn biết rằng ngôi nhà đang cháy, rằng bạn đang ở sát cạnh một thảm họa, bạn sẽ hành động. Nhưng bất hạnh thay bạn tự mãn, lo lắng, không lo lắng; bạn đàn độn hay mê muội, đang đòi hỏi sự thỏa mãn tức khắc. Bạn bỏ mặc cho sự việc trôi đi, và vì vậy thảm họa của thế giới đang đến gần. Nó không chỉ là một đe dọa; nó là một sự kiện thực sự. Ở Châu âu chiến tranh đang chuyển động rồi – chiến tranh, chiến tranh, chiến tranh, phân rã, mất an toàn. Rốt cuộc, điều gì gây ảnh hưởng cho một người khác gây ảnh hưởng cho bạn. Bạn chịu trách nhiệm cho một người khác, và bạn không thể nhắm mắt lại rồi nói, “Tôi được an toàn ở Bangalore”. Chắc chắn đó là một suy nghĩ rất ngu xuẩn và thiển cận.

Gia đình trở thành một hiểm họa nơi nào có sự cô lập giữa người chồng và người vợ, giữa cha mẹ và con cái, bởi vì

lúc đó gia đình khuyến khích sự cô lập không giới hạn; nhưng khi những bức tường của cô lập được phá sập trong gia đình, lúc đó bạn hiệp thông không những cùng người vợ và con cái của bạn nhưng còn cả cùng người hàng xóm của bạn. Vậy là gia đình không bị khép kín, không bị giới hạn; nó không là một lán nạn, một tàu thoát. Vậy là vấn đề không là vấn đề của người nào đó nhưng là vấn đề của bạn.

Poona, 1 tháng chín 1948

Người hỏi: *Vì chiến tranh và sự hủy diệt nhân loại có thể xảy ra bởi bom nguyên tử, liệu không vô ích khi chỉ tập trung vào sự thay đổi cá thể hay sao?*

Krishnamurti: Đây là một câu hỏi rất phức tạp và yêu cầu sự tìm hiểu rất kỹ càng. Tôi hy vọng bạn sẽ có đủ kiên nhẫn để theo sát từng bước một cùng tôi và không ngừng lại nửa chừng. Những nguyên nhân của chiến tranh khá rõ ràng rồi, và ngay cả một em học sinh cũng có thể thấy chúng – tham lam, chủ nghĩa quốc gia, sự tìm kiếm quyền lực, những phân chia quốc gia và địa lý, những xung đột kinh tế, những chính phủ cầm quyền, chủ nghĩa ái quốc, một học thuyết, dù thuộc phe tả hay phe hữu, đang cố gắng áp đặt vào phe khác, và vân vân. Những nguyên nhân này được tạo ra bởi bạn và tôi. Chiến tranh là sự biểu lộ thu hút nhiều người hơn thuộc sự tồn tại hàng ngày của chúng ta. Chúng ta đồng hóa mình với một nhóm đặc biệt, quốc gia, tôn giáo, hay chủng tộc, bởi vì nó cho chúng ta một ý thức của uy quyền, và chắc chắn uy quyền tạo ra thảm họa. Bạn và tôi chịu trách nhiệm cho chiến tranh, không phải Hitler, Stalin, hay người siêu lãnh đạo nào đó. Thật tiện lợi khi nói rằng những người tư bản hay những người lãnh đạo điên khùng chịu trách nhiệm cho chiến tranh. Tận đáy lòng, mỗi người chúng ta đều muốn giàu có; mỗi người chúng ta đều muốn quyền hành. Đây là những nguyên nhân của chiến tranh, mà bạn và tôi phải chịu trách nhiệm.

Tôi nghĩ rất rõ ràng rằng chiến tranh là hậu quả thuộc sự tồn tại hàng ngày của chúng ta, chỉ thu hút nhiều người

hơn, đẫm máu hơn thế. Bởi vì chúng ta đang cố gắng tích lũy những sở hữu, chất đồng tiền bạc, tự nhiên chúng ta tạo ra một xã hội với những rào cản, những biên giới, và những bức tường thuế quan; và khi một quốc gia cô lập xung đột với một quốc gia khác, chắc chắn chiến tranh xảy ra – đó là một sự kiện. Tôi không hiểu liệu bạn đã suy nghĩ về vấn đề này. Chúng ta đang đối diện với chiến tranh, và chúng ta không phải tìm ra ai chịu trách nhiệm cho nó hay sao? Chắc chắn một con người sáng suốt sẽ thấy rằng anh ta chịu trách nhiệm và sẽ nói, “Nhìn kìa, tôi đang tạo ra chiến tranh này. Vì vậy tôi sẽ không là người theo chủ nghĩa quốc gia nữa. Tôi sẽ không có chủ nghĩa ái quốc, không có dân tộc. Tôi sẽ không là người Ấn độ giáo, người Hồi giáo, người Thiên chúa giáo, nhưng là một con người.” Điều đó cần đến một nhận biết và suy nghĩ rõ ràng nào đó, mà hầu hết chúng ta đều không sẵn lòng đối diện. Nếu thuộc cá thể bạn phản đối chiến tranh – nhưng không phải vì lợi ích của một lý tưởng, bởi vì những lý tưởng là một cản trở cho hành động trực tiếp – bạn sẽ làm gì? Một con người sáng suốt mà phản đối chiến tranh sẽ làm gì? Đầu tiên, anh ta phải lau sạch cái trí riêng của anh ta, làm tự do chính anh ta khỏi những nguyên nhân của chiến tranh, như là tham lam. Vì là bởi vì bạn chịu trách nhiệm cho chiến tranh, điều cốt lõi là bạn phải tự làm tự do chính bạn khỏi những nguyên nhân của nó. Cùng những sự việc khác, điều đó có nghĩa bạn không còn là người thuộc quốc gia. Bạn sẵn lòng thực hiện điều đó chứ? Chắc chắn không, bởi vì bạn thích được gọi là người Ấn độ giáo, một người Bà la môn, hay bất kỳ nhãn hiệu nào bạn mang. Điều đó có nghĩa bạn tôn sùng cái nhãn hiệu và thích nó hơn là sống một cách thông minh và hợp lý; vậy thì bạn sẽ bị hủy diệt, dù bạn thích nó hay không.

Một con người sẽ làm gì nếu anh ta muốn làm tự do chính anh ta khỏi những nguyên nhân của chiến tranh? Bằng cách nào anh ta sẽ chấm dứt chiến tranh? Động lực của tham lam, uy quyền của chủ nghĩa quốc gia, mà mỗi con người đã

sắp xếp chuyển động – liệu chúng có thể được chấm dứt? Chắc chắn chúng không thể. Chiến tranh có thể được chấm dứt chỉ khi nào nước Nga, nước Mỹ, và tất cả chúng ta tự thay đổi tức khắc và nói rằng chúng ta sẽ không có chủ nghĩa quốc gia; chúng ta sẽ không là những người Nga, những người Mỹ, những người Ấn độ, những người Hồi, những người Đức, hay những người Anh, nhưng là những con người; chúng ta sẽ là những con người trong liên hệ, cố gắng sống hạnh phúc cùng nhau. Nếu những nguyên nhân của chiến tranh được xóa sạch trong quả tim và cái trí, vậy là không có chiến tranh. Nhưng động lực của uy quyền vẫn còn đang tiếp tục. Tôi sẽ cho bạn một ví dụ. Nếu một ngôi nhà đang cháy, bạn sẽ làm gì? Chúng ta cố gắng cứu được ngôi nhà càng nhiều càng tốt, và sau đó chúng ta tìm hiểu những nguyên nhân của vụ hỏa hoạn. Chúng ta tìm ra loại gạch đúng, vật liệu chống cháy phù hợp, công việc xây dựng được cải tiến, và vân vân, và chúng ta xây dựng mới mẻ lại. Nói cách khác, chúng ta rời ngôi nhà đang cháy. Tương tự, khi một nền văn minh đang tự sụp đổ, đang tự hủy diệt, những con người sáng suốt hiểu rằng họ không thể làm bất kỳ điều gì cho nó, xây dựng một ngôi nhà mới mà sẽ không bị cháy. Chắc chắn đó là cách duy nhất phải hành động, đó là phương pháp hợp lý duy nhất – không phải là đổi mới cái cũ kỹ, và víu ngôi nhà đang cháy.

Bây giờ, nếu tôi phải tập họp cùng một lúc, tại buổi gặp mặt này và nơi nào khác, tất cả những người mà cảm thấy họ thực sự được tự do khỏi những nguyên nhân của chiến tranh, điều gì sẽ xảy ra? Đó là, liệu hòa bình có thể được tổ chức? Hãy thấy những hàm ý của nó, hãy thấy điều gì được bao hàm trong khi tổ chức hòa bình. Một trong những nguyên nhân của chiến tranh là sự ham muốn quyền lực – cá thể, nhóm người, và quốc gia. Điều gì xảy ra nếu chúng ta thành lập một tổ chức vì hòa bình? Chúng ta trở thành một tâm điểm của quyền lực, và sự theo đuổi quyền lực là một trong những nguyên nhân của chiến tranh. Khoảnh khắc chúng ta thành lập

những tổ chức vì hòa bình, chắc chắn chúng ta mời mọc quyền lực; và khi chúng ta có quyền lực, lại nữa chúng ta đang tạo ra những nguyên nhân của chiến tranh. Vì vậy tôi phải làm gì? Thấy rằng một trong những nguyên nhân của chiến tranh là quyền lực, tôi sẽ phản đối chiến tranh, mà có nghĩa quyền lực thêm nữa? Trong ngay tiến hành của phản đối, tôi không đang tạo ra quyền lực hay sao? Vì vậy vấn đề của tôi hoàn toàn khác hẳn. Nó không là một vấn đề thuộc tổ chức. Tôi không thể nói chuyện với một nhóm người, nhưng chỉ với bạn như một cá thể, đang trình bày cho bạn những nguyên nhân của chiến tranh. Bạn và tôi như những cá thể phải suy nghĩ về nó và không bỏ mặc cho người nào khác. Chắc chắn, giống như trong một gia đình, khi có thương yêu, khi có nhân từ, chúng ta không cần sự tổ chức vì hòa bình. Điều gì chúng ta cần là sự hiểu rõ lẫn nhau, sự cộng tác lẫn nhau. Khi không có tình yêu, chắc chắn có chiến tranh.

Muốn hiểu rõ vấn đề phức tạp của chiến tranh, người ta phải tiếp cận nó rất đơn giản. Tiếp cận nó đơn giản là hiểu rõ sự liên hệ riêng của người ta với thế giới. Nếu trong sự liên hệ đó có một ý thức của uy quyền, một ý thức của thống trị, chắc chắn sự liên hệ đó tạo ra một xã hội được đặt nền tảng trên quyền lực, trên thống trị, mà luân phiên tạo ra chiến tranh. Tôi có lẽ thấy điều đó rất rõ ràng, nhưng nếu tôi nói với mười người về nó và tổ chức họ, tôi đã làm gì? Tôi đã tạo ra quyền lực, phải không? Không tổ chức là cần thiết. Sự tổ chức là yếu tố quyền lực mà tạo ra chiến tranh. Phải có những cá thể mà phản đối chiến tranh; nhưng khi bạn tập hợp họ vào một tổ chức hay đại diện cho một tín điều, bạn ở cùng vị trí như người hiểu chiến. Hầu hết chúng ta đều thỏa mãn với những từ ngữ, chúng ta sống bằng những từ ngữ mà chẳng có ý nghĩa gì cả, nhưng nếu chúng ta tìm hiểu vấn đề rất kỹ càng, rất rõ ràng, vậy thì tự vấn đề phơi bày đáp án. Bạn không phải tìm kiếm nó. Vì vậy y mỗi người chúng ta phải ý thức được

những nguyên nhân của chiến tranh, và mỗi người phải được tự do khỏi chúng.

Người hỏi: Thay vì có những bàn luận tỉ mỉ về một vấn đề như đang là và đang trở thành, tại sao ông không chuyên tâm đến những vấn đề nóng bỏng của quốc gia và chỉ cho chúng tôi một lối thoát. Ví dụ, quan điểm của ông như thế nào về những vấn đề của sự đoàn kết Hồi giáo-Ấn độ giáo, sự hữu nghị Ấn độ-Pakistan, sự kinh dịch Ba la môn và không-Ba la môn? Ông sẽ thực hiện một giúp ích vĩ đại nếu ông có thể đề nghị một giải pháp cho những vấn đề khó khăn này.

Krishnamurti: Liệu nên có sự đoàn kết giữa những người Ấn độ giáo và Hồi giáo là một vấn đề giống như những vấn đề mà những con người khắp thế giới đang gặp phải. Chúng là những vấn đề khó giải quyết – hay chúng là những vấn đề không chín chắn, trẻ con? Chắc chắn, đáng ra chúng ta nên vượt qua loại vấn đề trẻ con này, và bạn gọi chúng là những vấn đề nóng bỏng của một ngày à? Khi bạn gọi mình là một người Ấn độ giáo và nói bạn phụ thuộc vào một tôn giáo đặc biệt, bạn không đang cãi cọ trên những từ ngữ hay sao? Bạn có ý gì qua từ ngữ Ấn độ giáo? Một nhóm của những niềm tin, những giáo điều, những truyền thống, và những mê tín. Tôn giáo là một vấn đề của niềm tin? Chắc chắn, tôn giáo là sự tìm kiếm sự thật, và những người tôn giáo không là những người có những ý tưởng xuẩn ngốc này. Con người đang tìm kiếm sự thật là một con người tôn giáo, và anh ta không cần đến những nhãn hiệu – Ấn độ giáo, Hồi giáo, hay Thiên chúa giáo. Tại sao chúng ta lại gọi mình bằng những cái tên này? Bởi vì chúng ta không là những người tôn giáo thực sự. Nếu chúng ta có tình yêu, nhân từ trong những tâm hồn của chúng ta, chúng ta càng thêm để ý điều gì chúng ta gọi về chính chúng ta – và đó là tôn giáo. Chỉ do bởi những tâm hồn của chúng ta bị trống rỗng nên chúng bị nhét đầy những sự việc

quá trẻ con – và là những câu hỏi mà bạn gọi là nóng bỏng! Chắc chắn điều đó rất thiếu chín chắn. Liệu có nên là những người Ba la môn và không-Ba la môn – đây là những vấn đề nóng bỏng, hay chúng là một cái bình phong mà bạn đang ẩn núp đằng sau nó? Rốt cuộc, ai là một người Ba la môn? Chắc chắn, không phải là người mang một sợi chỉ thiêng liêng. Một người Ba la môn là một người mà hiểu rõ, mà không có uy quyền trong xã hội, được đợc lập khỏi xã hội, không tham lam, không đang tìm kiếm quyền hành, ở bên ngoài mọi quyền hành – một người như thế là một người Ba la môn. Bạn và tôi là những người như thế? Chắc chắn, chúng ta không là. Vậy thì tại sao lại gọi chúng ta bằng một nhãn hiệu mà chẳng có ý nghĩa gì cả? Bạn gọi mình bằng nhãn hiệu đó bởi vì nó gây lợi lộc; nó tặng bạn một vị trí trong xã hội. Một người thông minh không phụ thuộc vào bất kỳ nhóm nào; anh ta không tìm kiếm vị trí trong một xã hội, mà chỉ nuôi dưỡng chiến tranh. Nếu bạn thực sự thông minh, sẽ không đặt thành vấn đề bạn được gọi là gì; bạn sẽ không tôn sùng một nhãn hiệu. Nhưng những nhãn hiệu, những từ ngữ trở thành quan trọng khi tâm hồn bị trống rỗng. Bởi vì tâm hồn bạn bị trống rỗng, bạn bị sợ hãi và sẵn lòng giết chết những người khác. Nó là một vấn đề thực sự vô lý, vấn đề của những người Ấn độ giáo và những người Hồi giáo này. Khi bạn thấy những người thiếu chín chắn đang gây ra một mớ những sự việc hỗn loạn, bạn làm gì? Chẳng ích lợi gì khi xúc phạm họ. Hoặc bạn cố gắng giúp đỡ họ, hoặc bạn rút lui và để họ hoàn toàn được tự do để tạo tác mớ hỗn loạn của họ. Họ thích những trò chơi của họ, vì vậy bạn rút lui và xây dựng một văn hóa mới mẻ, một xã hội mới mẻ. Chủ nghĩa quốc gia là một độc hại, chủ nghĩa ái quốc là một loại thuốc kích thích, và những xung đột thế giới là một xao lãng khỏi sự liên hệ trực tiếp cùng con người. Nếu bạn biết điều đó, liệu bạn còn có thể buông thả trong họ nữa hay không? Nếu bạn thấy điều đó rõ ràng, sẽ không có sự phân chia giữa Ấn độ giáo và Hồi giáo. Lúc đó

vấn đề của chúng ta rộng lớn hơn nhiều, và do đó chúng ta sẽ không bị mất hút trong những vấn đề xuẩn ngốc khi đối diện những vấn đề thực sự của sống.

Những vấn đề của sống này ngay tại tầm tay, trong trận chiến giữa bạn và tôi, giữa người chồng và người vợ, giữa bạn và người hàng xóm của bạn. Từ sống cá thể của chúng ta chúng ta đã tạo ra sự hỗn loạn này, những cãi cọ này giữa Ba la môn và không-Ba la môn, giữa Ấn độ giáo và Hồi giáo. Bạn và tôi đã đóng góp cho sự hỗn loạn này, và chúng ta chịu trách nhiệm trực tiếp, không phải những người lãnh đạo nào đó. Bởi vì nó là trách nhiệm của chúng ta, chúng ta phải hành động; và muốn hành động, chúng ta phải suy nghĩ đúng đắn; và muốn suy nghĩ đúng đắn, chúng ta phải gạt đi những vấn đề trẻ con, tất cả mọi điều chúng ta biết đều hoàn toàn giả dối và chẳng có ý nghĩa gì cả. Muốn là những con người chín chắn, chúng ta phải gạt đi những món đồ chơi vô lý của chủ nghĩa quốc gia, của tôn giáo có tổ chức, của theo đuổi một người nào đó thuộc chính trị hay tôn giáo. Đó là vấn đề của chúng ta. Nếu bạn thực sự khẩn thiết, ngậm tấc về tất cả điều này, vậy là bạn sẽ tự nhiên được tự do khỏi những hành động trẻ con, khỏi gọi chính bạn bằng những nhãn hiệu đặc biệt, dù thuộc quốc gia, chính trị, hay tôn giáo, và chỉ đến lúc đó chúng ta sẽ có một thế giới hòa bình. Nhưng nếu bạn chỉ lắng nghe, bạn sẽ rời đây và làm chính xác cùng sự việc mà bạn đã làm trước kia. Tôi biết bạn cười nhạo – và đó là nơi thâm kịch hiện diện. Bạn không hứng thú chấm dứt chiến tranh; thực sự bạn không hứng thú có hòa bình trong thế giới này.

Chúng ta đang sát cạnh một thảm họa. Toàn văn minh này mà con người đã tin tưởng có lẽ bị hủy diệt; những sự vật mà chúng ta đã tạo ra, đã diu dàng vun đắp – lúc này mọi thứ đều đang bị đe dọa. Với con người muốn cứu anh ta khỏi thảm họa, phải có một cách mạng thực sự – không phải một cách mạng đổ máu nhưng một cách mạng tái tạo bên

trong. Không thể có tái tạo nếu không hiểu rõ về chính mình. Nếu không hiểu rõ bạn, bạn không thể làm gì cả. Chúng ta phải suy nghĩ ra mọi vấn đề mới mẻ lại; và muốn thực hiện điều đó, chúng ta phải được tự do chính chúng ta khỏi quá khứ, mà có nghĩa rằng tiến trình tư tưởng phải kết thúc. Vấn đề của chúng ta là hiểu rõ hiện tại trong kích cỡ to lớn của nó cùng những thảm họa và những đau khổ không tránh khỏi của nó – chúng ta phải đối diện tất cả nó mới mẻ lại. Không thể có mới mẻ nếu chúng ta chỉ mang theo quá khứ, nếu chúng ta phân tích hện tại qua tiến trình tư tưởng. Đó là lý do tại sao, muốn hiểu rõ một vấn đề, tiến trình tư tưởng phải kết thúc. Khi cái trí đứng yên, tĩnh lặng, yên ổn – chỉ lúc đó vấn đề được giải quyết. Vì vậy hiểu rõ về chính bạn là điều cốt lõi. Bạn và tôi phải là những con người tốt lành và chân thật, tuyên xưng một tư tưởng mới mẻ, một hạnh phúc mới mẻ.

Bombay, 19 tháng hai 1950

Người hỏi: Qua những hoạt động như Liên Hiệp Quốc và Hội nghị Hòa Bình Thế giới, con người khắp thế giới đang thực hiện một nỗ lực cá thể và tập thể để ngăn ngừa một chiến tranh thế giới lần thứ ba. Nỗ lực của ông khác biệt với nỗ lực của họ như thế nào, và ông hy vọng đạt được bất kỳ những kết quả đáng kể nào không? Chiến tranh có thể được ngăn ngừa?

Krishnamurti: Đầu tiên chúng ta hãy giải quyết những sự kiện rõ ràng và sau đó thâm nhập sâu thêm nữa vào vấn đề. Chúng ta có thể ngăn ngừa chiến tranh hay không? Bạn nghĩ gì? Con người nhất quyết tàn sát lẫn nhau; bạn nhất quyết tàn sát người hàng xóm của bạn – có lẽ, không bằng những cây kiếm, nhưng bạn đang trục lợi họ, chính trị, tôn giáo, và kinh tế. Có những phân chia ngôn ngữ, cộng đồng, xã hội, và bạn không đang **lối** hại thực hiện tất cả điều này hay sao? Bạn không muốn ngăn ngừa chiến tranh bởi vì một số người các bạn sắp sửa kiếm được tiền bạc. Những người xảo quyết sắp sửa kiếm được tiền bạc, và những người khờ khạo cũng sẽ muốn kiếm được tiền bạc nhiều thêm. Vì Chúa, hãy thấy sự xấu xa, sự vô lương tâm của nó! Khi bạn có một mục đích đã sắp đặt để kiếm được bằng bất kỳ giá nào, kết quả là điều không tránh khỏi. Chiến tranh thế giới lần thứ ba bắt nguồn từ chiến tranh thế giới lần thứ hai, chiến tranh thế giới lần thứ hai bắt nguồn từ lần thứ nhất, và lần thứ nhất là kết quả của những chiến tranh trước. Nếu bạn không chấm dứt nguyên nhân, chỉ chấp vá những triệu chứng chẳng có ý nghĩa gì cả.

Một trong những nguyên nhân của chiến tranh là chủ nghĩa quốc gia, những chính phủ cầm quyền, và mọi điều xấu xa theo cùng chúng – quyền hành, thanh danh, vị trí, và uy quyền. Nhưng hầu hết chúng ta đều không muốn chấm dứt chiến tranh bởi vì sống của chúng ta không trọn vẹn, toàn tồn tại của chúng ta là một bãi chiến trường, một xung đột vô tận, không những với người vợ của chúng ta, người chồng của chúng ta, người hàng xóm của chúng ta mà còn cả với chính chúng ta – đấu tranh liên tục để trở thành cái gì đó. Đó là sống của chúng ta, trong nó chiến tranh và bom khinh khí chỉ là những chiêu rọi hoành tráng và bạo lực. Chẳng nào chúng ta còn không hiểu rõ toàn ý nghĩa của sự tồn tại của chúng ta và tạo ra một thay đổi cơ bản, không thể có hòa bình trong thế giới.

Bây giờ vấn đề thứ hai còn khó khăn hơn nhiều, còn đòi hỏi sự chú ý của bạn hơn nhiều – mà không có nghĩa rằng vấn đề thứ nhất là không quan trọng. Sở dĩ hầu hết chúng ta đều không chú ý nhiều lắm đến sự thay đổi của chính chúng ta do bởi chúng ta không *muốn* được thay đổi. Chúng ta mãi nguyện và không muốn bị quấy rầy. Chúng ta hài lòng khi chúng ta đang sống như chúng ta là hiện nay. Và đó là lý do tại sao chúng ta đang gửi con cái củ a chúng ta đến chiến tranh, tại sao chúng ta phải có sự huấn luyện quân sự. Tất cả các bạn đều muốn cất giữ những tài khoản ngân hàng của các bạn, bám chặt vào tài sản của các bạn – tất cả đều nhân danh không-bạo lực, nhân danh Thượng đế và hòa bình, mà là hành động bậy bạ của tinh thần tôn giáo. Chúng ta có ý gì qua từ ngữ hòa bình? Bạn nói Liên Hiệp Quốc đang cố gắng thiết lập hòa bình bằng cách tổ chức những quốc gia thành viên của nó, mà có nghĩa nó đang cân bằng quyền lực. Đó là sự theo đuổi hòa bình hay sao?

Rồi thì còn có sự tập hợp của những cá thể quanh một ý tưởng nào đó của điều gì họ nghĩ là hòa bình. Đó là những cá thể phản đối chiến tranh tùy theo hoặc là sự tin tưởng về đạo

đức của anh ấy hoặc là những ý tưởng về kinh tế của anh ấy. Chúng ta đặt hòa bình hoặc là trên một nền tảng thuộc lý trí hoặc là trên một nền tảng thuộc đạo đức. Chúng ta nói chúng ta phải có hòa bình bởi vì chiến tranh không gây lợi lộc, mà là lý do thuộc kinh tế; hay chúng ta nói chúng ta phải có hòa bình bởi vì nó là vô đạo đức khi giết chóc, nó là vô tôn giáo, con người có tánh thiện ngay trong bản chất của anh ấy và không bị hủy diệt, và vân vân. Vậy là có tất cả những giải thích này của lý do tại sao chúng ta không nên có chiến tranh; những lý do thuộc đạo đức, nhân đạo, lương tâm, hay tôn giáo biện minh cho hòa bình ở phía này và những lý do thuộc xã hội, kinh tế, lý trí ở phía kia.

Bây giờ, hòa bình là vấn đề của cái trí? Nếu bạn có một lý do, một động cơ cho hòa bình, điều đó sẽ mang lại hòa bình? Nếu tôi kiếm chế giết chết bạn bởi vì tôi nghĩ nó là vô đạo đức, đó là hòa bình hay sao? Nếu vì những lý do kinh tế tôi không tham gia quân đội bởi vì tôi nghĩ nó không sinh ra lợi lộc, đó là hòa bình hay sao? Nếu tôi đặt nền tảng hòa bình của tôi trên một động cơ, trên một lý do, điều đó có thể mang lại hòa bình hay sao? Nếu tôi thương yêu bạn bởi vì bạn đẹp đẽ, bởi vì bạn làm thỏa mãn tôi phần thân xác, đó là tình yêu hay sao? Điều này rất quan trọng. Hầu hết chúng ta đã vun quén những cái trí của chúng ta, chúng ta sử dụng trí năng quá nhiều, đến độ chúng ta muốn tìm ra những lý do cho việc không giết chóc, những lý do gây ra sự hủy diệt thảm khốc của bom nguyên tử, những tranh cãi thuộc kinh tế và đạo đức cho hòa bình, và vân vân; và chúng ta nghĩ rằng chúng ta càng có những lý do cho việc không giết chóc nhiều bao nhiêu, càng có hòa bình nhiều bấy nhiêu. Nhưng liệu bạn có thể có hòa bình qua một lý do? Hòa bình có thể chuyển thành một nguyên nhân hay sao? Chính nguyên nhân không lẽ phạm của xung đột hay sao? Liệu không-bạo lực, hòa bình là một lý tưởng phải được theo đuổi và cuối cùng đạt được qua một tiến

trình từ từ của tiến hóa hay sao? Tất cả những điều này là những lý do, những giải thích duy lý, phải không?

Vì vậy nếu chúng ta chín chắn, câu hỏi của chúng ta thực sự là liệu hòa bình là một kết quả, tác động của một nguyên nhân, hay hòa bình là **trạng** thái của đang là, không phải trong tương lai hay trong quá khứ nhưng *ngay lúc này*. Nếu hòa bình, nếu không-bạo lực là một lý tưởng, chắc chắn nó thể hiện rằng thực ra bạn là bạo lực: bạn không hòa bình. Bạn *ao ước* là hòa bình, và **ban** nêu những lý do tại sao bạn *nên* là hòa bình; và, **bi** vì được thỏa mãn với những lý do, bạn giữ nguyên tình trạng bạo lực. Thực ra, một con người là hòa bình, một con người tìm kiếm sự cần thiết của trạng thái hòa bình, không có lý tưởng của hòa bình. Anh ta không tạo ra một nỗ lực để trở nên hòa bình nhưng thấy sự cần thiết, sự thật của là hòa bình. Chỉ con người không thấy sự **q u a** trọng, sự cần th ết, sự thật củ a là hòa b ì n h ,mới chuyển không-bạo lực thành một lý tưởng – mà thực sự chỉ là một tri hoãn của hòa bình. Đó là điều gì các bạn đang làm, tất cả các bạn đang tôn thờ lý tưởng của hòa bình và trong khoảng giữa thụ hưởng bạo lực. Các bạn cười, các bạn dễ dàng vui đùa. Nó là **một** giải trí khác; và k hi các **bạn** rời khỏi sự gặp gỡ này, các bạn sẽ tiếp tục chính xác như trước kia! Các bạn mong đợi có hòa bình bởi những tranh luận hời hợt và nói chuyện ngẫu nhiên? Bạn sẽ không có hòa bình bởi vì bạn không muốn hòa bình; bạn không hứng thú nó, bạn không thấy sự quan trọng, sự cần thiết của có hòa bình ngay lúc này, không phải ngày mai. Chỉ khi nào bạn không còn lý do cho hòa bình, bạn sẽ có hòa bình.

Chừng nào bạn còn có một lý do để sống, bạn không đang sống, phải không? Bạn sống chỉ khi nào không có lý do, không nguyên nhân – bạn chỉ sống. Tương tự, chừng nào bạn còn có lý do cho hòa bình, **ban** sẽ không có hòa bình. Một cái trí sáng chế một lý do cho hòa bình đang ở trong xung đột, và một cái trí như thế sẽ tạo ra hỗn loạn và xung đột trong thế

giới. Chỉ suy nghĩ ra, và bạn sẽ thấy. Làm thế nào một cái trí sáng chế những lý do cho hòa bình có thể là hòa bình? Bạn có thể có những lý lẽ biện hộ và phản bác rất khôn khéo, nhưng chính cấu trúc của cái trí không được đặt nền tảng trên bạo lực hay sao? Cái trí là kết quả của thời gian, của ngày hôm qua, và nó luôn luôn xung đột với hiện tại; nhưng con người là hòa bình ngay lúc này không có lý do cho ~~ở~~ ^ở con người hòa bình, không có động cơ cho hòa bình. Quảng đại có một động cơ hay sao? Khi bạn quảng đại có một động cơ, đó là quảng đại à? Khi một người từ bỏ thế giới vì mục đích đạt được Thượng đế, vì mục đích đạt được điều gì đó to tát hơn, đó là sự từ bỏ hay sao? Nếu tôi từ bỏ cái này với mục đích tìm được cái kia, tôi có thực sự từ bỏ bất kỳ cái gì hay không? Nếu tôi được hòa bình vì những lý do khác nhau, tôi đã tìm được hòa bình à?

Vậy là, hòa bình không là một việc vượt khỏi cái trí và những sáng chế của cái trí hay sao? Hầu hết chúng ta, hầu hết những con người tôn giáo cùng những tổ chức của họ, đến hòa bình qua lý do, qua lệ luật, qua tuân phục, bởi vì không có trực nhận của sự cần thiết, sự thật của *là hòa bình*. Hòa bình, trạng thái của hòa bình đó, không là trạng thái trì trệ; trái lại, nó là một trạng thái năng động nhất. Nhưng cái trí chỉ có thể biết được hoạt động thuộc sáng chế riêng của nó, mà là tư tưởng; và tư tưởng không bao giờ có thể là hòa bình; tư tưởng là đau khổ; tư tưởng là xung đột. Vì chúng ta chỉ biết phiền muộn và đau khổ, chúng ta cố gắng tìm ra những phương cách và phương tiện để vượt khỏi nó, và bất kỳ điều gì cái trí sáng chế chỉ gia tăng thêm nữa đau khổ riêng của nó, xung đột riêng của nó, đối kháng riêng của nó. Bạn sẽ nói rằng chẳng có bao nhiêu người sẽ hiểu rõ điều này, rằng chẳng có bao nhiêu người sẽ mãi mãi là hòa bình trong ý nghĩa đúng đắn của từ ngữ đó. Tại sao bạn nói như thế? Không phải bởi vì nó là một tẩu thoát thuận tiện cho bạn hay sao? Bạn nói rằng hòa bình không bao giờ có thể đạt được

trong cách tôi đang tình bày; nó không thể xảy ra được. Vì vậy bạn phải có những lý do cho hòa bình; bạn phải có những tổ chức cho hòa bình; bạn phải có sự tuyên truyền khôn khéo cho hòa bình. Nhưng chắc chắn tất cả những phương pháp đó chỉ là sự trì hoãn của hòa bình.

Chỉ khi nào bạn tiếp xúc trực tiếp cùng vấn đề, khi bạn thấy rằng nếu không có hòa bình ngày hôm nay bạn không thể có hòa bình ngày mai, khi bạn không có lý do cho hòa bình nhưng thực sự thấy sự thật rằng nếu không có hòa bình sống không thể xảy ra được; sáng tạo không thể xảy ra được, rằng nếu không có hòa bình không thể có ý thức của hạnh phúc – chỉ khi bạn thấy sự thật của điều đó bạn sẽ có hòa bình. Vậy là bạn sẽ có hòa bình nếu không có bất kỳ tổ chức nào cho hòa bình. Muốn có điều đó bạn phải thật mong manh, bạn phải khẩn thiết cho hòa bình bằng tất cả tâm hồn của bạn, bạn phải tự tìm ra sự thật của nó cho chính bạn, không qua những tổ chức, không qua sự tuyên truyền, không qua những lý lẽ khôn ngoan để ủng hộ hòa bình và phản đối chiến tranh. Hòa bình không là sự phủ nhận của chiến tranh. Hòa bình là một trạng thái của đang là trong đó tất cả những xung đột và tất cả những vấn đề đã kết thúc; nó không là một lý thuyết, không là một lý tưởng sẽ đạt được sau mười hóa thân, mười năm, mười ngày. Chừng nào cái trí còn không hiểu rõ hoạt động riêng của nó, nó sẽ tạo ra đau khổ nhiều hơn; và sự hiểu rõ về cái trí là sự khởi đầu của hòa bình.

***Nói chuyện cùng học sinh tại Rajghat School,
22 tháng giêng 1954***

N***gười hỏi:*** *Xung đột là gì, và làm thế nào nó nảy sinh trong cái trí của chúng ta?*

Krishnamurti: Bạn muốn là đội trưởng của đội bóng cricket. Nhưng có ai đó giỏi hơn bạn. Bạn không thích điều đó. Vậy là bạn có một xung đột. Bạn muốn có cái gì đó, bạn không thể, và vậy là có xung đột. Nếu bạn có thể nhận được cái gì bạn muốn, tiếp theo sự khó khăn là giữ được nó; vì vậy bạn lại đấu tranh hay muốn nó nhiều hơn. Vậy là luôn luôn có một xung đột đang diễn ra bởi vì bạn luôn luôn muốn cái gì đó. Nếu bạn là một thư ký, bạn muốn trở thành một giám đốc; nếu bạn có một chiếc xe đạp, bạn muốn một cái xe hơi, và vân vân; nếu bạn bị đau khổ, bạn muốn được hạnh phúc.

Vì vậy cái gì bạn muốn không quan trọng, nhưng bạn là gì mới quan trọng. Hiểu rõ được bạn là gì, thâm nhập vào nó, thấy tất cả những hàm ý của bạn là gì – điều đó làm tự do bạn khỏi xung đột.

Rajghat, 9 tháng giêng 1955

Người hỏi: *Còn về những quả bom khinh khí và bom nguyên tử thì sao? Chúng ta có thể bàn luận điều đó không?*

Krishnamurti: Điều đó bao hàm toàn vấn đề của chiến tranh và làm thế nào ngăn ngừa nó. Chúng ta có thể bàn luận điều đó để làm rõ ràng những cái trí riêng của chúng ta, theo đuổi nó thật nghiêm túc, thật khẩn thiết, đến khi kết thúc và vì vậy biết trọn vẹn sự thật của vấn đề?

Chúng ta có ý gì qua từ ngữ hòa bình? Hòa bình là đối nghịch, tương phản của chiến tranh? Nếu không có chiến tranh, chúng ta sẽ có hòa bình? Chúng ta đang theo đuổi hòa bình, hay điều gì chúng ta gọi là hòa bình chỉ là một khoảng không gian giữa hai hoạt động mâu thuẫn? Chúng ta thực sự mong muốn hòa bình, không chỉ tại một mức độ, kinh tế hay tinh thần, nhưng tổng thể? Hay có phải rằng chúng ta liên tục có chiến tranh bên trong chúng ta và thế là bên ngoài? Nếu chúng ta mong muốn ngăn ngừa chiến tranh, chắc chắn chúng ta phải thực hiện những bước nào đó, mà thực sự có nghĩa là không còn những biên giới của cái trí, bởi vì niềm tin tạo ra sự thù địch. Nếu bạn tin tưởng chủ nghĩa cộng sản và tôi tin tưởng chủ nghĩa tư bản, hay nếu bạn là một người Ấn độ giáo và tôi là một người Thiên chúa giáo, chắc chắn có sự đối lập giữa chúng ta. Vì vậy nếu bạn và tôi ham muốn hòa bình, chúng ta không phải xóa sạch những biên giới này của cái trí hay sao? Hay chúng ta chỉ muốn hòa bình trong giới hạn của

sự thỏa mãn, duy trì tình trạng cũ sau khi đạt được một kết quả nào đó?

Bạn thấy, tôi không nghĩ những cá thể có thể kết thúc chiến tranh. Chiến tranh giống như một hệ thống máy móc khổng lồ mà, khi đã được đưa vào chuyển động, tiêu hao động lượng to tát, và có thể nó sẽ tiếp tục và chúng ta sẽ bị nghiền nát, bị hủy diệt trong tiến trình. Nhưng nếu người ta muốn ra khỏi bộ máy đó, toàn bộ máy của chiến tranh, người ta phải làm gì? Đó là vấn đề. Chúng ta thực sự muốn kết thúc chiến tranh, bên trong cũng như bên ngoài? Rốt cuộc, chiến tranh chỉ là sự biểu lộ phóng đại ở bên ngoài thuộc sự đấu tranh bên trong của chúng ta, phải không? Và liệu mỗi người chúng ta có thể kết thúc xung đột? Bởi vì chừng nào chúng ta còn có tham vọng, chúng ta còn tàn nhẫn, mà chắc chắn tạo ra xung đột giữa chúng ta và những người khác cũng như giữa một nhóm hay quốc gia này và một nhóm hay quốc gia khác. Thật ra, điều này có nghĩa rằng chừng nào bạn và tôi còn đang tìm kiếm uy quyền trong bất kỳ phương hướng nào, uy quyền là tội lỗi, chúng ta phải tạo ra những chiến tranh. Và liệu mỗi người chúng ta có thể tìm hiểu tiến trình của tham vọng, của ganh đua, của muốn là người nào đó trong lãnh vực của uy quyền, và kết thúc nó? Dường như đối với tôi chỉ đến lúc đó chúng ta như những cá thể mới có thể ra khỏi văn hóa này, văn minh này mà đang tạo ra những chiến tranh.

Liệu chúng ta như những cá thể có thể kết thúc trong chính chúng ta những nguyên nhân của chiến tranh? Rõ ràng một trong những nguyên nhân của chiến tranh là niềm tin, sự phân chia của chính chúng ta như những người Ấn độ giáo, những người Phật giáo, những người Thiên chúa giáo, những người cộng sản, những người tư bản. Liệu chúng ta có thể gạt đi tất cả điều đó?

Người hỏi: Tất cả những vấn đề của sống đều không thật, và phải có cái gì đó thật mà chúng ta có thể dựa vào. Thật đó là gì?

Krishnamurti: Bạn nghĩ rằng cái thật và cái không thật có thể được phân chia dễ dàng như thế hay sao? Hay cái thật hiện diện chỉ khi nào tôi bắt đầu hiểu rõ cái gì là không thật? Thậm chí bạn đã suy nghĩ cái không thật là gì chưa? Đau khổ là không thật à? Chết là không thật à? Nếu bạn mất tài khoản ngân hàng của bạn, đó là không thật hay sao? Một con người mà nói, “Tất cả điều này là không thật, vì vậy chúng ta hãy tìm ra cái thật”, đang tẩu thoát khỏi thật.

Liệu bạn và tôi có thể kết thúc trong chính chúng ta những nhân tố đóng góp cho chiến tranh phía bên trong và bên ngoài hay không? Chúng ta hãy bàn ~~lên~~ điều đó, không chỉ bằng từ ngữ nhưng thực sự tìm hiểu nó, thâm nhập nó thật khẩn thiết và thấy liệu chúng ta có thể loại bỏ trong chính chúng ta nguyên nhân của hận thù, của đối địch, ý thức này của ưu việt hơn, tham vọng, và mọi chuyện như thế. Liệu chúng ta có thể loại bỏ tất cả điều này? Nếu chúng ta thực sự muốn hòa bình, nó phải được loại bỏ. Nếu bạn muốn tìm được điều gì là thật, điều gì là Thượng đế, điều gì là sự thật, bạn phải có một cái trí rất tĩnh lặng; và liệu bạn có thể có một cái trí như thế nếu bạn tham vọng, ganh ghét, nếu bạn tham lam vì quyền lực, vị trí và tất cả điều đó? Sự nghiêm túc không bao gồm trong hiểu rõ tiến hành của cái trí, của cái tôi, mà tạo ra tất cả những vấn đề này, và xóa sạch nó, hay sao?

Người hỏi: Làm thế nào chúng ta có thể tự cởi bỏ tình trạng bị quy định của chúng ta?

Krishnamurti: Nhưng tôi đang giải thích cho bạn! Tình trạng bị quy định là gì? Nó là truyền thống mà đã được áp đặt vào bạn từ niên thiếu và những niềm tin, những trải nghiệm, hiểu

biết mà người ta đã tự tích lũy cho chính mình. Tất cả chúng đang quy định cái trí.

Bây giờ trước khi chúng ta tìm hiểu những khía cạnh phức tạp hơn của câu hỏi, liệu bạn có thể không còn là người Ấn độ giáo, với tất cả những hàm ý của nó, để cho cái trí của bạn có thể suy nghĩ, phản ứng, không lệ thuộc vào một Ấn độ giáo được sửa đổi, nhưng hoàn toàn mới mẻ lại? Liệu trong bạn có thể có một cách mạng tổng thể để cho cái trí là trong lành, rõ ràng và vì vậy có khả năng tìm hiểu? Đó là một câu hỏi rất đơn giản. Tôi có thể dành ra một nói chuyện về nó, nhưng nó sẽ chẳng có ý nghĩa gì cả nếu bạn chỉ lắng nghe rồi sau đó đi khỏi cùng đồng ý hay không đồng ý, trái lại nếu bạn và tôi có thể bàn luận vấn đề này và cùng nhau theo suốt vấn đề này đến tận khúc cuối, vậy thì có lẽ nói chuyện của chúng ta sẽ xứng đáng. Vì vậy liệu bạn và tôi, mà mong muốn có hòa bình hay nói về hòa bình, có thể loại bỏ trong chúng ta những nguyên nhân của thù địch, của chiến tranh?

***Người hỏi:** Những cá thể bị bắt lực khi chống lại những quả bom khinh khí và nguyên tử hay sao?*

Krishnamurti: Họ đang thử nghiệm những quả bom này ở Mỹ, Nga, và nơi nào đó, và bạn và tôi có thể làm gì về nó? Vì vậy mấu chốt để bàn luận vấn đề này là gì? Bạn có lẽ cố gắng tạo ra những quan điểm của quần chúng bằng cách viết trên báo chí nó kinh khiếp đến chừng nào, nhưng điều đó sẽ chặn đứng những chính phủ không tìm hiểu và chế tạo bom H? Họ có lẽ sử dụng năng lượng hạt nhân cho hòa bình cũng như cho những mục đích hủy diệt, và có thể trong khoảng năm hay mười năm họ sẽ có những nhà máy chạy bằng năng lượng nguyên tử; nhưng đồng thời họ sẽ đang chuẩn bị cho chiến tranh. Họ có lẽ giới hạn sự sử dụng những vũ khí nguyên tử; nhưng động lực của chiến tranh ở đó, và chúng ta có thể làm gì? Những biến cố lịch sử đang chuyển động, và tôi không

nghĩ bạn và tôi đang sống ở đây có thể chấm dứt chuyển động đó. Nhưng điều gì chúng ta có thể làm là điều gì đó hoàn toàn khác hẳn. Chúng ta có thể bước ra khỏi bộ máy hiện nay của xã hội, mà liên tục đang chuẩn bị cho chiến tranh, và có lẽ bằng sự cách mạng tổng thể bên trong riêng của chúng ta chúng ta sẽ có thể đóng góp vào sự xây dựng một văn minh hoàn toàn mới mẻ.

Rốt cuộc, văn minh là gì? Văn minh Châu Âu hay Ấn Độ là gì? Nó là một biểu hiện của ý muốn tập thể, phải không? Ý muốn của nhiều người đã tạo ra văn minh hiện nay này ở Ấn Độ, và liệu bạn và tôi không thể phá vỡ nó và suy nghĩ hoàn toàn khác hẳn về những vấn đề này à? Nó không là trách nhiệm của những người nghiêm túc phải làm điều này hay sao? Không ần có những người mà thấy tiến trình hủy diệt này đang xảy ra trong thế giới, mà tìm hiểu nó, và bước ra khỏi nó trong ý nghĩa của không còn tham vọng và mọi chuyện như thế hay sao? Chúng ta có thể làm gì khác? Nhưng bạn thấy, chúng ta không sẵn lòng nghiêm túc; đó là sự khó khăn. Chúng ta không muốn tự giải quyết; chúng ta muốn bàn luận vấn đề gì đó bên ngoài, xa xa.

Người hỏi: Phải có vài người nào đó rất nghiêm túc, và liệu họ đã giải quyết những vấn đề của họ hay những vấn đề của thế giới?

Krishnamurti: Đó không là một câu hỏi nghiêm túc, phải không? Nó giống như tôi nói rằng những người khác đã ăn khi tôi bị đói. Nếu tôi bị đói tôi sẽ tìm kiếm nơi nào có thức ăn, và nói rằng những người khác được ăn đầy đủ là không có liên quan. Nó thể hiện rằng tôi không thực sự đói. Liệu có những người nghiêm túc đã giải quyết được những vấn đề của họ không đặt thành vấn đề. Bạn và tôi đã giải quyết những vấn đề của chúng ta chưa? Điều đó quan trọng hơn nhiều. Liệu một ít người chúng ta có thể bàn luận vấn đề này rất

nghiêm túc, **kiến** thiết theo đuổi nó và thấy chúng ta có thể làm gì, không chỉ thuộc trí năng, từ ngữ, nhưng thực sự?

Người hỏi: Chúng ta có thể thực sự tẩu thoát khỏi ảnh hưởng của văn minh hiện đại hay sao?

Krishnamurti: Văn minh hiện đại là gì? Ở đây tại Ấn độ nó là một văn hóa cổ truyền mà đã được thêm vào những tầng nào đó của văn hóa phương Tây như chủ nghĩa quốc gia, khoa học, chế độ đại nghị, chủ nghĩa quân phiệt, và vân vân. Bây giờ, hoặc chúng ta sẽ bị nuốt trọn bởi văn minh này, hoặc chúng ta phải phá vỡ và tạo ra một văn minh hoàn toàn khác hẳn.

Thật là bất hạnh khi chúng ta quá hăm hở chỉ lắng nghe, bởi vì chúng ta lắng nghe trong thái độ hời hợt nhất, và điều đó dường như đã quá đủ cho chúng ta. Tại sao chúng ta có vẻ quá khó khăn khi nghiêm túc bàn luận và tự loại bỏ trong chính chúng ta những sự việc đang gây ra thù địch và chiến tranh?

Người hỏi: Chúng ta phải suy nghĩ những vấn đề tức khắc.

Krishnamurti: Trong suy nghĩ vấn đề tức khắc, bạn sẽ phát giác rằng nó có gốc rễ rất sâu ; nó là kết quả của những nguyên nhân nằm trong chúng ta. Vì vậy để giải quyết vấn đề tức khắc, chúng ta không nên tìm hiểu những vấn đề sâu hơn à?

Người hỏi: Chỉ có một vấn đề, và đó là tìm ra mục đích của sống là gì.

Krishnamurti: Liệu chúng ta có thể bàn luận vấn đề đó thật nghiêm túc, tìm hiểu nó thông suốt để cho chúng ta tự biết cho chính chúng ta mục đích của sống là gì? Toàn bộ sống là

gì? Nó đang dẫn đến đâu? Đó là vấn đề, không phải mục đích của sống là gì. Nếu chúng ta chỉ tìm kiếm một định nghĩa cho mục đích của sống, bạn sẽ định nghĩa nó trong một cách và tôi trong một cách, và chúng ta sẽ chọn lựa sai lầm điều gì chúng ta nghĩ là định nghĩa tốt hơn tùy theo những tín hiệu của chúng ta. Chắc chắn đó không là điều gì người hỏi yêu cầu. Anh ấy muốn biết điều gì là mục đích của tất cả đấu tranh này, tìm kiếm này, trận chiến mãi mãi này, đến cùng nhau và chia tay này, sống và chết. Toàn sự tồn tại đang dẫn đến đâu? Nó có nghĩa gì?

Bây giờ, cái sự việc này mà chúng ta gọi là sống là gì? Chúng ta biết sống chỉ qua ý thức về chính mình, phải không? Tôi biết tôi sống bởi vì tôi nói, tôi suy nghĩ, tôi ăn, tôi có vô số ham muốn mâu thuẫn, biết được và không biết được, vô số những ép buộc, những tham vọng, và vân vân. Chỉ khi nào tôi ý thức được những điều này, đó là, chừng nào tôi còn ý thức về chính mình, thì tôi biết tôi sống. Và chúng ta có ý gì qua từ ngữ ý thức về chính mình? Chắc chắn, tôi ý thức về chính mình chỉ khi nào có loại xung đột nào đó; ngược lại tôi không ý thức về chính tôi. Khi tôi đang suy nghĩ, đang cố gắng, đang cãi cọ, đang làm cái này hay cái kia, tôi ý thức về chính mình. Chính bản chất của ý thức về chính mình là mâu thuẫn. Ý thức là một tiến hành tổng thể; nó là cái giấu giếm cũng như cái năng động, cái bộc lộ. Bây giờ, tiến hành của ý thức này có nghĩa gì, và nó đang dẫn đến đâu? Chúng ta biết sinh ra và chết đi, tin tưởng, đấu tranh, đau khổ, hy vọng, xung đột vô tận. Ý nghĩa của tất cả điều đó là gì? Người ta có thể tìm được ý nghĩa đúng thực của nó chỉ khi nào cái trí có khả năng tìm hiểu, đó là khi nó không bị bám víu vào bất kỳ kết luận nào.

Người hỏi: Nó là sự tìm hiểu hay sự tìm hiểu lại?

Krishnamurti: Có sự tìm hiểu lại chỉ khi nào cái trí bị trói buộc, lặp lại, và vì vậy liên tục đang tìm hiểu lại chính nó.

Muốn được tự do để tìm hiểu, muốn tìm được điều gì là đúng thực, chắc chắn việc đó đòi hỏi một cái trí không bị nhốt chặt trong biên giới của bất kỳ kết luận nào. Bây giờ, liệu bạn và tôi có thể tìm ra ý nghĩa của toàn đấu tranh này cùng tất cả những phức tạp của nó? Nếu đó là ý định của người ta và người ta nghiêm túc, khẩn thiết, liệu cái trí của người ta có thể có bất kỳ kết luận nào về nó hay không? Người ta không phải khoáng đạt cho sự hỗn loạn này hay sao? Người ta không phải tìm hiểu nó bằng một cái trí tự do để tìm ra điều gì là đúng thực hay sao? Vì vậy điều gì quan trọng không phải là vấn đề nhưng thấy liệu cái trí có thể được tự do để tìm hiểu và tìm ra điều gì là sự thật hay không?

Liệu cái trí có thể được tự do khỏi tất cả những kết luận? Một kết luận chỉ là sự đáp lại của một tình trạng bị quy định, phải không? Ví dụ sự kết luận của đầu thai. Liệu đầu thai là có thực hay không có thực đều không liên quan gì cả. Tại sao bạn có kết luận đó? Nó có phải bởi vì cái trí sợ hãi chết? Một cái trí như thế, tin tưởng một kết luận nào đó, mà là kết quả của sợ hãi, hy vọng, ao ước, chắc chắn không có khả năng khám phá điều gì là đúng thực liên quan đến chết. Vậy là nếu chúng ta đủ nghiêm túc, vấn đề đầu tiên của chúng ta, thậm chí trước khi chúng ta đặt ra câu hỏi toàn sự tiến hành của sống này có nghĩa gì, là tìm ra liệu cái trí có thể được tự do khỏi tất cả những kết luận.

Ojai, 6 tháng tám 1955

Người hỏi: *Tất cả những bất an của chúng ta dường như phát sinh từ ham muốn, nhưng liệu chúng ta có thể được tự do khỏi ham muốn? Ham muốn là bản chất cố hữu của chúng ta, hay nó là một sản phẩm của cái trí?*

Krishnamurti: Ham muốn là gì? Và tại sao chúng ta tách rời ham muốn khỏi cái trí? Ai là thực thể mà nói, “Ham muốn tạo ra những vấn đề; vì vậy tôi phải được tự do khỏi ham muốn”? Chúng ta phải hiểu rõ ham muốn là gì, không phải hỏi làm thế nào loại bỏ ham muốn bởi vì nó tạo ra bất an và liệu nó là một sản phẩm của cái trí. Ham muốn phát sinh như thế nào? Tôi sẽ giải thích và bạn sẽ thấy, nhưng đừng chỉ lắng nghe những từ ngữ của tôi. Hãy thực sự trải nghiệm vấn đề mà chúng ta đang nói khi chúng ta theo dõi, và vậy là nó sẽ có ý nghĩa.

Ham muốn hiện diện như thế nào? Chắc chắn nó hiện diện qua nhận biết hay thấy, tiếp xúc, cảm giác, và sau đó ham muốn. Đầu tiên bạn thấy một chiếc xe hơi, tiếp theo có tiếp xúc, cảm giác, và cuối cùng ham muốn có chiếc xe, lái nó. Làm ơn hãy theo dõi điều này chậm chậm, kiên nhẫn. Vậy là, trong cố gắng có chiếc xe đó, mà là ham muốn, có xung đột. Vậy là trong chính sự thực hiện của ham muốn có xung đột; có đau khổ, phiền muộn, vui vẻ, và bạn muốn bám chặt vui thú và loại bỏ đau khổ. Đây là điều gì đang thực sự xảy ra cho mỗi người chúng ta. Cái thực thể được tạo ra bởi ham muốn, thực thể mà được đồng hóa với vui thú, nói, “Tôi phải loại bỏ điều mà không gây vui thú, mà gây đau khổ”. Chúng ta không bao giờ nói, “Tôi muốn loại bỏ vui thú và đau khổ”.

Chúng ta muốn giữ lại vui thú và loại bỏ đau khổ, nhưng ham muốn tạo ra cả hai. Ham muốn, mà hiện diện qua nhận biết, tiếp xúc, và cảm giác, được đồng hóa như cái “tôi” mà muốn bám chặt vào vui thú và loại bỏ đau khổ. Nhưng đau khổ và vui thú đều là kết quả của ham muốn, mà là thành phần của cái trí; nó không ở bên ngoài cái trí; và chừng nào còn có một thực thể mà nói, “Tôi muốn bám chặt cái này và loại bỏ cái kia”, phải có xung đột. Bởi vì chúng ta muốn loại bỏ tất cả những ham muốn gây đau khổ và bám chặt những ham muốn mà từ căn bản gây vui thú, dễ chịu, chúng ta không bao giờ suy xét toàn ын đề của ham muốn. Khi chúng ta nói, “Tôi phải loại bỏ ham muốn”, ai là thực thể đang cố gắng loại bỏ cái gì đó? Thực thể đó cũng không là kết quả của ham muốn hay sao?

Làm ơn, bạn phải có sự kiên nhẫn vô hạn để hiểu rõ những điều này. Đối với những câu hỏi cơ bản không có đáp án tuyệt đối của “đúng” hay “sai”. Điều gì quan trọng là đặt một câu hỏi cơ bản không tìm được một đáp án; và nếu chúng ta có khả năng quan sát câu hỏi cơ bản đó mà không tìm kiếm một đáp án, vậy là chính sự quan sát câu hỏi cơ bản đó mang lại hiểu rõ.

Vì vậy vấn đề của chúng ta không là làm thế nào được tự do khỏi những ham muốn gây đau khổ trong khi lại bám vào những ham muốn gây vui thú nhưng phải hiểu rõ toàn bản chất của ham muốn. Điều này nảy sinh câu hỏi: xung đột là gì? Và ai là thực thể mà luôn luôn đang chọn lựa giữa vui thú và đau khổ? Thực thể mà chúng ta gọi là cái “tôi”, cái ngã, cái vị kỷ, cái trí mà nói, “Đây là vui thú; kia là đau khổ. Tôi sẽ bám chặt vui thú và loại bỏ đau khổ” – thực thể đó vẫn không là ham muốn hay sao? Nhưng nếu chúng ta có khả năng quan sát toàn lãnh vực của ham muốn, và không bị giới hạn trong bám chặt và loại bỏ cái gì đó, vậy thì chúng ta sẽ phát giác rằng ham muốn có một ý nghĩa hoàn toàn khác hẳn.

Ham muốn tạo ra mâu thuẫn, và cái trí hoàn toàn tỉnh táo không thích sống trong mâu thuẫn; vậy là nó cố gắng loại bỏ ham muốn. Nhưng nếu cái trí có thể hiểu rõ ham muốn mà không cố gắng gạt nó đi, không nói, “Đây là một ham muốn tốt lành hơn, và đó là một ham muốn xấu xa hơn. Tôi sẽ cố gắng giữ cái này và bỏ cái kia”, nếu nó có thể tỉnh thức được toàn lãnh vực của ham muốn mà không khước từ, chọn lựa, chỉ trích, vậy thì bạn sẽ thấy rằng cái trí là ham muốn, không tách rời khỏi ham muốn. Nếu bạn thực sự hiểu rõ điều này, cái trí trở nên rất tĩnh lặng. Ham muốn đến, nhưng chúng không còn có ảnh hưởng, chúng không còn có ý nghĩa to tát; chúng không còn bám rễ trong cái trí và tạo ra những vấn đề. Cái trí đáp lại – ngược lại nó không sống – nhưng đáp lại trên bề mặt và không bám rễ. Đó là lý do tại sao rất quan trọng phải hiểu rõ toàn tiến trình của ham muốn mà hầu hết chúng ta đều bị trói buột. Bị trói buột, chúng ta cảm thấy mâu thuẫn, đau khổ vô hạn của nó, vì vậy chúng ta đấu tranh chống lại ham muốn, và đấu tranh tạo ra sự phân hai. Nếu chúng ta có thể quan sát ham muốn mà không nhận xét, đánh giá, hay chỉ trích, vậy thì chúng ta sẽ phát giác rằng nó không còn bám rễ. Cái trí trao tặng đất màu cho những vấn đề không bao giờ có thể tìm được cái đúng thực. Vậy là vấn đề không phải làm thế nào giải quyết ham muốn nhưng hiểu rõ nó, và người ta có thể thực hiện điều đó chỉ khi nào không có sự chỉ trích về nó.

New Delhi, 27 tháng mười 1963

Trước khi chúng ta tìm hiểu vấn đề của xung đột và liệu có thể được tự do khỏi nó, dường như đối với tôi, chúng ta phải hiểu rõ cấu trúc của những từ ngữ, ý nghĩa chúng ta trao cho một từ ngữ đặc biệt, và qua sự ý thức được từ ngữ khám phá cái trí bị trói buộc trong mạng lưới của chúng như thế nào. Bởi vì chúng ta, hầu hết mọi người, sống bằng những công thức, bằng những ý tưởng, hoặc tự tạo hoặc truyền cho chúng ta lối xã hội, mà chúng ta gọi là những lý tưởng, sự cần thiết phải có một khuôn mẫu nào đó để chúng ta sống dựa vào nó. Nếu bạn tìm hiểu những công thức, những ý tưởng, những khái niệm, và những khuôn mẫu, bạn sẽ thấy rằng chúng là những từ ngữ, và những từ ngữ đó điều khiển những hoạt động của chúng ta, định hình những suy nghĩ của chúng ta, làm cho chúng ta cảm thấy trong một cách nào đó. Những từ ngữ quy định suy nghĩ của chúng ta, thân tâm của chúng ta.

Một cái trí bị trói buộc trong những từ ngữ không thể được tự do. Một cái trí đang vận hành bên trong khuôn mẫu của một công thức chắc chắn là một cái trí bị nô lệ, bị quy định. Nó không có khả năng suy nghĩ mới mẻ lại, trong sáng lại – và hầu hết suy nghĩ của chúng ta, hầu hết hoạt động của chúng ta, tư tưởng của chúng ta, đều ở trong những biên giới của những từ ngữ và những công thức. Ví dụ như từ ngữ *Thượng đế* hay *tình yêu*. Những hình ảnh, những công thức thật lạ thường hiện ra cho cái trí của bạn! Một con người mà muốn tìm ra liệu có Thượng đế, mà muốn tìm ra tình yêu có nghĩa gì, chắc chắn phải được tự do khỏi tất cả những khái niệm, tất cả những công thức. Và để được tự do khỏi công

thức, khái niệm, cái trí lại khước từ phá vỡ, bởi vì có sợ hãi. Sợ hãi ẩn núp trong những từ ngữ, và chúng ta đấu tranh qua những từ ngữ. Vì vậy việc đầu tiên cho một con người mà muốn thực sự tìm hiểu điều này một cách nghiêm túc, với mục đích để khám phá liệu có hay không có một sự thật, cái gì đó vượt khỏi sự đo lường của những từ ngữ, là rằng anh ta phải tuyệt đối hiểu rõ những từ ngữ và được tự do khỏi những công thức.

Lúc này điều gì tôi muốn bàn luận là sự xung đột bên trong và bên ngoài và đang sống trong thế giới này, liệu có thể được tự do khỏi xung đột một cách tổng thể, không từng phần. Để được tự do tổng thể khỏi tất cả xung đột – liệu có thể được? Đừng nói, “Được” hay “Không được”. Một cái trí nghiêm túc không chấp nhận một vị trí như vậy; nó phải tìm hiểu; và cái trí phải được tự do khỏi xung đột mà tạo ra hỗn loạn, mâu thuẫn, vô số hình thức khác nhau của loạn thần kinh. Nếu nó không được tự do khỏi sự hỗn loạn này, làm thế nào một cái trí như thế có thể thấy, hiểu rõ, quan sát? Nó chỉ có thể thâm dật nhiều từ ngữ về sự thật, không-bạo lực, Thượng đế, hạnh phúc, Niết bàn – và chúng chẳng có ý nghĩa gì cả.

Một cái trí muốn tìm ra sự thật phải được tự do khỏi xung đột tại mọi mức độ của ý thức – mà không có nghĩa theo đuổi hòa bình, rút lui khỏi thế giới, đi đến một tu viện, hay tham thiền dưới một cái cây; đó chỉ là một tẩu thoát. Nó phải được tự do tổng thể, tại mọi mức độ của ý thức, khỏi tất cả xung đột để cho cái trí được rõ ràng. Chỉ một cái trí rõ ràng có thể được tự do, và chỉ trong sự tự do hoàn toàn bạn mới có thể khám phá điều gì là sự thật.

Vậy là chúng ta phải tìm hiểu toàn chi tiết, cấu trúc của xung đột. Bạn không đang lắng nghe tôi, bạn đang lắng nghe ý thức riêng của bạn. Bạn đang lắng nghe, đang quan

sát, đang thấy xung đột trong sống riêng của bạn – dù nó trong văn phòng, cùng người vợ hay người chồng của bạn, con cái của bạn, người hàng xóm của bạn, những lý tưởng của bạn – đang quan sát xung đột riêng của bạn. Bởi vì điều gì chúng ta quan tâm là cách mạng trong bạn, không phải trong tôi, cách mạng trong mỗi người chúng ta tại cơ bản, tại ngay gốc rễ của thân tâm người ta. Ngược lại thay đổi chỉ hơi hợt, một điều chỉnh mà chẳng có giá trị gì cả. Thế giới đang trải qua những thay đổi lớn lao không chỉ trong công nghệ mà còn cả luân lý, đạo đức; và chỉ điều chỉnh chính mình đến một thay đổi không tạo ra sự rõ ràng của tầm nhìn, sự rõ ràng của cái trí. Điều gì tạo ra sự rõ ràng lạ thường là khi cái trí đã hiểu rõ, tổng thể, toàn tiến trình của xung đột cả bên trong lẫn bên ngoài; và chính sự hiểu rõ đó mang lại tự do. Một cái trí như thế là rõ ràng, và trong rõ ràng đó có vẻ đẹp. Một cái trí như thế là cái trí tôn giáo, không phải cái trí giả dối mà đi đến một ngôi đền, liên tục lặp lại những từ ngữ, thực hiện những nghi lễ mười ngàn lần – chúng không còn ý nghĩa gì cả.

Vậy thì, điều gì chúng ta quan tâm là hiểu rõ xung đột – không phải làm thế nào loại bỏ xung đột, không phải làm thế nào thay thế xung đột bằng một loạt những công thức được gọi là hòa bình, hoặc kháng cự hoặc lẩn tránh xung đột nhưng hiểu rõ nó. Tôi hy vọng tôi đang giải thích rõ ràng khi tôi sử dụng từ ngữ *hiểu rõ*. Bạn biết, hiểu rõ điều gì đó là sống cùng nó, và bạn không thể sống cùng điều gì đó nếu bạn kháng cự nó, nếu qua sự sợ hãi của bạn bạn che đậy một sự kiện, nếu bạn chạy trốn, hay nếu, khi bạn đang gặp phải xung đột nghiêm trọng trong chính bạn, bạn tìm kiếm hòa bình – mà chỉ là một hình thức khác của tẩu thoát. Tôi đang sử dụng từ ngữ *hiểu rõ* trong một ý nghĩa đặc biệt, đó là, đối diện sự kiện mà bạn đang gặp xung đột và sống cùng nó trọn vẹn – không lẩn trốn, không tẩu thoát nó. Hãy thấy liệu bạn có thể sống *cùng* nó, không *đến* giải nó, không mang v ào những quan điểm của mọi người vào nó, nhưng sống cùng nó.

Trước hết, có xung đột không chỉ ở mức độ ý thức bên ngoài của cái trí mà còn cả bên trong, thăm thẳm. Chúng ta là một đồng của những xung đột, những mâu thuẫn, không chỉ tại mức độ của tư tưởng mà còn cả mức độ mà tư tưởng-có ý thức không thể xuyên thấu. Điều này đòi hỏi sự chú ý trọn vẹn của bạn. Bạn đang gặp xung đột dù bạn thích nó hay không; sống của bạn là một đau khổ, hỗn loạn, một chuỗi của những mâu thuẫn – bạo lực và không-bạo lực. Tất cả những vị thánh đã hủy diệt bạn bởi những đặc điểm riêng của họ, bởi những khuôn mẫu đặc biệt của bạo lực và không-bạo lực của họ. Muốn phá vỡ tất cả điều đó, muốn tìm được cho chính bạn đòi hỏi sự chú ý, một trạng thái khẩn thiết để theo sát xuyên suốt đến mãi tận sự kết thúc của vấn đề.

Mọi thứ chúng ta làm đều tạo ra xung đột. Từ tuổi đi học đến lúc này chúng ta không biết một khoảnh khắc mà chúng ta không tải qua xung đột. Đi đến văn phòng, mà là một nhàm chán ghê gớm, những lời cầu nguyện của bạn, sự tìm kiếm Thượng đế của bạn, những kỷ luật của bạn, những liên hệ của bạn – mọi thứ đều có trong nó một hạt giống của xung đột. Điều này quá rõ ràng cho bất kỳ người nào muốn tự biết về chính anh ấy; khi anh ấy quan sát mình như trong một cái gương, anh ấy thấy anh ấy đang xung đột. Anh ấy làm gì? Tức khắc anh ấy muốn chạy trốn khỏi nó hay tìm ra một công thức mà sẽ thăm thẳm xung đột đó. Điều gì chúng ta đang cố gắng làm là nhìn ngắm xung đột này, không chạy trốn khỏi nó.

Xung đột nảy sinh khi có mâu thuẫn trong hoạt động của chúng ta, tư tưởng của chúng ta, thân tâm của chúng ta, bên ngoài và bên trong. Chúng ta chấp nhận xung đột như một phương cách của tiến bộ. Đối với chúng ta xung đột là một đấu tranh. Những điều chỉnh, những đè nén, vô vàn những ham muốn mâu thuẫn nhau, vô vàn những lôi kéo, những thôi thúc mâu thuẫn nhau – tất cả điều này tạo ra xung đột trong chúng ta. Chúng ta được nuôi dưỡng để có tham

vọng, để tạo ra một thành công của sống; và nơi nào có tham vọng có xung đột – điều này không có nghĩa rằng bạn phải đi ngủ, bạn phải tham thiền. Khi bạn hiểu rõ chính bản chất của xung đột, một năng lượng mới mẽ hiện diện, một năng lượng không bị vấy bẩn bởi bất kỳ nỗ lực nào, và đó là điều gì chúng ta sắp sửa tìm hiểu.

Vậy là trước hết hãy ý thức rằng chúng ta đang xung đột, không phải làm thế nào để thắng hoa nó, không phải làm gì về nó, không phải làm thế nào để đè nén nó, nhưng hãy ý thức và không làm bất kỳ điều gì về nó – đó là cần thiết. Chúng ta sẽ làm điều gì về nó sau, nhưng trước hết không làm bất kỳ điều gì về cái gì bạn đã phát hiện, về sự kiện rằng bạn đang trong xung đột, rằng bạn đang cố gắng tẩu thoát khỏi xung đột trong nhiều cách khác nhau. Đó là sự kiện; và khi bạn ở cùng sự kiện đó trong một vài phút, bạn sẽ thấy rằng cái trí của bạn chống đối lại trạng thái ở cùng nó đến mức độ nào. Nó muốn chạy trốn, hành động vào sự kiện đó, làm điều gì đó về sự kiện đó. Nó không bao giờ có thể sống cùng sự kiện đó. Muốn hiểu rõ điều gì đó, bạn *phải* sống cùng nó; và muốn sống cùng nó, bạn phải nhạy cảm tốt đỉnh. Đó là, sống cùng một cái cây đẹp hay một bức tranh hay một con người – sống cùng nó không là quen thuộc nó. Khoảnh khắc bạn quen thuộc nó, bạn đã mất đi tánh nhạy cảm với nó. Đó là một sự kiện. Nếu tôi quen thuộc hòn núi nơi tôi sống suốt đời tôi, tôi không còn nhạy cảm với vẻ đẹp của đường nét, ánh sáng, hình thể, với sự rực rỡ lạ thường của nó vào buổi sáng hay chiều tối. Tôi quen thuộc nó – mà có nghĩa tôi trở nên vô cảm với nó. Trong cùng cách muốn sống cùng một sự việc xấu xí đòi hỏi cùng tánh nhạy cảm. Nếu tôi quen thuộc những con đường bận rộn, những suy nghĩ xấu xa, những tình huống ghê tởm, quen thuộc chịu đựng mọi sự việc, lại nữa tôi trở nên vô cảm. Sống cùng cái gì đó, dù nó đẹp đẽ hay xấu xí, hay một việc mang lại đau khổ – sống cùng nó có nghĩa nhạy cảm với nó và không quen thuộc nó. Đó là việc đầu tiên.

Xung đột hiện diện không chỉ bởi vì chúng ta có những ham muốn mâu thuẫn, nhưng tất cả giáo dục của chúng ta, tất cả những áp lực thuộc tâm lý của xã hội tạo ra trong chúng ta sự phân chia này, sự chia cách này giữa cái gì là và cái gì nên là, giữa cái thực tế và cái lý tưởng. Chúng ta chất đầy những lý tưởng. Một cái trí rõ ràng không có những lý tưởng. Nó vận hành từ sự kiện sang sự kiện và không phải từ ý tưởng sang ý tưởng. Chúng ta biết xung đột không chỉ tại tầng ý thức bên ngoài mà còn cả tại tầng ý thức bên trong. Tôi không muốn bàn luận ở đây tầng ý thức bên ngoài là gì hay tầng ý thức bên trong là gì; chúng ta sẽ trình bày nó một ngày khác. Lúc này chúng ta quan tâm đến xung đột, xung đột xuyên suốt thân tâm của chúng ta, tại cả mức độ ý thức bên ngoài lẫn bên trong. Có xung đột. Bây giờ, bất kỳ nỗ lực nào để được tự do khỏi nó bao hàm một xung đột khác. Điều đó quá rõ ràng, quá hợp lý. Vậy là cái trí phải tìm ra một cách để được tự do khỏi xung đột mà không có nỗ lực. Nếu tôi kháng cự xung đột hay nếu tôi kháng cự tất cả những khuôn mẫu, tất cả những hàm ý được bao gồm trong xung đột, chính kháng cự đó là một mâu thuẫn khác và vì vậy một xung đột.

Hãy theo dõi, cho phép tôi giải thích nó rất đơn giản. Tôi nhận ra tôi đang xung đột. Tôi đang bạo lực, và tất cả những vị thánh và tất cả những quyển sách đều đã nói tôi không được như thế. Vậy là có hai sự việc mâu thuẫn trong tôi, bạo lực và cũng cả tôi phải không-bạo lực. Đó là một mâu thuẫn, hoặc tự áp đặt hoặc bị áp đặt vào tôi bởi những người khác. Trong tự-mâu thuẫn đó có xung đột. Bây giờ, nếu tôi kháng cự, dù với mục đích hiểu rõ hay với mục đích chạy trốn xung đột, tôi vẫn còn trong xung đột. Chính sự kháng cự tạo ra xung đột. Điều đó khá rõ ràng. Muốn hiểu rõ và được tự do khỏi xung đột. Phải không kháng cự nó, không tẩu thoát khỏi nó. Tôi phải quan sát, lắng nghe toàn nội dung của xung đột – với người vợ của tôi, con cái của tôi, với xã hội, với tất cả những ý tưởng mà tôi có. Nếu tôi nói được tự do khỏi xung

đột trong sống này là điều không thể xảy ra được, vậy là chẳng còn liên hệ sâu đậm thêm nữa giữa bạn và tôi. Nhưng nếu bạn nói, “Tôi muốn tìm ra; tôi muốn tìm hiểu nó; tôi muốn xé nát cấu trúc của xung đột mà đang được dựng lên trong tôi và tôi là một bộ phận của nó”, vậy là bạn và tôi có một liên hệ; vậy là bạn và tôi có thể cùng nhau tiếp tục.

Mọi hình thức của kháng cự, tẩu thoát, và lẩn tránh khỏi xung đột chỉ làm gia tăng nó, và xung đột hàm ý hỗn loạn, hung bạo, khắc nghiệt. Một cái trí trong xung đột không thể từ bi, không thể có sự rõ ràng của từ bi. Vì vậy cái trí phải ý thức được xung đột mà không kháng cự, lẩn tránh, một quan điểm về nó. Trong chính động thái đó một kỷ luật được sinh ra – một kỷ luật mềm dẻo, một kỷ luật không bị đặt nền tảng trên bất kỳ công thức, bất kỳ khuôn mẫu, bất kỳ đè nén nào. Đó là quan sát toàn nội dung của xung đột bên trong, và chính sự quan sát đó mang theo cùng nó một cách tự nhiên, không nỗ lực, một kỷ luật. Bạn phải có kỷ luật này. Tôi đang sử dụng từ ngữ *kỷ luật* trong ý nghĩa của rõ ràng, trong ý nghĩa của một cái trí mà suy nghĩ rõ ràng, lành mạnh; và bạn không thể có một cái trí như thế nếu có xung đột.

Vì vậy đầu tiên điều cốt lõi là phải hiểu rõ xung đột. Có lẽ bạn sẽ nói, “Tôi không được tự do khỏi xung đột. Hãy chỉ cho tôi làm thế nào để được tự do khỏi nó”. Đó là khuôn mẫu bạn đã học. Bạn muốn được chỉ bảo làm thế nào để được tự do khỏi xung đột, và bạn sẽ theo đuổi khuôn mẫu đó với mục đích để được tự do khỏi xung đột và thế là vẫn còn trong nó. Điều đó quá đơn giản. Vậy là không có “làm thế nào”. Làm ơn hãy hiểu rõ điều này. Không có phương pháp trong sống. Bạn phải sống cùng nó. Một con người có một phương pháp để đạt được không-bạo lực hay trạng thái lạ thường nào đó chỉ bị trói buộc trong một khuôn mẫu; và khuôn mẫu có sản sinh một kết quả nhưng nó sẽ không dẫn đến sự thật. Vì vậy khi bạn hỏi, “Làm thế nào tôi được tự do khỏi xung đột?” bạn đang rơi trở lại khuôn mẫu cũ kỹ – mà chỉ rõ ràng bạn

vẫn còn trong xung đột, rằng bạn đã không hiểu rõ; mà lại nữa có nghĩa rằng bạn đã không sống rõ ràng cùng sự kiện.

Vì vậy đang ở trong xung đột hàm ý một cái trí hỗn loạn, và bạn có thể thấy điều này khắp thế giới. Mọi người chính tị trong thế giới bị hỗn loạn và đã mang lại đau khổ cho thế giới. Tương tự, những vị thánh đã mang lại đau khổ cho thế giới. Và nếu bạn khẩn thiết và muốn được tự do khỏi xung đột, bạn phải xóa sạch hoàn toàn mọi uy quyền trong bạn, bởi vì với một con người muốn tìm được sự thật không có uy quyền – cũng không kinh Gita, cũng không những vị thánh của bạn, cũng không những lãnh đạo của bạn – không người nào cả. Điều đó có nghĩa bạn đứng một mình hoàn toàn. Đứng một mình – mà xảy ra khi cái trí được tự do khỏi xung đột.

Bạn thấy, hầu hết chúng ta đều muốn trốn chạy sống, và chúng ta đã tìm được vô số phương cách và phương pháp để trốn chạy nó. Sống là một sự việc tổng thể, không phải một sự việc từng phần. Sống gồm có vẻ đẹp, tôn giáo, chính trị, kinh tế, những liên hệ, những cãi cọ, đau khổ, hành hạ, sự dày vò của tồn tại, tuyệt vọng. Tất cả việc đó là sống, không chỉ một phần, không chỉ một mảnh của nó, và bạn phải hiểu rõ tổng thể của nó. Điều đó đòi hỏi một cái trí lành mạnh, thông minh, rõ ràng. Đó là lý do tại sao bạn phải có một cái trí không còn xung đột, một cái trí không có dấu vết của xung đột, không bị trầy xước. Đó là lý do tại sao xung đột trong bất kỳ hình thức nào chỉ có thể được hiểu rõ bằng cách tỉnh thức được nó.

Qua từ ngữ “tỉnh thức” tôi có ý đang quan sát nó. Quan sát đòi hỏi rằng bạn không được nhìn nó bằng một quan điểm. Bạn phải nhìn nó không bằng những từ ngữ của bạn, không bằng những nhận xét của bạn, so sánh của bạn, chỉ trích của bạn. Nếu có chỉ trích, kháng cự, bạn không đang quan sát; vì vậy lúc đó quan tâm của bạn không là xung đột. Bạn không thể quan sát bất kỳ điều gì mà không có một ý

tương, và việc đó trở thành một vấn đề cho bạn. Bạn muốn quan sát xung đột, nhưng bạn không thể quan sát nó nếu bạn mang vào một quan điểm hay ý tưởng hay đánh giá về xung đột đó hay kháng cự nó. Vậy thì quan tâm của bạn là tìm ra tại sao bạn kháng cự – không phải làm thế nào để hiểu rõ xung đột – tại sao bạn kháng cự. Vậy là bạn đã chuyển động khỏi xung đột và trở nên tỉnh thức được sự kháng cự của bạn. Tại sao bạn kháng cự? Bạn có thể tìm ra tại sao. Với hầu hết chúng ta, xung đột đã trở thành một thói quen. Nó đã làm cho chúng ta ÷ dẫn đến độ chúng ta không còn bình tĩnh tỉnh thức được nó. Chúng ta đã chấp nhận nó như một bộ phận của sự tồn tại. Khi bạn vô tình bắt gặp nó, thấy nó như một sự kiện, ngay lúc đó bạn kháng cự nó hay cố gắng lẩn tránh nó, tìm ra một phương cách thoát khỏi nó. Vậy thì quan sát sự kiện mà bạn kháng cự còn quan trọng nhiều hơn hiểu rõ xung đột – cách bạn đang lẩn tránh nó, đang mang một công thức cho nó. Thế là bạn bắt đầu quan sát những công thức, những quan điểm, những kháng cự của bạn. Bằng cách ý thức được tất cả chúng, bạn đang phá vỡ tình trạng bị quy định của bạn và thế là có thể đối diện xung đột.

Vì vậy để hiểu rõ xung đột và do đó được tự do khỏi nó, không phải cuối cùng, không phải tại sự kết thúc sống của bạn, không phải ngày một, nhưng tức khắc, tổng thể – và nó có thể làm được – đòi hỏi một khả năng kinh ngạc của quan sát, mà không phải được nuôi dưỡng bởi vì khoảnh khắc bạn nuôi dưỡng nó bạn quay trở lại xung đột. Điều gì quan trọng là trực nhận tức khắc toàn tiến hành, toàn nội dung của ý thức – quan sát tức khắc và vì vậy đang thấy sự thật của nó. Khoảnh khắc bạn thấy sự thật của nó, bạn vượt khỏi nó. Bạn không thể thấy sự thật của nó, trong bất kỳ hình thức nào, tại bất kỳ mức độ nào, nếu bạn cố gắng kháng cự, lẩn tránh, hay áp đặt vào nó những công thức nào đó mà bạn đã học được.

Điều đó nảy sinh một câu hỏi rất quan trọng, đó là: không có thời gian cho sự thay đổi. Hoặc bạn thay đổi ngay

lúc này hoặc không bao giờ. Tôi không có ý “không bao giờ” trong ý nghĩa thông thường hay trong ý nghĩa Thiên chúa giáo của “đời đời trong địa ngục”. Tôi có ý: bạn thay đổi ngay lúc này trong hiện tại năng động – hiện tại năng động đó có lẽ là ngày mai, nhưng nó vẫn còn là hiện tại năng động; và chỉ trong hiện tại năng động mới có một thay đổi, không phải ngày mốt. Đây là điều rất quan trọng cần phải hiểu rõ. Chúng ta quá quen thuộc với một ý tưởng, và sau đó chúng ta cố gắng đưa ý tưởng đó vào hành động. Đầu tiên chúng ta lập công thức một cách hợp lý hay vô lý – đa phần là vô lý – một ý tưởng hay một lý tưởng và sau đó cố gắng đưa nó vào hành động. Vậy là có một khoảng trống giữa hành động và cái ý tưởng, một mâu thuẫn. Hành động là hiện tại đang sống, không phải cái ý tưởng. Công thức chỉ là một cố định; hiện tại năng động là hành động. Vì vậy nếu bạn nói, “Tôi phải được tự do khỏi xung đột”, điều đó trở thành một ý tưởng. Có một khoảng trống thời gian giữa ý tưởng và hành động, và bạn hy vọng rằng trong suốt khoảng trống thời gian đó hành động huyền bí, đặc trưng nào đó sẽ xảy ra mà sẽ tạo ra một thay đổi.

Nếu bạn cho phép thời gian, vậy thì không có thay đổi. Hiểu rõ là tức khắc, và bạn chỉ có thể hiểu rõ nếu bạn quan sát trọn vẹn, bằng toàn thân tâm của bạn – lắng nghe tiếng máy bay đó, lắng nghe tiếng ồn đó bằng toàn thân tâm của bạn, không diễn giải nó, không nói, “Đó là một máy bay” hay “Nó gây bức dọc làm sao” hay “Khi tôi muốn lắng nghe ông ta, máy bay đó đi bay qua”; vậy thì nó chỉ trở thành một xao lãng, một mâu thuẫn, và bạn bị lạc lối. Lắng nghe tiếng máy bay đó bằng toàn thân tâm của bạn là lắng nghe người nói bằng toàn thân tâm của bạn. Không có sự phân chia giữa hai. Có một phân chia chỉ khi nào bạn muốn tập trung vào điều gì đang được nói, và nó trở thành một kháng cự. Nếu bạn hoàn toàn chú ý, vậy thì bạn đang lắng nghe tiếng máy bay đó và bạn cũng đang lắng nghe người nói.

Trong cùng cách, ầu bạn hoàn toàn tỉnh thức được toàn cấu trúc, toàn chi tiết của xung đột, vậy thì bạn sẽ thấy rằng có một thay đổi tức khắc. Vậy thì bạn hoàn toàn vượt khỏi xung đột. Nhưng nếu bạn nói, “Ồ, liệu nó luôn luôn như thế, liệu tôi sẽ luôn luôn được tự do khỏi xung đột?” vậy thì bạn đang đặt ra một câu hỏi ngu xuẩn. Nó chỉ rõ rằng bạn không được tự do khỏi xung đột, rằng bạn không hiểu rõ bản chất của nó. Bạn chỉ muốn chinh phục nó và được an bình.

Một cái trí đã không hiểu rõ xung đột không bao giờ có thể an bình. Nó có thể tẩu thoát đến một ý tưởng, một từ ngữ được gọi là an bình, nhưng đó không là an bình. Muốn có an bình cần đến sự rõ ràng, và sự rõ ràng chỉ có thể hiện diện khi không có xung đột thuộc bất kỳ loại nào – mà không là tiến trình của tự-thôi miên. Chỉ cái trí mà đã hiểu rõ xung đột cùng tất cả bạo lực của nó, tất cả dốt nát của nó – và không-bạo lực là một hình thức của dốt nát bởi vì cái trí đã không hiểu rõ bạo lực – cái trí đó mới có thể tiến xa. Một cái trí đang ép buộc chính nó không-bạo lực là bạo lực. Hầu hết những vị thánh và những người thầy của bạn đầy bạo lực; họ không biết tánh rõ ràng của từ bi. Và chỉ cái trí từ bi mới có thể hiểu rõ cái vượt khỏi những từ ngữ.

Madras, 22 tháng mười hai 1965

Liệu có thể chấm dứt xung đột trong tất cả những liên hệ của chúng ta – ở nhà, trong văn phòng, trong mọi lãnh vực thuộc sống của chúng ta? Điều này không có nghĩa chúng ta rút lui trong cô lập, trở thành một thầy tu, hay rút vào ngõ ngách nào đó của tưởng tượng và ưa thích riêng của chúng ta; nó có nghĩa sống trong thế giới này để hiểu rõ xung đột. Chừng nào còn có xung đột thuộc bất kỳ loại nào, những cái trí, những quả tim, những bộ não của bạn không thể vận hành đến khả năng tốt đỉnh của nó. Chúng có thể làm như thế chỉ khi nào không có xung đột, khi có rõ ràng. Điều này chỉ có thể được khi tổng thể của cái trí – các cơ quan thân thể, những tế bào não, toàn sự việc được gọi là cái trí – ở trong một trạng thái của không-xung đột. Chỉ lúc đó hòa bình mới có thể hiện diện.

Muốn hiểu rõ trạng thái đó, chúng ta phải hiểu rõ những xung đột mỗi lúc một chồng chất, trận chiến hàng ngày trong chúng ta và với người hàng xóm, trong văn phòng, gia đình, giữa người đàn ông và người đàn ông, người đàn ông và người phụ nữ, và cấu trúc tâm lý của xung đột này, cái “tôi” của xung đột. Hiểu rõ, giống như thấy và lắng nghe, là một trong những sự việc khó khăn nhất. Khi bạn nói, “Tôi hiểu rõ điều gì đó”, bạn thực sự có nghĩa không chỉ bạn hoàn toàn đã nắm bắt được toàn ý nghĩa của điều gì đang được nói mà còn cả ngay hiểu rõ tự nó là hành động. Bạn không thể hiểu rõ nếu bạn chỉ thuộc trí năng, từ ngữ, đang nhận thức điều gì đang được nói; nếu bạn chỉ lắng nghe thuộc trí năng – đó là, thuộc từ ngữ – chắc chắn đó không là hiểu rõ. Hay nếu bạn chỉ cảm

thấy cái gì đó đầy cảm giác, cảm tính, điều đó cũng không là hiểu rõ. Bạn hiểu rõ chỉ khi nào toàn thân tâm của bạn thấu triệt – đó là, khi bạn không quan sát bất kỳ cái gì một cách phân chia, hoặc chỉ bằng trí năng hoặc cảm giác, nhưng quan sát một cách tổng thể.

Vậy là hiểu rõ bản chất của xung đột đòi hỏi không những hiểu rõ xung đột riêng của bạn nhưng còn cả hiểu rõ xung đột của con người như một tổng thể – mà gồm có chủ nghĩa quốc gia, sự khác biệt giai cấp, tham vọng, tham lam, ganh ghét, ham muốn vị trí, thanh danh, toàn ý thức của uy quyền, thông trị, sợ hãi, tội lỗi, lo âu, mà bao gồm chết, tham thiên – tổng thể của sống. Muốn hiểu rõ điều đó, người ta phải thấy, lắng nghe, không phân chia, nhưng nhìn cái bản đồ bao la của sống. Một trong những khó khăn của chúng ta là chúng ta vận hành phân chia, chúng ta vận hành từng phần – như một kỹ sư, một họa sĩ, một người khoa học, một người kinh doanh, một luật sư, một người vật lý, và vân vân; và mỗi mảnh đang xung đột với một mảnh khác, khinh miệt nó hay cảm thấy cao quý hơn.

Vậy thì câu hỏi là: làm thế nào quan sát một cách không phân chia tổng thể của sống? Khi chúng ta quan sát tổng thể của sống – không như một người Ấn độ giáo, một người Hồi giáo, một người Thiên chúa giáo, một người cộng sản, một người xã hội, một giáo sư, hay một người sùng đạo – khi chúng ta thấy chuyển động lạ thường của sống, mà gồm có mọi thứ, chết, đau khổ, phiền muộn, hỗn loạn, sự thiếu vắng hoàn toàn của tình yêu và hình ảnh của vui thú mà chúng ta đã tự nuôi dưỡng cho chính mình qua hàng thế kỷ, mà sai khiến những giá trị của chúng ta, những hoạt động của chúng ta – khi chúng ta thấy sự việc bao la này, một cách tổng thể, vậy thì phản ứng của chúng ta đến tổng thể đó sẽ hoàn toàn khác hẳn. Chính là phản ứng này, khi chúng ta thấy một cách tổng thể toàn chuyển động của sống, điều đó sẽ mang lại một cách mạng trong chính chúng ta, và cách mạng này tuyệt

đôi cần thiết. Những con người không thể tiếp tục như họ đã là, tàn sát lẫn nhau, căm thù lẫn nhau, phân chia mỗi người thành những quốc gia, thành tất cả những hoạt động cá thể, nông cạn, nhỏ nhen, bởi vì phương cách đó có sẵn phiền muộn nhiều hơn, hỗn loạn nhiều hơn, và đau khổ nhiều hơn.

Vậy là liệu có thể thấy tổng thể của sống, mà giống như một con sông đang chuyển động liên tục, không ngừng nghỉ, cùng vẻ đẹp vô cùng, đang chuyển động bởi vì nó có một khối lượng nước vô hạn ở đằng sau? Liệu chúng ta có thể thấy sống này một cách tổng thể?

Chỉ khi nào chúng ta thấy cái gì đó một cách tổng thể chúng ta mới có thể hiểu rõ nó, và chúng ta không thể thấy nó một cách tổng thể nếu có hoạt động tự cho mình là trung tâm mà hướng dẫn, định hình hành động của chúng ta và những suy nghĩ của chúng ta. Chính hành động tự cho mình là trung tâm này mà đồng hóa với gia đình, quốc gia, những kết luận thuộc học thuyết, với những đảng phái – dù thuộc chính trị hay tôn giáo. Chính trung tâm này mà kìm định nó đang tìm kiếm Thượng đế, sự thật, và mọi chuyện như thế và điều đó ngăn cản sự hiểu rõ tổng thể của sống. Muốn hiểu rõ trung tâm này, nó thực sự là gì, cần một cái trí không bị chắt chày bởi những khái niệm, những kết luận. Tôi phải biết *một cách thực sự*, không phải một cách lý thuyết, tôi là gì. Điều gì tôi suy nghĩ, điều gì tôi cảm thấy, những tham vọng, những tham lam, những ganh ghét của tôi, ham muốn thành công, nổi tiếng, thanh danh, thèm khát ủa tôi, những phiền muộn của tôi – tất cả đều đó là tôi là gì. Tôi có lẽ nghĩ rằng tôi là Thượng đế, tôi là cái gì khác; nhưng điều đó vẫn còn là thành phần của tư tưởng, thành phần của cái hình ảnh tự chiếu rọi chính nó qua tư tưởng. Vì vậy nếu bạn không hiểu rõ điều này không phụ thuộc vào Shankara, Buddha hay, bất kỳ ai, nếu bạn không thực sự thấy bạn là gì hàng ngày – cách bạn nói chuyện, cách bạn cảm thấy, cách bạn phản ứng, không những ở tầng ý thức bên ngoài mà còn cả bên trong – nếu bạn không

đặt nền tảng ở đó, làm thế nào bạn có thể tiến rất xa được? Dù bạn có lẽ tiến xa thế nào, nó sẽ chỉ là sự tưởng tượng, sự ưa thích nhất thời, lừa dối, và bạn sẽ là một người đạo đức giả.

Bạn phải đặt nền tảng này – mà là hữu rõ bạn là gì. Bạn có thể làm điều đó chỉ bằng cách quan sát chính bạn, không cố gắng sửa đổi nó, không cố gắng định hình nó, không cố gắng nói điều này đúng hay điều này sai, nhưng bằng cách thấy điều gì đang thực sự xảy ra – mà không có nghĩa bạn trở thành tự cho mình là trung tâm nhau hơn. Trái lại, bạn trở thành tự cho mình là trung tâm nếu bạn chỉ đang sửa chữa điều gì bạn thấy, diễn giải điều gì bạn thấy tùy theo những ưa thích và không ưa thích của bạn, nhưng nếu bạn chỉ quan sát, không có sự củng cố thêm của trung tâm.

Muốn thấy tổng thể của sông cần đến sự thương yêu vô cùng. Bạn biết, chúng ta đã trở nên nhẫn tâm, và bạn có thể thấy tại sao. Trong một quốc gia dư thừa dân số – một quốc gia nghèo khó, ở bên trong lẫn bên ngoài, một quốc gia đã sống trên những ý tưởng và không phải thực tế, một quốc gia đã tôn thờ quá khứ, với uy quyền được bám rễ trong quá khứ – theo tự nhiên người ta đứng dưng với điều gì đang thực sự xảy ra. Nếu các bạn tự quan sát mình, các bạn sẽ thấy các bạn chẳng có thương yêu bao nhiêu, thương yêu là ân Thương yêu có ng ý thức của vẻ đẹp, không chỉ là sự ngưỡng mộ phía bên ngoài. Ý thức của vẻ đẹp có thể hiện diện chỉ khi nào có hòa nhã vô cùng, ân cần, chăm sóc vô cùng mà là chính ân thể của thương yêu. Khi điều đó không, những tâm hồn của chúng ta cần cỗi, và chúng ta lấp đầy chúng bằng những từ ngữ, những ý tưởng, những trích dẫn, với điều gì đã được nói; và khi chúng ta ý thức được sự hỗn loạn này, chúng ta cố gắng làm sống lại quá khứ, chúng ta tôn thờ truyền thống, chúng ta quay lại. Bởi vì chúng ta không biết làm thế nào để giải quyết sự tồn tại hiện nay với tất cả những hỗn loạn của nó, chúng ta nói, “Chúng ta hãy quay lại; chúng ta hãy trở lại quá khứ; chúng ta hãy sống phụ thuộc vào

sự việc chết rồi nào đó”. Đó là lý do tại sao, khi bị đối diện với hiện tại, bạn tẩu thoát vào quá khứ hay học thuyết hay điều không tưởng nào đó, và, bởi vì tâm hồn bạn bị trống rỗng, bạn nhét đầy nó bằng những từ ngữ, những hình ảnh, những công thức, và những khẩu hiệu. Hãy tự quan sát chính bạn, và bạn sẽ thấy tất cả điều này.

Vậy là muốn mang lại một cách tự nhiên, tự do, sự thay đổi tổng thể này trong chính cái trí đời đời sự chú ý nghiêm túc, vô cùng. Chúng ta không ómuchtú ý, bởi vì chúng ta sợ hãi điều gì có lẽ xảy ra nếu chúng ta thực sự suy nghĩ những sự kiện hàng ngày, thực tế thuộc sống của chúng ta. Chúng ta thực sự sợ hãi tìm hiểu; chúng ta thích sống mù lòa, ngột thở, đau khổ, bất hạnh, vô giá trị, và thế là những sống không ý nghĩa và trống rỗng; và, bởi vì sống không ý nghĩa, chúng ta cố gắng sáng chế ý nghĩa trong sống. Sống không có ý nghĩa. Sống có nghĩa là được sống, và trong ngay đang sống đó người ta bắt đầu khám phá thực tế, sự thật, vẻ đẹp của sống. Muốn khám phá sự thật, vẻ đẹp của sống, bạn phải hiểu rõ toàn chuyển động của nó, và để làm điều đó bạn phải kết thúc tất cả sự suy nghĩ và cách sống mảnh vỡ này. Bạn phải kết thúc là một người Ấn độ giáo, không chỉ trong cái tên nhưng bên trong; bạn phải kết thúc là một người Hồi giáo hay một người Phật giáo hay một người Thiên chúa giáo cùng tất cả những giáo điều của nó, bởi vì những sự việc này đang phân chia con người, đang phân chia những cái trí riêng của các bạn, những tâm hồn riêng của các bạn.

Kỳ lạ thay, bạn sẽ lắng nghe tất cả điều này, bạn sẽ lắng nghe trong một tiếng đồng hồ, và bạn sẽ về nhà và lặp lại khuôn mẫu. Bạn sẽ mãi mãi lặp lại khuôn mẫu, và khuôn mẫu này từ căn bản được đặt nền tảng trên vui thú.

Vậy là bạn phải tự nguyện tìm hiểu sống riêng của bạn, không phải bởi vì chính phủ gây ảnh hưởng bạn hay người nào đó bảo bạn làm. Bạn phải tự nguyện tìm hiểu nó, không chỉ trích nó, không nói đây là đúng hay đây là sai

nhưng quan sát. Khi bạn *có* quan sát theo cách đó, bạn sẽ phát giác rằng bạn quan sát bằng đôi mắt đầy thương yêu – không phải bằng chỉ trích, không phải bằng nhận xét, nhưng bằng ân cần. Bạn tự quan sát bằng ân cần và vì vậy bằng trù mến vô hạn – và chỉ khi nào có tình yêu và trù mến vô hạn bạn mới thấy sự tồn tại tổng thể của sống.

Rome, 31 tháng ba 1966

Liền có thể tìm ra một cách sống hàng ngày mà được tự do ngay tại cơ bản và tuyệt đối và vì vậy cách mạng? Với tôi chỉ có một cách mạng, và đó là cách mạng tôn giáo. Những cách mạng khác – kinh tế, xã hội, chính trị – không là cách mạng. Cách mạng duy nhất là cái trí tôn giáo đã trong tình trạng nổi loạn, không phải như một phản ứng, nhưng một cái trí đã thiết lập một cách sống trong đó không có mâu thuẫn. Tất cả sống của chúng ta đều trong mâu thuẫn và vì vậy xung đột, hoặc xung đột được sinh ra từ cố gắng để tuân phục, xung đột qua tìm kiếm sự thành tựu, hoặc xung đột được gây ra bởi ảnh hưởng xã hội. Những con người đã sống trong tình trạng của xung đột này suốt toàn lịch sử đã biết được.

Mọi thứ họ tiếp xúc họ biến thành xung đột, bên trong và bên ngoài. ~~Hầu~~ nó là một chiến tranh giữa những con người, hoặc sống như một con người hiện nay là một trận chiến bên trong. Tất cả chúng ta đều biết sự đấu tranh liên tục, bất tận này, bên ngoài và bên trong. Xung đột có sản sinh một kết quả nào đó bằng cách sử dụng ý chí, nhưng nó không bao giờ là sáng tạo. Muốn sống, nở hoa trong tốt lành, phải có hòa bình, không phải hòa bình thuộc kinh tế, hòa bình giữa hai chiến tranh, hòa bình của những người chính trị đang thương thuyết những hiệp định, hòa bình mà những nhà thờ nói hay sự giảng đạo của tôn giáo có tổ chức, nhưng hòa bình mà người ta đã tự khám phá cho chính mình. Chỉ trong hòa bình người ta mới có thể nở hoa, tăng trưởng, là, và vận hành. Nó không thể hiện diện khi có bất kỳ loại xung đột nào, dù có ý thức hay không ý thức.

Liệu có thể sống một cuộc sống không xung đột trong thế giới hiện đại, với tất cả những áp lực, đấu tranh, căng thẳng, và những ảnh hưởng trong cấu trúc xã hội? Đó là đang sống thực sự, bản thể của một cái trí đang tìm hiểu một cách nghiêm túc. Vấn đề liệu có Thượng đế, liệu có sự thật, liệu có vẻ đẹp chỉ có thể hiện diện khi điều này được thiết lập, khi cái trí không còn trong xung đột.

Người hỏi: Làm thế nào người ta có thể tránh xung đột này?

Krishnamurti: Bạn không thể tránh xung đột. Bạn phải hiểu rõ bản chất của nó. Xung đột là một trong những sự việc khó khăn nhất để hiểu rõ. Chúng ta đã cố gắng tránh xung đột, vì vậy chúng ta nương nhờ nhau nhệ, tình dục, nhà thờ, tôn giáo có tổ chức, những hoạt động xã hội, vui chơi hời hợt – mọi hình thức của tẩu thoát. Chúng ta đã cố gắng tránh xung đột, nhưng chúng ta đã không thể. Chính sự lẩn tránh xung đột là góp phần vào xung đột.

Người hỏi: Ông có thể trình bày điều gì đó về bản chất của xung đột?

Krishnamurti: Chúng ta sẽ tìm hiểu điều đó. Trước hết chúng ta hãy thấy sự cần thiết cơ bản, chủ yếu của tự do và hòa bình. Chúng ta vẫn chưa biết nó có nghĩa gì. Chúng ta có thể thấy, có lẽ thuộc trí năng, sự cần thiết của một cái trí, một tâm hồn, toàn cấu trúc của một con người không có xung đột, bởi vì lúc đó có hòa bình. Hòa bình đó thực sự là một hình thức của cư xử đạo đức, bởi vì một cái trí không hòa bình không thể cư xử, không thể có sự liên hệ đúng đắn; và sự liên hệ đúng đắn là cách cư xử, đạo đức, những luân lý, mọi chuyện của nó.

Nếu cả hai chúng ta hiểu rõ sự cần thiết của kết thúc xung đột – hiểu rõ nó thậm chí bằng từ ngữ, trong khoảnh

khắc – vậy thì chúng ta có thể tiến tới; vậy thì chúng ta có thể bắt đầu tìm hiểu xung đột là gì, tại sao nó hiện diện, và liệu có thể kết thúc nó bằng cách đòi hỏi một nhân tố được gọi là ý chí. Chúng ta hãy bắt đầu chậm chậm. Nó là một chủ đề quan trọng; chúng ta không thể trình bày xong trong một buổi chiều. Xung đột là gì, cả bên trong lẫn bên ngoài? Ở bên ngoài chúng ta có thể thấy chiến tranh là kết quả của những quốc tịch, những áp lực kinh tế, những thành kiến cá thể và tôn giáo. Đã có những chiến tranh tôn giáo suốt lịch sử của thế giới. Có lẽ Phật giáo đã không góp phần vào chiến tranh, mặc dù mới đây những thầy tu Phật giáo đã tự thiêu, nhưng điều đó hoàn toàn ngược lại giáo lý. Họ được dạy bảo không bao giờ xen vào chính trị, nhưng chính trị là uy quyền mới; nó cung cấp sự nhiệm vụ của chủ nghĩa quốc gia. Vậy thì bạn có thể thấy những nhân tố đóng góp phía bên ngoài của chiến tranh, những học thuyết, chúng ta không phải tìm hiểu điều đó.

Tiếp theo có xung đột bên trong, mà còn phức tạp hơn nhiều. Tại sao lại có xung đột trong chúng ta? Chúng ta đang tìm hiểu; chúng ta không đang nói rằng chúng ta nên hay không nên có xung đột. Chúng ta đang tìm hiểu nó; và muốn thực hiện điều đó chúng ta phải rất rõ ràng trong suy nghĩ của chúng ta, bén nhạy và tinh táo cực độ trong quan sát toàn cấu trúc và ý nghĩa của xung đột. Tại sao có xung đột? Chúng ta có ý gì qua từ ngữ *đấu tranh* đó? Chúng ta đang tìm hiểu ý nghĩa của từ ngữ, không phải điều gì tạo ra xung đột. Khi nào chúng ta ý thức được từ ngữ này, sự kiện này? Chỉ khi nào có đau khổ, một mâu thuẫn, sự theo đuổi của vui thú và sự phủ nhận của nó. Tôi ý thức được xung đột chỉ khi nào hình thức vui thú của tôi trong thành tựu, trong tham vọng thuộc vô số dạng, bị cản trở. Khi vui thú của tham vọng bị tuyệt vọng, lúc đó tôi ý thức được xung đột, nhưng chừng nào vui thú đó còn tiếp tục không bị cản trở, tôi không có ý thức của xung đột gì cả. Có vui thú trong tuân phục. Tôi muốn tuân phục vào xã

hội bởi vì nó bù đắp cho tôi; nó cho tôi lợi lộc. Cho an toàn, cho một phương tiện kiếm sống, trở nên nổi tiếng, được công nhận, là ai đó trong xã hội, tôi phải tuân phục vào sự chuẩn mực, vào khuôn mẫu được thiết lập bởi xã hội. Chừng nào tôi còn đang tuân phục vào nó tuyệt đối, mà là một vui thú vô cùng, không có xung đột; nhưng có xung đột khoảnh khắc có một xao lãng khỏi sự tuân phục đó.

Rajghat, 10 tháng mười hai 1967

N***gười hỏi:*** *Thưa ông, ông đã giải thích cho chúng tôi về ân cần, thương yêu, và tình yêu, nhưng làm thế nào hai quốc gia có thể ân cần với nhau?*

Krishnamurti: Dĩ nhiên họ không thể. Khi bạn đang đi hướng bắc và tôi đang đi hướng nam, làm thế nào có thể có ân cần hay chú ý hay tình yêu? Khi, là một quốc gia, bạn muốn một món tài sản và một quốc gia khác muốn cùng món tài sản đó, làm thế nào có thể có ân cần hay thương yêu? Chỉ có thể có chiến tranh, mà là điều gì đang xảy ra. Chừng nào còn có những quốc tịch, những chính phủ cầm quyền bị kiểm soát bởi quân đội và những người chính trị, cùng những học thuyết ngu dốt của họ, sự phân chia của họ, phải có chiến tranh. Chừng nào bạn còn tôn thờ một miếng vải đặc biệt được gọi là một lá cờ, và tôi tôn thờ một lá cờ khác có một màu sắc khác, chắc chắn chúng ta sẽ đánh nhau.

Chỉ khi nào không còn những quốc tịch, không còn những phân chia như người Thiên chúa giáo, người Phật giáo, người Ấn độ giáo, người Hồi giáo, người cộng sản, hay người tư bản sẽ không có chiến tranh. Chỉ khi nào con người từ bỏ những niềm tin và những thành kiến nhỏ nhen của anh ấy, sự tôn thờ gia đình đặc trưng riêng của anh ấy, và mọi chuyện như thế mới có thể có một khả năng của hòa bình trong thế giới. Hòa bình đó có thể hiện diện chỉ khi nào toàn thế giới được tổ chức, và nó không thể được tổ chức thuộc kinh tế hay xã hội chừng nào còn có sự phân chia. Điều đó có nghĩa rằng phải có một ngôn ngữ và kế hoạch toàn cầu – mà không một

ai trong các bạn mong muốn. Nhưng chừng nào bạn còn giữ những niềm tin, những quốc tịch, những thần thánh, và những đạo sư đặc trưng của bạn, bạn chắc chắn có chiến tranh với một người khác. Nó giống như một người giả vờ có tình huynh đệ khi anh ấy luôn luôn căm thù mọi người.

Brockwood Park, 8 tháng chín 1970

Krishnamurti: Trước khi chúng ta cố gắng tìm ra làm thế nào giáo dục trẻ em để cho các em không tuân phục, hay có tuân phục, chúng ta không nên tìm ra liệu chính chúng ta, những người giáo dục, những bậc phụ huynh, những giáo viên, như những con người, có đang tuân phục hay không? Chúng ta đang bắt chước, đang tu ân theo khuôn mẫu, đang chấp nhận những công thức, và đang điều chỉnh sống vào công thức đó? Chắc chắn, tất cả điều đó hàm ý sự tuân phục, đang chấp nhận uy quyền, đang có một công thức, nguyên tắc, hay niềm tin tùy theo đó người ta sống, hay đang khước từ những khuôn mẫu thuộc xã hội bên ngoài được áp đặt vào chúng ta qua văn hóa, giáo dục tác động của những ảnh hưởng xã hội. Chúng ta có lẽ cũng có những khuôn mẫu riêng của chúng ta của sự tuân phục bên trong và chấp nhận và tuân phục vào chúng – tuân phục cả bên trong lẫn bên ngoài.

Tôi có ý thức được rằng tôi đang tuân phục? Không phải rằng người ta nên, hay không nên, nhưng trước hết chúng ta hãy bắt đầu tìm ra liệu người ta đang tuân phục hay không. Nó có nghĩa gì? Tất cả cấu trúc của ngôn ngữ là một hình thức của chấp nhận một khuôn mẫu của câu nói, của tư tưởng, bị quy định bởi những từ ngữ và vận vận. Ở đó người ta có thể thấy người ta tuân phục. Cũng vậy, người ta có tuân phục vào những khuôn mẫu thuộc xã hội bên ngoài: tóc ngắn, tóc dài, râu quai nón, không râu quai nón, quần dài, váy ngắn, váy dài, mọi chuyện như thế. Và phía bên trong người ta đang tuân phục, đang tuân theo một hình ảnh người ta đã tự dựng lên về chính người ta, một kết luận, một niềm tin, một khuôn mẫu

của xung đột? Người ta có ý thức được tất cả những điều này? Không phải rằng người ta nên hay không nên bắt chước, nhưng liệu người ta có ý thức rằng luôn luôn có sự tuân phục bên trong và bên ngoài này hay không? Vì nếu người ta đang tuân phục, chắc chắn không có tự do, và nếu không có tự do không có thông minh.

Vì vậy để tìm hiểu phía bên trong, tự quan sát về chính mình một cách khách quan mà không có bất kỳ cảm tính, mà không nói điều này đúng hay điều này sai, chỉ quan sát và tìm ra người ta đang tuân phục ở mức độ nào. Tại một mức độ rất hời hợt, hay người ta tuân phục xuyên suốt toàn thân tâm của người ta? Nó là một vấn đề rất phức tạp, điều này – bởi vì chúng ta đã được giáo dục để phân chia sống như cái “tôi” và cái “không tôi”, như người quan sát và vật được quan sát là cái gì đó tách rời. Từ cơ bản đó là một trong những khuôn mẫu của tuân phục; đó là cách chúng ta đã được giáo dục. Khi tôi nói, “Tôi là một người Ấn độ giáo”, nó đang tuân phục vào khuôn mẫu của văn hóa và xã hội đặc biệt mà trong đó cái trí đặc biệt này đã được vun đắp, nuôi dưỡng. Người ta đang làm điều đó? Điều này thực sự gây hứng thú lạ thường nếu người ta tìm hiểu nó kỹ càng.

Trước hết chúng ta hãy thấy bạn và tôi tuân phục như thế nào. Nếu chúng ta như những người giáo dục, những phụ huynh không hiểu rõ tuân phục có nghĩa gì, làm thế nào chúng ta có thể giúp đỡ một người khác được tự do khỏi sự tuân phục hay nói bạn phải tuân phục? Chúng ta phải rõ ràng trong chính chúng ta. Chúng ta không nên làm ngược lại, lấy kết quả là nguyên nhân!

Bạn thấy, điều này rất tinh tế và có chiều sâu vô cùng nếu bạn tìm hiểu nó. Ký ức, sự vun quén của ký ức, là điều gì giáo dục hiện nay áp dụng, những sự kiện là gì, và công nghệ này công nghệ kia. Con đường của hiểu biết, bạn tuân theo, là tuân phục. Tuân theo quá khứ, chấp nhận một truyền thống, gọi mình là một người Đức, một người Nga, một người Anh,

là tuân phục, và phản kháng chống lại điều đó trở thành một hình thức khác của tuân phục. Vì vậy tất cả phản ứng là một hình thức của tuân phục. Tôi không biết liệu bạn có chấp nhận tất cả điều này. Tôi không thích hệ thống đặc biệt, hệ thống tư bản hay cộng sản. Tôi phản kháng chống lại nó bởi vì tôi muốn một loại hệ thống khác, và loại hệ thống khác đó là kết quả của hai hệ thống đặc biệt này, và tôi thích hệ thống khác hơn và vậy là tôi đang tuân phục nó.

Vì vậy trong tìm hiểu câu hỏi này – không phải làm thế nào để dạy dỗ trẻ em; chúng ta sẽ trình bày điều đó sau – người ta phải tìm ra trong chính mình những khuôn mẫu của tuân phục, bắt chước này.

***Người hỏi:** Thưa ông, nếu chúng ta không tuân theo những hệ thống này mà tồn tại trong xã hội của chúng ta, làm thế nào chúng ta có thể giáo dục con cái của chúng ta đậu những kỳ thi?*

Krishnamurti: Chúng ta đừng nói về trẻ em trong chốc lát. Chúng ta hãy nói về chính chúng ta, mà chịu trách nhiệm cho những trẻ em bất hạnh này, liệu *chúng ta* có đang tuân phục. Nếu chúng ta có, vậy thì dù sự liên hệ với con cái của chúng ta là gì, chúng ta sẽ luôn luôn một cách tế nhị hay thô thiển tạo ra một hệ thống giáo dục mà sẽ làm đưa trẻ, thanh thiếu niên tuân phục. Điều này quá đơn giản. Nếu tôi mù lòa, tôi không thể dẫn dắt, tôi không thể nhìn, tôi không thể giúp đỡ một người khác. Trong chừng mực nào đó chúng ta đều mù lòa nếu chúng ta không biết chúng ta đang tuân phục tại những chiều sâu nào.

***Người hỏi:** Nhưng hiểu biết của những chiều sâu này không là một tiến trình liên tục hay sao? Nó không trở nên rõ ràng hơn hay sao?*

Krishnamurti: Có, thưa bạn, nó có trở nên rõ ràng. Làm ơn nếu chúng ta có thể chú ý một chút đến nó. Bạn đang tuân phục? Chắc chắn, khi tôi mặc cái quần dài, tôi đang tuân phục. Khi tôi đến Ấn độ và tôi mặc những bộ quần áo khác, tôi đang tuân phục. Khi tôi cắt tóc ngắn, tôi đang tuân phục. Khi tôi để tóc dài, hay một bộ râu quai nón rậm rạp, tôi đang tuân phục.

Người hỏi: Nhưng nó không quan trọng nhiều bằng vấn đề nhìn chính mình và thế giới bên ngoài như hai sự việc khác biệt?

Krishnamurti: Tôi đã nói điều đó. Sự phân chia như cái “tôi” và cái “không tôi”, cái bên ngoài và cái bên trong, phân chia này là một hình thức khác của tuân phục. Chúng ta hãy nắm nguyên tắc của nó, không phải những tuân phục thuộc ngoại vi nhưng tại gốc rễ. Tại sao cái trí con người tuân phục? Cái trí con người đó có biết nó đang tuân phục hay không? Trong đặt câu hỏi đó, chúng ta sẽ tìm ra, hơn là tìm hiểu sự tuân phục thuộc ngoại vi, những biên giới của tuân phục. Đó là một lãng phí thời gian hoàn toàn. Ngay khi vấn đề trung tâm được hiểu rõ, vậy là chúng ta có thể giải quyết cái bên ngoài, sự tuân phục thuộc ngoại vi.

Người hỏi: Thưa ông, tôi cảm thấy rất không an toàn nếu tôi không tuân theo một khuôn mẫu nào đó.

Krishnamurti: Anh ấy nói, nếu tôi không tuân theo một khuôn mẫu nào đó, được thiết lập bởi một văn hóa và xã hội đặc biệt, dù là cộng sản, người Phần lan, người Đức, người này hay người kia, Thiên chúa giáo, tôi sẽ bị quăng đi. Đúng chứ? Hãy tưởng tượng điều gì xảy ra ở nước Nga, dưới chế độ chuyên chế Soviet, mặc dù họ gọi nó là một dân chủ của nhân dân, tất cả nhằm nhĩ đó, tôi sẽ bị tiêu diệt, tôi sẽ bị đưa đến

một bệnh viện tâm thần và được uống những viên thuốc để trở thành người bình thường. Vì vậy trước khi chúng ta nói, tôi sẽ làm gì trong một văn hóa đặc biệt nơi sự tuân phục là khuôn mẫu, thậm chí trước khi chúng ta đặt câu hỏi đó chúng ta nên tìm ra cho chính chúng ta liệu chúng ta có đang tuân phục và nó có nghĩa gì. Bạn thấy, bạn luôn luôn đang bàn luận điều gì phải làm trong một cấu trúc cho sẵn của xã hội. Đó không là câu hỏi. Câu hỏi là, người ta có ý thức được, người ta có biết rằng người ta đang tuân phục? Sự tuân phục đó là ngoại vi, hời hợt, hay nó rất sâu thẳm? Nếu bạn không trả lời câu hỏi này, bạn sẽ không thể trả lời câu hỏi liệu có phù hợp vào một xã hội mà đòi hỏi sự tuân phục.

Người hỏi: Tôi hành động trong một phương hướng nào đó. Làm thế nào tôi biết liệu tôi đang tuân phục hay không?

Krishnamurti: Chúng ta sẽ phải tìm ra, thưa bạn. Chúng ta sẽ tìm hiểu điều đó. Chúng ta hãy từ tốn và kiên nhẫn trong khi đang tìm ra. Chúng ta đừng đặt ra những câu hỏi thuộc ngoại vi giống như phải làm gì.

Người hỏi: Có vẻ là giống như mọi chủng loại khác chúng ta có một ham muốn tự nhiên và bản năng để tuân phục.

Krishnamurti: Vâng. Tại sao? Chúng ta biết điều này. Toàn sự tiến hành của giáo dục này, tất cả sự nuôi nấng của chúng ta là để tuân phục. Tại sao? Làm ơn hãy quan sát. Con thú tuân phục.

Người hỏi: Để duy trì dòng giống.

Người hỏi 2: Để giữ chúng lại cùng nhau.

Người hỏi 3: Để bảo vệ nhóm.

Krishnamurti: Để bảo vệ nhóm, để có an toàn, để được an toàn. Đó là lý do tại sao chúng ta tuân phục. Sự tuân phục đó có dẫn đến an toàn không? Chúng ta nói có, nhưng thật sao? Tôi có ý, khi gi mình là một người Mỹ, một người Ấn độ, một người Nhật, hay một người Indonesia dường như có cho một ý thức của an toàn. Đồng hóa mình với một cộng đồng đặc biệt dường như cho sự an toàn. Nhưng đúng vậy à? Khi bạn gọi bạn là một người Đức và tôi gọi tôi là một người Do thái hay một người Anh, ngay phân chia này là một trong những nguyên nhân chính của chiến tranh, mà có nghĩa không an toàn. Nơi nào có sự phân chia mà xảy ra từ sự đồng hóa mình với một cộng đồng đặc biệt, hy vọng cộng đồng đó sẽ cho sự an toàn, nó chính là khởi đầu của sự hủy diệt xã hội. Điều này quá rõ ràng.

Người hỏi: Vậy là ông cảm thấy rằng ý tưởng của bất kỳ cộng đồng nào là một ý tưởng mà sẽ tách rời khỏi . . .

Krishnamurti: Không, thưa bạn, không, thưa bạn. Chúng ta đang nói sự ham muốn để tuân phục, sự thôi thúc, bản năng để tuân phục, xảy ra qua sự hy vọng của an toàn, muốn được an toàn, bảo đảm, chắc chắn phần thân thể. Đó là một sự kiện phải không? Lịch sử – không phải vì tôi là một người lịch sử học – đã chỉ rõ rằng khi bạn gọi bạn là một người Thiên chúa giáo và tôi gọi tôi là một người Tin lành giáo, chúng ta đã tàn sát nhau trong danh nghĩa Thượng đế và mọi chuyện như thế. Vì vậy cái trí đang tìm kiếm an toàn qua sự tuân phục hủy diệt chính an toàn đó. Điều đó rõ ràng, phải không? Vậy là khi điều đó rõ ràng, chúng ta đã chấm dứt sự đồng hóa với một cộng đồng qua đó chúng ta hy vọng có an toàn. Suy nghĩ, nhìn nó trong cách đó, được chấm dứt. Ngay khi bạn thấy bản chất độc hại của sự phân chia này giữa những cộng đồng và của đồng hóa với một cộng đồng trong hy vọng an toàn của bạn, khi bạn thấy điều đó rất rõ ràng, sự thật của nó, bạn

không còn muốn an toàn qua một cộng đồng, qua quốc tịch, qua đồng hóa với một nhóm đặc biệt.

Người hỏi: Không có một mâu chốt khác, cảm thấy của phụ thuộc hay sao?

Krishnamurti: Có chứ, thưa bạn. Tôi phụ thuộc một nhóm đặc biệt. Nó cho tôi sự thỏa mãn; nó làm tôi cảm thấy ấm áp bên trong; nó làm tôi cảm thấy an toàn. Đó là cùng sự việc.

Người hỏi: Nó còn nhiều hơn cảm giác an toàn. Nó là một cảm giác dễ chịu.

Krishnamurti: Vâng, thưa bạn, mà có nghĩa gì? Một cảm giác dễ chịu – tôi phụ thuộc cộng đồng này ở Brockwood. Nó cho tôi một cảm giác dễ chịu. Điều đó có nghĩa gì? Nó có nghĩa tôi muốn phụ thuộc cái gì đó. Tại sao? Thưa bạn, chúng ta hãy tách rời nó ra và tìm hiểu. Tại sao tôi muốn cảm thấy dễ chịu cùng một cộng đồng nhỏ xíu như thế? Xin lỗi!

Người hỏi: Tôi cảm thấy thiếu thốn trong tôi.

Krishnamurti: Điều đó có nghĩa gì? Trong tôi tôi cảm thấy thiếu thốn; tôi bị cô độc; tôi là một thực thể đau khổ, bất an, bất hạnh, tội nghiệp; và tôi nói, Thượng đế của tôi ơi, nếu tôi có thể đồng hóa mình với một cộng đồng to lớn, tôi sẽ tự làm mất mình trong đó. Điều này quá đơn giản.

Người hỏi: Chúng tôi muốn hiệp thông.

Krishnamurti: Cùng ai?

Người hỏi: Cùng những người khác.

Krishnamurti: Làm thế nào bạn hiệp thông cùng người khác khi bạn đang tìm kiếm an toàn qua những người khác?

Người hỏi: Nó không là vấn đề của an toàn.

Krishnamurti: Thưa bạn, hãy nhìn. Tôi cảm thấy dễ chịu, hạnh phúc, với một nhóm người nhỏ, một cộng đồng đặc biệt. Tại sao? Bạn phải trả lời câu hỏi này. Tại sao tôi cảm thấy dễ chịu với một nhóm người đặc biệt?

Người hỏi: Bởi vì tôi bị sợ hãi bởi những người khác.

Krishnamurti: Tôi không ch bị sợ hãi bởi những người khác.

Người hỏi: Không.

Krishnamurti: Không, vậy thì cái gì? Tôi không thích những người khác. Tôi không thích hình dáng của họ, mùi của họ, quần áo của họ, những bộ râu quai nón của họ, tóc của họ. Tôi thích nhóm người này. Nhóm người kia cho tôi một ý thức vô cùng của sự nồng nhiệt.

Người hỏi: Chúng ta muốn bành trướng.

Krishnamurti: Bành trướng cái gì? Tôi đang bành trướng cái gì? Sự cô độc của tôi, sợ hãi của tôi, đau khổ của tôi, không chắc chắn của tôi? Khi tôi rõ ràng, vững vàng, sinh lực, bạn biết, tôi không muốn đồng hóa mình với bất kỳ cái gì. Tôi không biết tại sao chúng ta lãng phí thời gian vào điều này. Chúng ta nên thâm nhập sâu hơn vào điều này. Mà là, bất kỳ hình thức nào của đồng hóa mình với một nhóm người, dù dễ chịu, dù thỏa mãn, hàm ý không những hạnh phúc tâm lý, hạnh phúc tâm lý trong sự phân chia, và thế là hủy diệt, nhưng

còn cả tạo ra sự tuân phục của nhóm này như đối kháng lại nhóm khác. Vì vậy câu hỏi của chúng ta là: tại sao chúng ta tuân phục, và tôi có biết tôi đang tuân phục hay không? Làm ơn hãy bám chặt hai câu hỏi này. Bạn có biết bạn đang tuân phục hay không? Khi bạn gọi mình là một người Anh hay một người Pháp, bạn không đang tuân phục à? Khi bạn gọi mình là một người Thiên chúa giáo, Tin lành, cộng sản, Panther, và mọi chuyện như thế, bạn không đang tuân phục à? Và khi bạn ý thức rằng bạn đang tuân phục, thuộc ngoại vi hay hời hợt, câu hỏi kế tiếp là, tại sao? Nếu bạn nói nó để cho an toàn, chắc chắn, vậy thì bạn thấy những nguy hiểm của an toàn đó. Không có an toàn khải đồng hóa mình với một nhóm người, dù nó gây thỏa mãn đến chừng nào. Vì vậy điều đó không rõ ràng hay sao? Chúng ta có thể gạt bỏ nó, chấm dứt nó. Bất kỳ hình thức nào của đồng hóa với một nhóm người, dù gây thỏa mãn, dù gây an ủi, không mang lại hòa bình. Vậy là tôi sẽ không bao giờ tìm kiếm an toàn trong một nhóm người. Chúng ta không thể chấm dứt điều đó hay sao?

Người hỏi: Vâng.

Krishnamurti: Chờ đã. Vâng, nhưng hãy thực hiện nó!

Người hỏi: Luôn luôn không có vẻ rằng chúng ta đang đồng hóa khi chúng ta đang làm nó, nhưng cả rằng chúng ta đang cùng nhau làm việc và sau đó không biết tại sao nó lại lách ra.

Krishnamurti: Vâng. Câu hỏi là, chúng ta có lẽ nghĩ chúng ta đang cùng nhau làm việc, không nhất thiết phải đang cùng nhau đồng hóa. Sự hợp tác là sự bắt chước, sự tuân phục phải không? Làm ơn hãy tìm hiểu điều đó một chút. Tôi đang hợp tác với bạn về điều gì đó? Về một nguyên tắc, về điều không tưởng, về một loạt những ý tưởng, hay đang hợp tác với bạn

bởi vì bạn mang lại sự khai sáng, hay tôi có tinh thần của hợp tác trong đó không có sự tuân phục? Nếu tôi đang hợp tác về điều gì đó bởi vì tôi hy vọng qua sự hợp tác đó tôi sẽ kiếm được một lợi lộc cá thể, vậy thì nó không là sự hợp tác. Nhưng nếu tôi có tinh thần của hợp tác, cảm thấy . . .

Người hỏi: Tôi vượt khỏi cái tôi.

Krishnamurti: Thưa bà, đó là như thế. Tôi có tinh thần của hợp tác, cảm thấy? Vậy là, chúng ta hãy quay lại. Tôi phải quay lại điều này, đó là, người ta có biết rằng người ta đang tuân phục, tại sao người ta đang tuân phục, và sự cần thiết phải tuân phục là gì?

Người hỏi: Nó trao tặng một hình ảnh của đồng nhất.

Krishnamurti: Không, hãy quan sát nó, thưa bạn. Bạn đang tuân phục? Tôi xin lỗi khi phải thúc đẩy. Bạn đang tuân phục? Khi bạn dùng những viên thuốc – không phải bạn, tôi đang nói chung, tôi không quan tâm bạn dùng thuốc hay không, thưa bạn – đó không là sự tuân phục? Khi bạn nhậu nhẹt, hút thuốc, đó không là sự tuân phục?

Người hỏi: Có vẻ rằng ông không thể nói về một hành động, nói nó là một hành động tuân phục. Ông phải nói về cái trí.

Krishnamurti: Thưa bạn, lúc này chúng ta đã nói. Tại sao cái trí tuân phục?

Người hỏi: Ông có thể nói cái trí tuân phục, nhưng liệu ông có thể nói rằng nếu hành động như thế đó đang tuân phục, rằng nó được thực hiện bởi một cái trí tuân phục hay sao?

Krishnamurti: Bạn có biết rằng bạn đang tuân phục qua hành động của tuân phục? Tôi đang làm cái gì đó, và đang

làm nó phơi bày ằng tôi đang tuân phục, Hay không có hành động tôi biết người ta đang tuân phục. Bạn thấy sự khác biệt? Tôi biết rằng tôi bị dối bởi vì bạn bảo cho tôi biết? Hay tôi tự biết rằng tôi bị dối? Tôi biết rằng tôi đang tuân phục bởi vì tôi thấy hành động của tuân phục đang xảy ra? Tôi không hiểu liệu tôi đang giải thích rõ ràng chưa? Làm ơn hãy theo cùng tôi.

Qua hành động tôi biết tôi đang tuân phục, hay tôi biết tôi đang tuân phục nhưng không qua hành động? Có hai loại khác biệt của hiểu biết. Sự khám phá rằng tôi đang tuân phục qua hành động dẫn đến sự sửa chữa của hành động. Đúng chứ? Tôi khám phá rằng tôi đang tuân phục qua một hành động đặc biệt, và sau đó tôi nói với mình, thay đổi, tạo ra một thay đổi trong sự tuân phục, tôi phải hành động khác hẳn. Vậy là tôi nhấn mạnh vào hành động, không phải vào chuyển động mà tạo ra hành động. Điều này rõ ràng. Vì vậy tôi muốn được rõ ràng, trước khi tôi trình bày về hành động, về bản chất của sự tuân phục.

Người hỏi: Thưa ông, tôi không hiểu làm thế nào ông có thể quan sát bản chất của sự tuân phục nếu không có hành động để phơi bày nó.

Krishnamurti: Đó là như thế. Tôi không thể tìm ra bản chất của sự tuân phục nếu không ý thức được hành động mà là kết quả của sự tuân phục. Đúng chứ?

Người hỏi: Xung đột được liên kết với một khách quan.

Krishnamurti: Thưa bạn, làm thế nào bạn biết rằng bạn đang tuân phục?

Người hỏi: Qua sự quan sát.

Krishnamurti: Qua sự quan sát. Làm ơn hãy rõ ràng. Chờ một tí. Bạn nói, qua sự quan sát. Người quan sát đang nhìn hành động nói, “Tôi đang tuân phục”. Đúng chứ? Chính người quan sát không là kết quả của hàng thế kỷ tuân phục hay sao?

Người hỏi: Có.

Krishnamurti: Vì vậy anh ấy đang quan sát, không hành động, nhưng đang quan sát chính anh ấy đang tuân phục.

Người hỏi: Vâng.

Krishnamurti: Anh ấy là cái nguồn của tất cả tuân phục, không phải điều gì anh ấy đang làm. Điều gì anh ấy đang làm là kết quả thuộc dòng chảy của sự tuân phục, như người quan sát, người kiểm duyệt, người Anh, người truyền thống, và vân vân. Vì vậy khi chúng ta đang đặt ra những câu hỏi ai đang tuân phục, sự tuân phục là gì, và tại sao người ta tuân phục, tôi nghĩ đáp án cho tất cả nằm trong người quan sát. Người quan sát là người kiểm duyệt. Lúc này người quan sát trở nên tỉnh thức được chính anh ấy đang chỉ trích hay đang đánh giá. Sự chỉ trích hay đánh giá đó là kết quả của sự tuân phục của anh ấy vào khuôn mẫu của một văn hóa đặc biệt mà anh ấy được nuôi dưỡng. Có toàn sự việc.

Brockwood Park, 31 tháng tám 1974

Chắc hẳn chúng ta phải quan sát, không những sống của chúng ta nhưng còn cả điều gì đang xảy ra quanh chúng ta – xung đột, bạo lực, ý thức lạ lùng của tuyệt vọng, đau khổ, sự tồn tại vô nghĩa. Để tẩu thoát khỏi điều đó chúng ta nương dựa vào tất cả mọi loại niềm tin thuộc giáo phái, tưởng tượng. Khắp thế giới những đạo sư đang tăng lên gấp bội giống như những cây nấm vào mùa thu. Họ đang mang sự tưởng tượng đặc trưng riêng của họ, những truyền thống của họ, và đang áp đặt chúng vào những người khác. Đó không là tôn giáo; đó là sự vô lý hoàn toàn, sự chấp nhận truyền thống của điều gì đã là, của điều gì đã chết rồi. Vì vậy nó trở nên rất quan trọng không chỉ rằng chúng ta tạo ra một thay đổi trong thế giới bên ngoài chúng ta mà còn ở một cách mạng tổng thể bên trong. Đối với tôi điều đó dường như là một cần thiết và khẩn cấp nhất. Điều đó sẽ tạo ra, một cách tự nhiên và chắc chắn, một thay đổi trong cấu trúc xã hội, trong những liên hệ của chúng ta, toàn hoạt động của chúng ta.

Vì vậy dường như đối với tôi, việc đầu tiên là hành động của quan sát – quan sát, quan sát không có người quan sát. Chúng ta sẽ tìm hiểu điều này bởi vì nó rất khó khi thực hiện.

Quan sát, không như một người Anh, một người Mỹ, một người Ấn độ giáo, Phật giáo, Thiên chúa giáo, Tin lành, cộng sản, xã hội, hay người nào bạn muốn, nhưng quan sát mà không có những thái độ bị quy định này, quan sát mà không có sự chấp nhận thuộc truyền thống, quan sát mà không có cái “tôi” đang cản trở sự quan sát. Cái “tôi” mà là

kết quả của quá khứ, tất cả những truyền thống của chúng ta, sự giáo dục của chúng ta, kết quả của sự ảnh hưởng thuộc kinh tế, môi trường, xã hội của chúng ta – cái “tôi” này mà cản trở sự quan sát. Bây giờ liệu có thể loại bỏ hoàn toàn trong sự quan sát hoạt động của cái “tôi” này? Bởi vì chính là cái “tôi” mà gây tách rời và thế là tạo ra sự xung đột trong những liên hệ với nhau của chúng ta.

Liệu có thể quan sát toàn hiện tượng của sự tồn tại này mà không có cái “tôi” truyền thống, cùng những truyền thống, những quan điểm, những đánh giá của nó, những ham muốn, những vui thú, và những sợ hãi của nó? Nếu không được, chúng ta bị trói buộc trong cùng cái bẫy cũ kỹ của sự thay đổi nhẹ nhẹ trong cùng lãnh vực, cùng một chút xíu kinh nghiệm hơn, cùng một chút xíu hiểu biết rộng rãi hơn, và vân vân, nhưng luôn luôn đang tồn trong cùng lãnh vực nếu không có một hiểu rõ cơ bản được toàn cấu trúc của cái “tôi”. Đối với tôi dường như điều này quá hiển nhiên, tuy nhiên hầu hết chúng ta đều có khuynh hướng quên bằng nó; hầu hết chúng ta đều quá chất đầy những quan điểm, những nhận xét, và những thái độ cá thể riêng của chúng ta đến độ chúng ta không còn khả năng trực nhận *tổng thể*. Trong sự trực nhận tổng thể có sẵn sự cứu rỗi của chúng ta. Qua từ ngữ *cứu rỗi*, tôi có ý một cách sống, hành động, suy nghĩ khác hẳn để cho chúng ta có thể sống hòa bình trọn vẹn trong chính chúng ta mà không có xung đột, mà không có những vấn đề.

Đó là điều gì chúng ta sẽ cùng nhau nói chuyện: liệu cái trí con người, bị quy định nặng nề, qua thời gian, tiến hóa, tất cả những trải nghiệm, vô vàn hiểu biết, liệu một cái trí như thế, cái trí của bạn, cái trí của tôi, ý thức của chúng ta, có thể vượt khỏi chính nó. Không phải trong lý thuyết, không phải trong tưởng tượng, không phải trong những trải nghiệm lãng mạn nhưng *thực tế*, mà không có bất kỳ ý thức nào của ảo tưởng. Bởi vì ý thức của chúng ta là ý thức của thế giới. Tôi nghĩ đây là điều quan trọng phải hiểu rõ. Ý thức của chúng ta

cùng nội dung của nó là ý thức của mỗi con người trong thế giới. Chúng ta có lẽ thay đổi một chút xíu ở đây và ở đó, màu sắc khác nhau, hình thể khác nhau, hình dáng khác nhau, nhưng nội dung của ý thức chúng ta từ cơ bản là ý thức của thế giới. Nếu nội dung đó có thể được thay đổi, vậy thì ý thức của thế giới có thể được thay đổi. Chúng ta đang gặp gỡ nhau về điểm này chứ; chúng ta đang sử dụng cùng ngôn ngữ chứ?

Nếu tôi có thể thay đổi nội dung của ý thức tôi, chắc chắn nó sẽ gây ảnh hưởng ý thức của những người khác. Và nội dung này tạo thành ý thức của tôi. Nội dung không tách rời khỏi ý thức. Như một con người tôi sống trong thế giới này cùng tất cả lao dịch, đau khổ, rối loạn, phiền muộn, bạo lực, những quốc tịch gây chia rẽ, cùng những xung đột, những chiến tranh, những tàn bạo, cùng tất cả những thảm họa đang xảy ra. Đó là bộ phận thuộc ý thức của tôi và ý thức của bạn – ý thức được dạy dỗ để chấp nhận những người cứu rỗi, những người thầy, những đạo sư, uy quyền. Bây giờ liệu tất cả ý thức đó có thể được thay đổi? Nếu nó có thể được thay đổi, cách thực hiện nó là gì? Chắc chắn không có một phương pháp. Phương pháp hàm ý một kế hoạch hay hệ thống được hình thành trước được sáng chế bởi người nào đó mà bạn kính trọng hay nghĩ rằng đã đạt được đáp án cuối cùng, và tùy theo phương pháp đó bạn tuân phục. Đó là điều gì chúng ta đã thực hiện và thế là nó vẫn còn trong cùng khuôn mẫu. Vì vậy nếu người ta khước từ sự tuân phục vào bất kỳ khuôn mẫu, phương pháp, mục đích nào, đang thực hiện điều đó không qua sự kháng cự nhưng qua hiểu rõ, đang trải qua một thấu triệt vào sự tối tăm của tuân phục, vậy thì cái trí bất ngờ gặp phải một vấn đề còn khó khăn hơn nhiều – sợ hãi. Làm ơn, đây không chỉ là nói chuyện, nhưng trái lại chúng ta đang chia sẻ, và tôi luôn luôn lặp lại nó, đang chia sẻ sự việc này. Chia sẻ hàm ý chú ý. Chia sẻ hàm ý sự cần thiết, sự khẩn cấp của hiểu rõ, không phải theo trí năng, không phải theo từ

ngữ, nhưng hiểu rõ bằng những cái trí của chúng ta, những quả tim của chúng ta, toàn thân tâm của chúng ta.

Như chúng ta đã nói, ý thức của chúng ta cùng nội dung của nó là ý thức của thế giới, bởi vì bất kỳ nơi nào bạn đặt chân đến con người đều đang chịu đựng đau khổ. Có nghèo khó, đau khổ, tàn ác; đây là bộ phận thuộc sống hàng ngày của chúng ta. Có sự bất công của xã hội, những người giàu có cực kỳ và những người khốn khổ vô cùng. Bất kỳ nơi nào người ta đến, đây là một sự kiện tuyệt đối. Mỗi người chúng ta đang chịu đựng đau khổ, bị trói buộc trong mọi loại vấn đề, tình dục, cá thể, tập thể, và vân vân. Sự xung đột này diễn ra trong mỗi con người khắp thế giới. Ý thức của chúng ta là ý thức của họ. Ở trong đó có sẵn từ bi, không phải từ bi thuộc trí năng nhưng đam mê thực sự cho toàn nhân loại này, mà bị trói buộc trong vô vàn đau khổ này.

Khi người ta nhìn ngắm ý thức mà không diễn giải nó như tốt lành hay xấu xa, cao quý hay thấp hèn, đẹp đẽ hay xấu xí, chỉ nhìn ngắm nó mà không có bất kỳ diễn giải nào, vậy thì bạn sẽ tự thấy cho chính bạn rằng có một ý thức kỳ lạ của sợ hãi, không an toàn, không chắc chắn, và bởi vì không an toàn đó chúng ta tẩu thoát vào mọi hình thức của an toàn loạn thần kinh. Làm ơn hãy quan sát nó trong chính các bạn, không chỉ chấp nhận điều gì người nói đang trình bày. Cũng vậy, khi bạn quan sát nó, ai là người quan sát? Ai là người quan sát đang quan sát toàn hiện tượng này? Người quan sát khác hẳn vật được quan sát hay sao? Người suy nghĩ khác biệt suy nghĩ à? Người trải nghiệm khác biệt vật anh ấy trải nghiệm? Đường như đối với tôi đó là điều cơ bản chúng ta phải hiểu rõ. Với chúng ta có một phân chia giữa người quan sát và vật được quan sát, và sự phân chia này tạo ra xung đột. Bất kỳ nơi nào có phân chia phải có xung đột.

Vì vậy dường như đối với tôi người ta phải rất rõ ràng về những câu hỏi này: ai là người quan sát, và người quan sát có khác biệt vật được quan sát hay không? Tôi quan sát ý thức

của tôi – tôi không **hể** có khi nào bạn đã từng quan sát ý thức của bạn. Quan sát nó như thể bạn đang quan sát mình trong một cái gương. Quan sát tất cả những hoạt động thuộc tầng ý thức bên ngoài lẫn bên trong của ý thức của bạn, mà là bên trong lãnh **ực** của thời gian, bên trong **kh** vực của tư tưởng. Lúc này, liệu người ta có thể quan sát nó? Hay người ta quan sát nó như thể nó là cái gì đó bên ngoài của người ta? Nếu bạn **có** quan sát nó, người quan sát mà đang quan sát khác **biệt** vật được quan sát hay sao? Và điều gì làm anh ấy khác **biệt**? Chúng ta đang gặp gỡ nhau chứ? Chúng ta đang cùng nhau làm **nột** chuyến hành trình. Làm ơn, đừng bỏ mặc tôi nói **nột** mình; tất cả chúng ta đều đang cùng nhau trong câu hỏi này.

Người quan sát là gì? Cấu trúc và bản chất của người quan sát là gì? **Người** quan sát là quá khứ, cùng **nững** trải nghiệm của anh ấy, hiểu biết của anh ấy, những tổn thương được tích lũy của anh ấy, những đau khổ của anh ấy, và vân vân? Người quan sát là quá khứ? Người quan sát là cái “tôi”? Người quan sát, là quá khứ, có khả năng quan sát điều gì đang xảy ra quanh anh ấy ngay lúc này? Đó là, nếu tôi đang sống trong quá **khứ**, cùng những hồi tưởng, những tổn thương, những đau khổ, tất cả hiểu biết mà cái trí đã tích **lũy** – và tất cả hiểu biết luôn luôn trong quá khứ – tôi quan sát bằng cái trí đó. Và khi tôi quan sát **bằng** cái trí đó, tôi luôn luôn đang quan sát bằng đôi mắt đã bị tổn thương, đã nhớ lại những sự việc của quá khứ. Tôi luôn luôn đang quan sát qua quá khứ, qua truyền thống đã được tích lũy, và vậy là tôi không bao giờ đang quan sát **hiện** tại. Có một phân chia giữa người quan sát mà là quá khứ và hiện tại đang sống, đang chuyển động, năng động. Vậy là có một **xu**ng đ **ặt** giữa người **qu**an sát và vật được quan sát.

Liệu cái trí có thể quan sát mà không có người quan sát? Đây không là **nột** câu đố, một lừa dối, không là điều gì đó để phỏng đoán. Bạn có thể thấy nó cho chính bạn; bạn có

thể có một thấu triệt vào sự thật: đó là người quan sát không bao giờ có thể quan sát. Anh ấy có thể quan sát điều gì anh ấy muốn quan sát; anh ấy quan sát tùy theo những ham muốn của anh ấy, những sợ hãi của anh ấy, những khuynh hướng, những đòi hỏi lãng mạn của anh ấy, và vân vân. Vật quan sát trở nên hoàn toàn khác hẳn khi chính người quan sát hoàn toàn khác hẳn. Nếu tôi đã được nuôi dưỡng như một người Thiên chúa giáo, một người Phật giáo, một người Ấn độ giáo, hay Thượng đế biết cái gì nữa, và tôi quan sát sống, chuyển động lạ thường của sống này bằng cái trí bị quy định của tôi, những niềm tin của tôi, những sợ hãi của tôi, những đáng cứu rỗi của tôi, tôi đang quan sát không phải “cái gì là”; tôi đang quan sát tình tạng bị quy định riêng của tôi và thế là không bao giờ quan sát “cái gì là”.

Khi tôi quan sát, người quan sát khác biệt tôi phải không? Hay người quan sát là vật được quan sát – bạn hiểu chứ? Mà loại bỏ hoàn toàn sự xung đột. Bởi vì bạn thấy những sống của chúng ta, giáo dục của chúng ta, cách sống của chúng ta đều được đặt nền tảng trên sự xung đột – tất cả những liên hệ của chúng ta, những hoạt động của chúng ta, cách chúng ta sống, cách chúng ta suy nghĩ đều bắt nguồn từ sự xung đột vô tận này giữa bạn và tôi, giữa lẫn nhau, phía bên ngoài và bên trong. Và từ trước đến nay sống tôn giáo đã làm tăng thêm sự xung đột, biến nó thành một sống của hành hạ – bạn phải đến với Thượng đế, hay bất kỳ điều gì, qua sự tuân phục, sự chấp nhận của một niềm tin – mà tất cả đều là những hình thức của xung đột. Và chắc chắn một cái trí trong xung đột không là một cái trí tôn giáo.

Vậy là người ta đến điểm mấu chốt: liệu cái trí, cái trí của bạn, có thể quan sát mà không có người quan sát? Điều đó trở thành gian nan cực kỳ bởi vì nó nổi cộm lên toàn vấn đề của sợ hãi. Không chỉ những sợ hãi biết được mà còn cả những sợ hãi bám rễ sâu. Bây giờ, liệu cái trí có thể được tự do khỏi sự sợ hãi? Không phải một vài sợ hãi hay những sợ

hãi mà người ta biết được nhưng toàn cấu trúc của sự sợ hãi, biết được cũng như không biết được? Có lẽ bạn sẽ nói rằng điều đó không thể thực hiện được, không con người nào có thể sống trong thế giới này mà không có sợ hãi. Lúc này, chúng ta đang lo liệu một cái trí mà sống trong sợ hãi – sợ hãi của ngày mai, của điều gì đã là, của điều gì có lẽ là, của điều gì là, sợ hãi trong liên hệ, của cô độc, một tá hình thức của sợ hãi, những sợ hãi vô lý nhất, và những sợ hãi bi thảm nhất – liệu cái trí có thể được tự do khỏi tất cả điều đó?

Bây giờ làm thế nào bạn tìm hiểu sự sợ hãi? Tôi sợ hãi một tá sự việc. Làm thế nào tôi tìm hiểu và được tự do khỏi sự sợ hãi, luôn luôn nhớ rằng người quan sát là vật được quan sát – sợ hãi không khác biệt người quan sát. Chắc chắn, người quan sát là bộ phận của sợ hãi. Vì vậy làm thế nào cái trí được tự do khỏi sợ hãi? Bởi vì với gánh nặng của sợ hãi người ta sống trong tối tăm, và từ sợ hãi nảy sinh hung hăng, bạo lực, tất cả những hoạt động loạn thần kinh mà xảy ra không những trong lãnh vực tôn giáo nhưng còn cả trong sự liên hệ hàng ngày. Vì vậy với một cái trí thông minh, lành mạnh mà là tổng thể phải có sự tự do khỏi sợ hãi. Không phải sự tự do từng phần nhưng sự tự do tổng thể; không có sự việc như là sự tự do từng phần. Vậy là chính người quan sát là sợ hãi, và khi anh ấy quan sát sợ hãi như cái gì đó tách rời khỏi chính anh ấy, có xung đột. Vậy là anh ấy cố gắng vượt qua, đè nén, tẩu thoát khỏi nó, và vân vân. Nhưng khi người ta có sự thấu triệt, sự thật này rằng người quan sát là vật được quan sát, lúc đó điều gì xảy ra?

Hãy cho phép tôi trình bày nó cách khác: Tôi tức giận – sự tức giận có khác biệt tôi? Tôi, người quan sát, mà nói, “Tôi bị tức giận”? Hay sự tức giận đó là bộ phận của tôi? Nó có vẻ quá đơn giản. Và khi tôi nhận ra rằng người quan sát là vật được quan sát, rằng sự tức giận mà tôi nhận ra là bộ phận của tôi, không phải cái gì đó tách rời, vậy thì tôi phải làm gì với sự tức giận đó? Tôi không tách rời khỏi sự tức giận

đó. Tôi là tức giận. Tôi không tách rời khỏi sự bạo lực. Tôi là bạo lực đó. Bạo lực đó đã xảy ra qua sự sợ hãi của tôi; sợ hãi đó đã tạo ra sự hung hăng. Vì vậy tôi là tất cả điều đó. Vậy thì điều gì xảy ra?

Chúng ta hãy tìm hiểu nó thêm một chút nữa: khi tôi bị tức giận, mỗi phản ứng, mà tôi gọi là sự tức giận, được công nhận, bởi vì tôi đã tức giận trước kia. Vậy là lần sau tôi bị tức giận tôi công nhận nó, và điều đó làm cho sự tức giận được củng cố thêm bởi vì tôi đang quan sát sự tức giận mới này cùng sự công nhận của một tức giận trước kia. Vậy là tôi chỉ đang công nhận sự tức giận. Tôi không đang vượt khỏi nó; tôi chỉ đang công nhận nó mỗi lần. Vì vậy liệu tôi có thể, liệu cái trí có thể, quan sát sự tức giận đó mà không công nhận, mà không sử dụng từ ngữ *tức giận*, mà là một hình thức của công nhận? Chúng ta là những con người bạo lực trong quá nhiều cách; chúng ta có lẽ có một khuôn mặt xinh đẹp và một giọng nói dịu dàng, nhưng sâu thẳm chúng ta là những con người bạo lực. Có những hoạt động bạo lực, câu nói bạo lực, và mọi chuyện như thế. Bây giờ bạo lực đó khi bện tôi, người quan sát? Tôi thấy rằng người quan sát là bộ phận của bạo lực đó. Không phải rằng người quan sát là không-bạo lực, vì vậy anh ấy quan sát bạo lực, nhưng chính người quan sát là bộ phận của bạo lực đó.

Vậy thì anh ấy sẽ làm gì? Tôi là bộ phận của bạo lực đó, và trước kia tôi đã tách rời chính tôi khỏi bạo lực đó, nói, “Tôi phải kiềm chế nó; tôi phải khuất phục nó; tôi phải vượt khỏi nó”, và thế là có một xung đột giữa bạo lực đó và chính tôi. Lúc này tôi đã loại bỏ sự vô lý đó, tôi thấy sự kiện rằng tôi là bạo lực, rằng chính cấu trúc của tôi là bạo lực. Vậy thì điều gì xảy ra? Chắc chắn không còn ham muốn để khuất phục nó bởi vì tôi là bộ phận của bạo lực đó. Không còn vấn đề tôi cố gắng để khuất phục, kiềm chế nó; kiềm chế, khuất phục, tẩu thoát là một lãng phí của năng lượng – phải không? Lúc này khi người quan sát là vật được quan sát, tôi có tất cả

năng lượng mà trước kia đã bị lãng phí bởi kiềm chế, bởi tẩu thoát. Lúc này tôi có năng lượng vô hạn đó mà xảy ra khi người quan sát là vật được quan sát, và năng lượng đó có thể vượt khỏi bạo lực.

Chúng ta cần năng lượng, phải không, để làm bất kỳ việc gì. Tôi cần năng lượng để vượt khỏi bạo lực, và tôi đã lãng phí năng lượng đó qua kiềm chế, tuân phục, lý luận, qua tất cả mọi loại tẩu thoát và đánh giá. Khi tôi thấy người quan sát là vật được quan sát và tất cả năng lượng đó được tập trung, khi toàn bộ năng lượng đó hiện diện ở đó, không có bạo lực. Chỉ có những mảnh vỡ mới tạo ra bạo lực.

Người hỏi: Có sự tác động lẫn nhau.

Krishnamurti: Không sự tác động lẫn nhau, thưa bạn. Chúng ta hãy bám vào một vấn đề. Đừng vội mang vào sự tác động lẫn nhau; chúng ta sẽ trình bày điều đó sau. Thưa bạn, hãy quan sát, khắp thế giới những con người đã cố gắng, trong cách truyền thống cũ, khuất phục bạo lực, tức giận, qua lý luận, biện minh, những tẩu thoát, mọi loại hoạt động loạn thần kinh, và chúng ta đã không vượt khỏi bạo lực, chúng ta đã không vượt khỏi tức giận, nhẩn tâm, và mọi chuyện như thế. Bây giờ liệu cái trí có thể vượt khỏi nó? Một lần và vĩnh viễn kết thúc bạo lực? Điều đó chỉ có thể được khi chúng ta nhận ra người quan sát là vật được quan sát, bởi vì ngay trong quan sát không có tẩu thoát, không diễn giải, không lý luận, chỉ sự việc hiện diện vì vậy bạn có năng lượng vượt khỏi nó. Hãy thực hiện điều này, và bạn sẽ thấy nó. Nhưng trước hết bạn phải hiểu rõ lý do, lý lẽ, sự thật rằng người quan sát là vật được quan sát.

Khi bạn quan sát một người khác – người vợ, người chồng, người bạn gái, người bạn trai, và vân vân – bạn khác biệt điều quan sát, người bạn quan sát? Hình dạng, một người đàn ông hay một người phụ nữ, có lẽ khác biệt, giới tính có lẽ

khác biệt, nhưng theo tâm lý ý thức của bạn khác biệt ý thức của cô ấy hay anh ấy? Làm ơn hãy tìm hiểu điều này khi chúng ta đang theo cùng nhau. Khi quan sát, bạn đang quan sát hình ảnh riêng của bạn, không phải quan sát một người khác. Hình ảnh mà bạn đã dựng lên qua vô vàn những tác động lẫn nhau, hình ảnh bạn đã dựng lên về cô ấy hay anh ấy. Điều này quá rõ ràng, phải không? Vì vậy khi người ta thực sự hiểu rõ, không phải bằng từ ngữ, không phải bằng trí năng, nhưng như một thực tế, như điều gì đó đúng thực, rằng người quan sát là vật được quan sát, tất cả xung đột kết thúc, và thế là sự liên hệ lẫn nhau của chúng ta trải qua một thay đổi cơ bản.

Vậy là liệu cái trí có thể quan sát sự sợ hãi? Chúng ta hãy quay lại điều đó: sợ hãi của bạn về chết, về sống, về cô độc, về tội tã, về không là ai cả, về không trở thành một người thành công vĩ đại, về không là một người lãnh đạo, một người viết văn, người này người kia, mưu sự việc khác nhau. Trước hết, người ta có ý thức được điều này? Hay người ta theo đuổi một cuộc sống hời hợt, luôn luôn nói về điều gì khác, đến độ người ta không bao giờ ý thức được chính mình, được những sợ hãi riêng của người ta. Tiếp theo, nếu người ta trở nên ý thức được những sợ hãi đó, bạn trở nên ý thức được ở mức độ nào? Nó là một ý thức-trí năng được những sợ hãi của bạn, hay bạn thực sự ý thức được những sợ hãi của bạn – ý thức trong ý nghĩa rằng bạn ý thức được màu sắc của chiếc áo len kề cận bạn? Bạn ý thức được sợ hãi của bạn tại những mức độ sâu thẳm hơn, những ngõ ngách giấu giếm, của cái trí của bạn, và nếu chúng bị giấu giếm, làm thế nào chúng có thể được phơi bày? Bạn phải nhờ đến một người phân tích? Và người phân tích là chính bạn. Anh ấy cũng cần được phân tích; ngược lại, anh ấy sẽ không là một người phân tích!

Vậy thì làm thế nào bạn lật tung toàn cấu trúc này, những phức tạp của sợ hãi? Bạn biết đây là một vấn đề phức tạp, không chỉ được lắng nghe hai hay ba phút rồi sau đó quên

bằng – tìm ra cho chính bạn liệu có thể phơi bày tất cả những sợ hãi hay chỉ có một sợ hãi trung tâm, mà có nhiều nhánh. Và khi người ta *thấy* sự sợ hãi trung tâm, những nhánh bắt đầu rơi rụng. Bây giờ, bạn tiếp cận điều này thế nào? Từ ngoại vi hay từ trung tâm? Nếu cái trí có thể hiểu rõ gốc rễ của sự sợ hãi, sau đó những nhánh, vô vàn khía cạnh của sự sợ hãi, không còn ý nghĩa; chúng tàn tạ đi. Vậy thì gốc rễ của sự sợ hãi là gì? Bạn có thể quan sát sự sợ hãi của bạn? Hãy quan sát nó ngay lúc này, rời mọc nó – dĩ nhiên bạn không sợ hãi ở đây, nhưng bạn biết những sợ hãi của bạn là gì: cô độc, không được thương yêu, không đẹp đẽ, mất chức vụ của bạn, công việc của bạn, cái này của bạn hay cái kia của bạn, mười sự việc khác biệt. Bây giờ bằng cách quan sát một sợ hãi, quan sát sợ hãi đặc trưng của bạn, vậy thì bạn có thể thấy gốc rễ của sợ hãi đó, và không chỉ gốc rễ của sợ hãi đó mà còn cả gốc rễ của tất cả những sợ hãi. Bằng cách quan sát một sợ hãi, trong ý nghĩa rằng người quan sát là vật được quan sát, bạn sẽ tự thấy cho chính bạn rằng qua một sợ hãi bạn khám phá gốc rễ của tất cả những sợ hãi. Giả sử người ta sợ hãi – về điều gì?

Người hỏi: Cô độc.

Krishnamurti: Cô độc. Người ta sợ hãi sự cô độc. Bây giờ, trước hết, bạn đã quan sát sự cô độc, hay đó là một ý tưởng mà bạn sợ hãi về nó? Không phải sự kiện của cô độc nhưng ý tưởng của cô độc – bạn thấy sự khác biệt? Nó là cái nào? Ý tưởng gây sợ hãi bạn, hay thực tế gây sợ hãi bạn?

Người hỏi: Không tách rời, phải không?

Krishnamurti: Không, thưa bạn, hãy quan sát. Tôi có một ý tưởng của cô độc. Ý tưởng là sự lý luận của tư tưởng mà nói, “Tôi không biết nó là gì, nhưng tôi sợ hãi nó”. Hay tôi biết trạng thái cô độc là gì không phải như một ý tưởng nhưng như một thực tế. Tôi biết nó khi tôi đang ở trong một đám đông và

bỗng nhiên cảm thấy rằng tôi không có liên quan đến bất kỳ thứ gì, rằng tôi tuyệt đối bị cắt đứt, hụt hẫng, không thể dựa vào bất kỳ ai. Tất cả những sợi dây trói buộc đã bị chặt đứt, và tôi cảm thấy cô độc cực kỳ, kinh hãi. Đó là một thực tế. Nhưng ý tưởng về nó không là một thực tế, và tôi e rằng, hầu hết chúng ta có một ý tưởng về nó.

Vậy thì nếu nó không là một ý tưởng nhưng một thực tế, trạng thái cô độc là gì? Chúng ta không đang luôn luôn nuôi dưỡng nó – bằng hoạt động tự cho mình là trung tâm, bằng sự quan tâm lạ lùng đến chính chúng ta này, những hình dáng, những thái độ, những quan điểm, những nhận xét, vị trí, giai cấp của chúng ta, sự quan trọng của chúng ta, tất cả điều đó? Tất cả điều đó là một hình thức của cô lập. Chúng ta đã làm điều này, suốt ngày, hàng năm, và bỗng nhiên chúng ta phát giác mình hoàn toàn cô lập; những niềm tin và Thượng đế và mọi thứ của chúng ta đều biến mất. Có ý thức của cô lập lạ lùng này, mà không thể bị xuyên thấu; và điều đó tự nhiên mang lại sự sợ hãi cực kỳ. Bây giờ trong cuộc sống của tôi, trong sống hàng ngày của tôi, tôi quan sát rằng những hoạt động của tôi, những suy nghĩ của tôi, những ham muốn của tôi, những vui thú của tôi, những trải nghiệm của tôi đang mỗi lúc mỗi gây cô lập. Và ý thức tột đỉnh là chết – đó là một vấn đề khác hẳn. Vì vậy tôi quan sát nó. Tôi quan sát nó trong những chuyển động hàng ngày, trong những hoạt động hàng ngày của tôi. Và trong sự quan sát của trạng thái cô độc này, người quan sát là bộ phận của nó, từ bản chất người quan sát là trạng thái cô độc đó. Vậy là người quan sát là vật được quan sát. Và thế là anh ấy không thể tẩu thoát khỏi nó. Anh ấy không thể che đậy nó, cố gắng lấp kín nó bằng những công việc tốt lành hay bất kỳ việc gì, đi tới nhà thờ và tham thiền và mọi chuyện như thế. Vậy là người quan sát là vật được quan sát. Điều gì xảy ra lúc đó? Bạn đã loại bỏ xung đột hoàn toàn, phải không? Không đang cố gắng tẩu thoát khỏi nó, không đang cố gắng che đậy nó, không đang cố gắng lý

luận nó, bạn bị đối diện nó, bạn là nó. Khi bạn hoàn toàn bị đối diện nó và không có tẩu thoát và bạn là nó, vậy là không có vấn đề, phải không? Không có vấn đề bởi vì lúc đó không có ý thức của cô độc gì cả.

Vậy là liệu bạn có thể quan sát sự sợ hãi của bạn? Qua một sợ hãi lần theo ngay gốc rễ của tất cả sợ hãi? Đó là, qua ý thức của cô độc này, bạn đã lần theo gốc rễ của sợ hãi chưa? Tôi bị cô độc. Tôi biết điều đó có nghĩa gì không như một ý tưởng nhưng như một thực tế. Tôi biết đói khát là gì như một thực tế, không phải bởi vì người nào đó đã bảo cho tôi đói khát là gì. Có ý thức lạ lùng này của cô độc, cô lập. Cô lập là một hình thức của kháng cự, một hình thức của loại trừ. Tôi hoàn toàn ý thức được điều đó, và tôi cũng hoàn toàn ý thức rằng người quan sát là vật được quan sát. Và có sợ hãi ở đó, sợ hãi bám rễ sâu; và qua một nhân tố của sợ hãi, của cô độc, tôi đã có thể tìm ra, quan sát, sự kiện trung tâm của sợ hãi, mà là sự tồn tại của người quan sát. Nếu người quan sát không hiện diện, người quan sát là quá khứ, những quan điểm, những nhận xét, những đánh giá, những lý luận, những diễn giải, tất cả truyền thống của anh ấy, nếu tất cả điều đó không hiện diện, sợ hãi ở đâu?

Nếu cái “tôi” không còn, sợ hãi ở đâu? Nhưng chúng ta được giáo dục theo tôn giáo, và trong những trường học, những trường cao đẳng, những trường đại học, để khẳng định, để vun quén cái “tôi” như người quan sát. Tôi là một người Thiên chúa giáo, một người Tin lành, người Anh, tôi là thế này, tôi là thế kia, tất cả mọi chuyện như thế. Và bằng cách quan sát một sợ hãi, cái trí đã có thể quan sát và lần theo dấu vết của sự kiện trung tâm của sợ hãi, mà là sự tồn tại của người quan sát, cái “tôi”. Và liệu tôi có thể sống trong thế giới này mà không có cái “tôi” đó? Khi mọi thứ quanh tôi là một khẳng định của cái “tôi”, văn hóa, những tác phẩm nghệ thuật, kinh doanh, chính trị tôn giáo, mọi thứ quanh tôi nói *vun quén cái tôi*. Trong một văn hóa như thế, một văn minh như

thế, liệu người ta có thể sống mà không có cái “tôi”? Người tu hành nói bạn không thể – tâu thoát khỏi thế giới, đi đến một tu viện, thay đổi danh tính của bạn, hiến dâng cuộc đời của bạn cho điều này điều kia, nhưng cái “tôi” vẫn còn y nguyên ở đó bởi vì cái “tôi” đó đã đồng hóa nó với hình ảnh mà nó đã chiếu rọi về chính nó như điều này, điều kia, hay điều khác. Cái “tôi” vẫn còn y nguyên ở đó trong một hình thức khác.

Vậy là liệu người ta có thể sống – đây là một câu hỏi rất nghiêm túc và cực kỳ quan trọng – liệu người ta có thể sống mà không có cái “tôi” trong thế giới kinh hoàng này? Điều đó có nghĩa liệu người ta có thể sống thông minh trong một thế giới của đốt nát? Nó là đốt nát, với tất cả sự giả vờ của những tôn giáo. Liệu bạn có thể sống trong một thế giới đốt nát và chính bạn lại hoàn toàn thông minh?

Bây giờ ai có thể trả lời câu hỏi này ngoại trừ chính bạn? Điều đó có nghĩa bạn phải thấy rằng ý thức của bạn, cùng tất cả nội dung của nó, là ý thức của thế giới. Đó không là một câu phát biểu; đó là một sự thật, cái gì đó đúng thực lạ thường. Nội dung của ý thức của bạn tạo thành ý thức của bạn. Nếu không có nội dung không có ý thức. Lúc này nội dung của bạn là sợ hãi, vui thú, mọi sự việc đang xảy ra trong thế giới, văn hóa quá được đề cao, được tán dương – một văn hóa kỳ diệu như thế cùng những chiến tranh của nó, những tàn bạo, bất công, nghèo khổ, đói khát – chúng ta thuộc ý thức đó. Và nếu ý thức của bạn trải qua sự thay đổi cơ bản, sự thay đổi đó ảnh hưởng ý thức của thế giới, nó thực sự có ảnh hưởng. Hãy nhìn bất kỳ người nào mà đã tạo ra cái tạm gọi là cách mạng vật chất, Lenin, nhân dân cách mạng Pháp. Bạn có lẽ không chấp nhận điều gì họ đã làm, nhưng họ đã gây ảnh hưởng ý thức của thế giới, như Hitler, Mussolini, Stalin, và mọi người như thế.

Người hỏi: Giống Christ.

Krishnamurti: Ô! Đúng rồi, Christ. Bạn thấy cách bạn tẩu thoát? Bạn tẩu thoát vào những truyền thống cũ kỹ của bạn. Bạn không nói, “Nhìn, *tôi* phải thay đổi. Ý thức của *tôi* phải trải qua một thay đổi cơ bản”. Đây là vấn đề trọng điểm: liệu ý thức của bạn có thể trải qua một thay đổi cơ bản? Nó có thể trải qua việc đó chỉ khi nào sự thật trọng điểm được thấy rằng người quan sát là vật được quan sát. Khi bạn thấy điều đó, tất cả xung đột bên trong kết thúc. Nhưng nơi nào có sự phân chia giữa người quan sát và vật được quan sát, tức giận và không tức giận, lúc đó có xung đột. Khi người Á rập và người Do thái thấy rằng họ cùng là những con người, không cần thiết cho sự xung đột. Vậy là liệu bạn có thể quan sát xung đột của bạn và thấy rằng nó không tách rời khỏi bạn, rằng bạn là xung đột đó?

Ojai, 13 tháng tư 1975

Vấn đề là: hành động mà luôn luôn không được đặt nền tảng trên ký ức là gì? Bởi vì hành động được đặt nền tảng trên ký ức chắc chắn phải dẫn đến sự thoái hóa. Đó là câu hỏi của chúng ta. Bởi vì cái trí của con người đang thoái hóa, và một trong những nhân tố của sự thoái hóa đó là xung đột, sợ hãi, và sự theo đuổi vô tận của thoái hóa, tất cả đều được đặt nền tảng trên chuyển động của tư tưởng mà là một tiến hành thuộc vật chất. Liệu có một hành động mà không thoái hóa? Liệu có một hành động mà là *trực nhận và hành động*? Thực ra là đang trực nhận và đang hành động mà không có khoảng ngừng của thời gian.

Hãy cho phép tôi trình bày một cách khác. Sống là liên hệ. Nếu không có liên hệ không có sống, đang sống. Tuy nhiên trong sự liên hệ của người ta có nhiều ký ức được tích lũy; giữa hai người có những tổn thương, những càu nhàu, những vui thú, những bức dọc, thống trị, và vân vân. Bạn biết điều gì xảy ra trong liên hệ. Tất cả nó được lưu trữ trong ký ức như một hình ảnh. Bạn có một hình ảnh về cô ấy, và cô ấy có một hình ảnh về bạn. Và hai hình ảnh này nói, “Chúng ta có liên hệ. Chúng ta thương yêu nhau”. Hãy thấy điều gì đang xảy ra: tình yêu bị giảm giá trị thành những hình ảnh mà bạn có về lẫn nhau. Những hình ảnh đó là những ký ức, và thế là bạn gọi tình yêu là một hồi tưởng của những sự việc quá khứ. Đó là một sự kiện: mà xảy ra trong sống hàng ngày. Bây giờ, liệu bạn có thể sống mà không có những hình ảnh này? Chỉ lúc đó mới có tình yêu. Trong sự liên hệ đó mà không có hình

ảnh, có hành động từ khoảnh khắc sang khoảnh khắc mà luôn luôn mới mẻ.

Bạn có liên hệ với người nào đó đầy thân mật, người vợ của bạn, người bạn gái của bạn, người bạn trai của bạn, hay bất kỳ người nào. Sống cùng nhau trong một ngày hay trong mười năm hay ba mươi năm, bạn đã tạo ra, sắp xếp vào chung một hình ảnh về cô ấy hay anh ấy. Đó là một sự kiện. Bạn có thể thấy nó trong sông riêng của bạn. Sự tích lũy đó của vô số những biến cố, những lãng nhục, những bực dọc, mất kiên nhẫn, tức giận, vui thú, thống trị đã trở thành một ký ức, một hình ảnh, và hình ảnh đó luôn luôn đang đáp lại. Ký ức đó luôn luôn đang đáp lại trong sự liên hệ. Bây giờ, liệu bạn có thể sống mà không dựng lên một hình ảnh nào cả? Vậy là lúc đó chỉ có liên hệ. Bây giờ, liệu bạn có thể thực hiện nó, không bao giờ tạo ra một hình ảnh, dù bất kỳ điều gì xảy ra? Đừng nói có hay không; bạn sẽ tìm ra. Nếu bạn nói, “Không, không thể được”, vậy thì chẳng còn vấn đề gì cả; bạn có thể tiếp tục trong con đường riêng của bạn. Nhưng nếu bạn muốn tìm ra, mà có nghĩa làm thế nào để sống khác hẳn, bạn phải đặt ra câu hỏi này, liệu bạn có thể sống mà không có bất kỳ hình ảnh nào. Bạn muốn tìm ra chứ? Tôi sẽ trình bày cho bạn, và chúng ta sẽ cùng nhau đi chung một chuyến hành trình. Tôi không là đạo sư của bạn, cảm ơn Chúa, hay người giải thích hay người thầy của bạn – không là gì cả.

Bạn phải tìm ra chú ý là gì và không-chú ý là gì. Tôi có liên hệ với bạn, thân mật, gia đình, và tôi có một hình ảnh về bạn. Tại sao hình ảnh đó đã hiện diện? Hình ảnh hiện diện khi có chú ý à? Vì vậy tôi phải tìm ra chú ý là gì.

Chú ý là gì? Chú ý là tập trung hay sao? Tập trung là gì? Khi bạn tập trung, bạn loại trừ; bạn đang đặt toàn thân tâm của bạn vào một điểm nào đó khi bạn tập trung. Thế là bạn dựng lên một kháng cự quanh chính bạn, và trong kháng cự đó có xung đột, muốn và không muốn. Vậy là tôi phải tìm ra chú ý là gì. Nếu có chú ý, liệu sẽ có bất kỳ hình ảnh nào à?

Bởi vì sự liên hệ có tầm quan trọng tột đỉnh trong sống. Nếu tôi có sự liên hệ đúng đắn với bạn, tôi có sự liên hệ đúng đắn với mọi thứ, với thiên nhiên, với người hàng xóm của tôi, với mọi thứ trong cuộc sống. Và bởi vì tôi không có sự liên hệ đúng đắn với bạn, mọi thứ đều chuyển biến sai trái. Vì vậy tôi phải tìm ra, khi có chú ý, liệu có một hình ảnh hay không? Hay chỉ có một hình ảnh khi có không-chú ý? Bạn hiểu rõ câu hỏi của tôi chứ? Bạn nói với tôi một điều gì đó thô bỉ bởi vì bạn là người vợ hay người chồng của tôi hay bất kỳ ai khác. Bởi vì tôi không đang chú ý, nó được ghi lại. Nhưng nếu tôi có chú ý trọn vẹn, tại ngay khoảnh khắc của sự lãng nhệch, tôi có ghi lại không? Hãy tìm ra. Thâm nhập nó và thực hiện nó. Đó là, khi có chú ý, không có trung tâm. Khi bạn tập trung, có một trung tâm. Khi bạn đang chú ý trọn vẹn, không có cái tôi, không hình ảnh, không gì cả. Ví dụ, nếu lúc này bạn đang lắng nghe bằng chú ý trọn vẹn, nếu bạn như vậy, điều gì xảy ra? Không có đồng ý lẫn không đồng ý; có sự ân cần, sự hòa nhã, thương yêu, vậy là bạn đang lắng nghe trọn vẹn. Giống như vậy, khi trong sự liên hệ có một từ ngữ, một cử chỉ, một cái nhìn gây tổn thương, nếu tại ngay khoảnh khắc đó, có chú ý trọn vẹn, không có hình ảnh, không có gì để ghi lại.

Saanen, 30 tháng b ảy 1978

Chúng ta có ý gì qua ừ ngữ *trật tự*? Khi bạn nghe từ ngữ đó, cảm giác, phản ứng của bạn, đáp lại theo bản năng của bạn là gì? Trật tự, theo những người chuyên chế, là vâng lời một ít người và tuân phục một khuôn mẫu mà họ đã thiết lập. Tôi đang trình bày nó trong những từ ngữ rất đơn giản, nhưng điều đó đã quá đủ để hiểu rõ họ muốn gì qua từ ngữ *trật tự*. Sẽ không có sự bất đồng quan điểm; tất cả chúng ta đều suy nghĩ giống hệt nhau; tất cả chúng ta đều làm việc cho một chính thể. Bất kỳ ai mà suy nghĩ lệch hướng đều được gọi là phản động và bị hủy diệt. Đó là một loại trật tự. Chúng ta sẽ tìm hiểu nó.

Tiếp theo đã có trật tự Victorian – sử dụng từ ngữ *Victorian* trong ý nghĩa của vào khoảng cuối thế kỷ mười chín – mà có nghĩa sắp xếp mọi thứ bên ngoài có trật tự. Bên trong bạn có lẽ có hỗn loạn, lộn xộn, đau khổ, nhưng bên ngoài thể hiện rằng bạn rất trật tự. Đối nghịch điều đó chúng ta có sự buông thả vừa được khai triển. Đối với người đàn ông hay người phụ nữ đang sống trong xã hội buông thả, trật tự là kinh tởm. Đối với người đàn ông hay người phụ nữ đã sống trong kỷ nguyên Victorian, trật tự là kiểm soát, không biểu lộ những cảm xúc của bạn, đè nén, kiềm chế. Và lúc này bạn có trật tự chuyên chế. Đây là những sự kiện rất đơn giản, những sự kiện hàng ngày. Bên ngoài chúng ta nói chúng ta phải có trật tự, và bên trong chúng ta rất vô-trật tự. Bạn đồng ý như thế chứ? Vô-trật tự có nghĩa mâu thuẫn, rối loạn, trao sự quan trọng vào một sự việc đối nghịch với những sự việc khác, tình dục đang trở thành quan trọng cực kỳ, có lẽ sự việc quan

trọng nhất, và những sự việc còn lại bạn gạt đi hay chuyển sang vị trí phụ. Và bên trong có đấu tranh lẫn trận chiến liên tục – tất cả nó là vô-trật tự. Chắc chắn, điều này rất rõ ràng.

Bây giờ, điều gì tạo ra vô-trật tự, cả bên trong lẫn bên ngoài? Chúng ta có ý thức rằng chúng ta sống trong vô-trật tự? Bên ngoài có vô-trật tự khi có chiến tranh. Chắc chắn đó là chủ nghĩa khủng bố được ban phép lành bởi những giáo sĩ và những người bề trên. Chắc chắn chủ nghĩa khủng bố đó là vô-trật tự, nhưng nó là vô-trật tự được kính trọng, được công nhận bởi mỗi người như điều gì đó cần thiết. Có vô-trật tự khi có những quốc tịch. Vậy là bên ngoài là vô-trật tự, và bên trong có vô-trật tự. Chúng ta quen thuộc với vô-trật tự của chúng ta ở bên trong? Chúng ta biết, khi chúng ta đọc nhật báo và tạp chí, rằng có vô-trật tự quá nhiều ở bên ngoài. Nhưng còn gian nan hơn nhiều khi muốn hiểu rõ vô-trật tự bên trong của chúng ta. Lúc này, tôi đang tự hỏi mình, và bạn đang hỏi, gốc rễ của vô-trật tự này là gì, tại sao chúng ta sống theo cách này? Tại sao chúng ta sống như thế này? Tại sao chúng ta dung thứ nó? Tại sao chúng ta chấp nhận nó? Có vô-trật tự giữa người đàn ông và người phụ nữ. Dù sự liên hệ của họ có thân mật, dễ chịu, và gây thỏa mãn bao nhiêu, có sự đấu tranh liên tục giữa người đàn ông và người phụ nữ, mà là vô-trật tự.

Người hỏi: Không phải luôn luôn như thế.

Krishnamurti: Có lẽ có những ngoại lệ, cứ cho là như thế. Một hay hai, nửa tá, một vài người trong thế giới có lẽ có một sự liên hệ tuyệt vời với nhau, nhưng một sự liên hệ gây kinh hoàng, khiếp đảm cho thế giới. Tôi đã nói, có lẽ có.

Vậy là trước hết chúng ta có biết loại này? Bên trong chúng ta có ý thức được, nhận ra? Chúng ta có thấy hay quan sát rằng chúng ta chúng ta sống trong vô-trật tự? Có lẽ có những ngoại lệ, người phụ nữ đó và một vài người khác. Nếu

chúng ta không ý thức được rằng chúng ta sống trong vô-trật tự, ai sẽ bảo cho bạn rằng bạn là như thế? Không một ai thêm lưu tâm. Trái lại, họ muốn bạn sống trong vô - trật tự, nó gây lợi lộc cho xã hội, cho buôn bán khi bạn sống trong vô-trật tự bởi vì khoảnh khắc bạn có trật tự trong chính bạn bạn trở thành một nguy hiểm.

Vì vậy làm ơn hãy tự tìm ra cho chính bạn liệu rằng, bên trong, cách sống của bạn là trật tự hay vô -trật tự. Trật tự có lẽ có nghĩa rằng tuân phục vào một khuôn mẫu, tuân phục vào một truyền thống. Thông thường điều đó được gọi là trật tự. Tuân phục vào điều gì những con người tôn giáo đã nói – những thầy tu, những đạo sư, những người thầy, những quyền sách tạm gọi là thiêng liêng – nếu bạn tuân theo và tuân phục vào những thứ này, bạn nói, “Tôi đang sống trong một cách trật tự”. Sự tuân phục mang lại trật tự à? Hay nó là chính gốc rễ của vô-trật tự? Người ta tuân phục khi người ta mặc một cái quần dài và một cái áo sơ mi trong quốc gia này; khi người ta đến Ấn độ, người ta mặc quần áo khác hẳn. Nhưng chúng ta đang nói về sự tuân phục tâm lý, bên trong. Chúng ta có tuân phục? Người ta biết, nhận ra rằng người ta đang tuân phục?

Chúng ta sẽ thâm nhập sâu hơn. Bắt đầu bằng như thế này: liệu tôi hay bạn đang tuân phục vào một khuôn mẫu, dù được thiết lập bởi xã hội hay tôi đã thiết lập cho chính tôi? Tôi có lẽ khước từ toàn bộ uy quyền bên ngoài, nhưng bên trong tôi có uy quyền của trải nghiệm của tôi, của hiểu biết của tôi, và tôi tuân phục vào nó. Và đó cũng là tuân phục. Vì vậy bạn có ý thức được sự kiện này cho chính bạn? Nếu bạn không ý thức được, vậy thì ai sẽ đánh thức bạn? Ai sẽ gây áp lực vào bạn khiến cho bạn nói, “Vâng, tôi là vô-trật tự, tôi đã tìm ra”. Bởi vì qua áp lực bạn sẽ không tìm ra. Chính vì áp lực từ bên

ngoài mới làm cho bạn tuân phục hay không tuân phục. Vì vậy nếu người ta có lẽ hỏi lại, bạn đang hỏi chính mình, thuộc tâm lý bạn có đang tuân phục trong bất kỳ cách nào không? Đây là một trong những mấu chốt quan trọng và tinh tế nhất nếu bạn thâm nhập vào nó thật sâu. Bạn phải tuân phục vào những luật lệ nào đó; bạn phải lái xe bên phía tay phải ở Châu Âu và bên phía tay trái Anh. Nếu bạn nói, “Ồ, tôi sẽ không tuân phục”, và lái xe bên phía tay phải, cảnh sát ở Anh sẽ đuổi theo bạn.

Vì vậy làm ơn hãy tự hỏi chính bạn liệu bạn đang tuân phục vào truyền thống, vào những phản ứng bạo lực, hung hăng của bạn. Bạn thấy đây là một vấn đề khó khăn cực kỳ. Liệu bạn đang tuân phục, không phải bên ngoài nhưng bên trong, tâm lý đang tuân phục. Liệu bạn sẽ dành thời gian, một buổi chiều, một buổi tối, hay thời gian nào đó trong ngày, để quan sát bạn? Đây là điều gì bạn đang thực hiện lúc này: bạn, nếu tôi được phép chỉ rõ đây kính trọng, đang quan sát bạn và đang tự khám phá cho chính bạn liệu bạn đang tuân phục, đang bắt chước, liệu bạn đang tuân phục vào một khuôn mẫu, một người khác đang tuân phục vào một khuôn mẫu khác, vậy là có xung đột giữa hai người và vậy là vô trật tự.

Sau đó nếu bạn biết, nhận ra, thấy rằng bạn ở trong vô trật tự, liệu bạn sẽ ở nguyên cùng nó – không cố gắng thay đổi nó, không cố gắng nói, “Tôi phải vượt khỏi, kiểm chế, hiểu rõ, lý luận nó”, nhưng chỉ ôm nó trong vòng tay của bạn, như nó đã là, mà không có bất kỳ chuyển động nào? Em bé đang ngủ trong vòng tay của bạn; khoảnh khắc bạn chuyển động, nó thức dậy và khóc.

Đây là mấu chốt: liệu người ta sẽ hiểu rõ và tạo ra trật tự trong sống của người ta bởi những luật lệ, kỷ luật, kiểm soát, kiểm chế; hay bạn sẽ quan sát vô trật tự trong chính bạn và không chạy trốn nó, không dấn giải nó thành những đặc điểm, tính khí riêng của bạn, nhưng chỉ quan sát, nhìn ngắm, theo dõi nó?

Vào một dịp trước chúng ta đã nói rằng từ ngữ *nghệ thuật* có nghĩa sắp xếp những sự việc trong vị trí thích hợp của chúng, không cho một vị trí hay sự quan trọng thái quá nào khác. Nếu bạn cho quá nhiều quan trọng vào công nghệ, vậy thì những cách tồn tại khác được cho quá ít; vì vậy có không-hòa đồng. Nếu bạn cho tỉ lệ *chưa* quan trọng chi phối, cực đoan nhất, biến nó thành việc duy nhất có ý nghĩa trong sống, như hầu hết mọi người đều như thế – có lẽ có những ngoại lệ – vậy thì lại nữa bạn cũng cố và tạo ra không-hòa đồng. Nếu bạn đánh giá tiền bạc là quan trọng nhất, lại nữa xung đột xảy ra – hay nếu bạn nói quyền lực, thống trị là quan trọng nhất, lại nữa xung đột xảy ra. Sống hòa đồng, vì vậy có nghĩa sắp xếp mọi thứ trong vị trí thích hợp của nó. Bạn sẽ làm điều này chứ – không cho thân thể của bạn sự quan trọng cực kỳ như phương Tây cho nó, bạn trông như thế nào, bạn ăn mặc như thế nào – mà không có nghĩa bạn không được ăn mặc phù hợp, tề chỉnh. Bạn sẽ làm tất cả điều này chứ? Nếu bạn không làm, tại sao bạn nói về trật tự? Điều đó thật vô ích. Nhưng nếu bạn muốn sống trong trật tự và vì vậy trong hòa đồng cùng một ý thức của vẻ đẹp vô cùng, có lẽ cũng cả hòa bình, vậy thì bạn phải có trật tự.

Trật tự không liên quan gì với đi nhìn ngắm cửa sổ bày hàng! Không bao giờ mua sắm bất kỳ thứ gì nhưng đi từ cửa hàng này sang cửa hàng khác, và bạn nghĩ đó là có cái trí hiểu biết rộng rãi, chuyển từ quyển sách này sang quyển sách khác, một người thầy này sang người thầy khác, một đạo sư này sang một đạo sư khác, một giáo sĩ này sang một giáo sĩ khác, một triết gia này sang một triết gia khác. *Không bao giờ, không bao giờ, không bao giờ ở lại trong vị trí của chúng ta và tìm ra.* Tại sao con người làm điều đó? Bạn có khi nào tự hỏi? Họ đi đến Ấn độ; họ được cung cấp những giáo sĩ ở đây, vì vậy có lẽ có người nào đó ở đó. Điều đó toàn là những chuyện viển vông vô lý. Đây được gọi là thấu lượm hiểu biết hay có một cái trí khoáng đạt. Thật ra nó không là một cái trí

khoáng đạt; nó là một cái sàng thật to với những cái lỗ lớn, với chẳng có gì cả ngoại trừ những cái lỗ lớn trong nó! Luôn luôn chúng ta đang làm điều này trong những cách khác nhau. Vậy là chúng ta đang hỏi, liệu bạn có nghiêm túc, gắn kết, hy sinh trọn vẹn, để sống một cuộc sống của trật tự tổng thể?

Người hỏi: Có vẻ dễ dàng hơn khi sống trong vô trật tự.

Krishnamurti: Dễ dàng nhiều hơn khi sống trong vô trật tự – đúng chứ?

Người hỏi: Họ đã không nhận ra vô-trật tự là gì nếu họ thích sống trong vô-trật tự.

Krishnamurti: Làm ơn, chúng ta hãy tìm ra cho chính mình liệu chúng ta thích sống trong vô-trật tự – rõ ràng mọi người đều thích – vô-trật tự trong căn phòng của họ, và vân vân; nếu chúng ta thích nó, không có gì phải được nói về nó. Nhưng nếu bạn nói rằng sống trong vô-trật tự tạo ra thảm họa trong sống của bạn, đau khổ, hỗn loạn, bạo lực, vậy thì chắc chắn bạn phải biết, trở nên quen thuộc với, vô-trật tự của bạn.

Nếu bạn thấy rằng bạn sống trong vô-trật tự, muốn tìm ra làm gì hay không làm gì, người ta phải tìm hiểu câu hỏi: cái gì là chính gốc rễ của vô-trật tự mà sản sinh ra tất cả hỗn loạn, xung đột, đau khổ này? Vô-trật tự hoàn toàn trong cách chúng ta sống – gốc rễ của nó là gì? Đừng nói, “Nó là cái tôi, hay cái ngã” – đó là những từ ngữ, hay những tư tưởng. Nhưng hãy tìm ra cho chính bạn.

Người hỏi: Chúng ta chấp nhận sự kinh hãi của đa số . . .

Krishnamurti: Thưa bạn, hãy quăng tất cả chuyến đó đi. Quăng Krishnamurti đi và tự tìm ra cho chính bạn. Tôi thực

sự chẳng hứng thú gì cả. Tôi già quá rồi cho mọi trò trẻ con đó.

Người hỏi: Chúng ta không lo lắng cho những người khác là nguồn gốc của vô-trật tự.

Krishnamurti: Chúng ta đang nói về vô-trật tự. Lý do, nguồn gốc, bản thể của vô-trật tự là gì? Chờ một tí, đừng trích dẫn bất kỳ ai, kể cả tôi. Bởi vì nếu bạn làm như thế bạn chỉ đang trả lời, đang nói điều gì đó mà những người khác đã nói. Vì vậy hãy lắng đi điều gì những người khác đã nói, kể cả người này. Đừng lệ thuộc Krishnamurti. Làm như thế tai hại lắm. Vì Chúa, đừng thành lập những nhóm Krishnamurti.

Gốc rễ của vô-trật tự là gì? Bất kỳ cái gì mà bị giới hạn, mà vận hành trong một không gian rất chật hẹp phải tạo ra vô-trật tự. Nếu tôi thương yêu bạn như một con người và thù ghét những người khác, nếu tôi quyến luyến bạn và tôi không lo lắng cho thế giới gì cả chừng nào bạn và tôi còn sống rất hạnh phúc trong một ngôi nhà nhỏ xíu, nó phải tạo ra xung đột. Vậy là chúng ta đang khám phá điều gì đó: bất kỳ cái gì mà hành động, mà sống trong một không gian rất nhỏ, một vỏ ốc rất nhỏ, hay thậm chí một vỏ ốc to lớn vẫn còn bị giới hạn. Bất kỳ cái gì mà vận hành, chuyển động, và hành động trong một khoảng không gian chật hẹp phải tạo ra vô-trật tự. Nếu tôi lệ thuộc vào đạo sư kia và không vào những đạo sư khác, vậy thì tôi đang hành động rất bị giới hạn. Chắc chắn. Nhưng nếu tôi không có đạo sư nào cả, tôi không tuân theo bất kỳ người nào cả, vậy thì tôi có lẽ hành động rộng khắp.

Vì vậy tôi đang hỏi bạn: vô-trật tự được tạo ra bởi một cách sống bị giới hạn? Người chồng của tôi và không còn ai khác cả. Tôi nói tôi phải tử tế, rộng lượng, từ bị tôi phải thương yêu những người khác – nhưng đây chỉ là những từ ngữ, bởi vì toàn bộ trung tâm của tôi đều quanh quanh một

người hay một vật. Điều đó có lẽ tạo ra xung đột. Vậy là tôi đã thấy rằng bất kỳ hành động nào mà bị giới hạn phải tạo ra xung đột. Đó là nếu tôi hành động như một người theo chủ nghĩa quốc gia, nó là vô-trật tự; nếu tôi hành động như một người Thiên chúa giáo, Tin lành, Ấn độ giáo, Phật giáo, mọi chuyện như thế, nó là vô-trật tự.

Lúc này bạn đã quan sát chính bạn, đã trở nên thân thuộc với bạn, và đã nói, “Đó là cách nó là, tôi sẽ buông bỏ nó, kết thúc”. Nếu bạn hứng thú tìm ra trật tự là gì, vậy thì mọi thứ mà tạo ra vô-trật tự được buông bỏ tức khắc. Giống như một người khoa học đang nghiên cứu, mà là vấn đề trọng điểm anh ấy quan tâm, anh ấy đang trao toàn sống của anh ấy vào nó; những thứ khác là phụ. Vậy là bạn có thể tìm ra cho chính bạn liệu bạn có đang hành động, đang sống trong một vòng tròn nhỏ xíu hay không?

Người hỏi: Ông nghĩ rằng rất dễ dàng để thay đổi chính mình, để có một thái độ triết – có vô trật tự, và đây là lý do?

Krishnamurti: Rất dễ dàng để thay đổi chính mình? Đó là câu hỏi chính. Tôi trả lời đúng. Đừng tin tưởng nó, bởi vì bạn sẽ không thay đổi dễ dàng lắm. Nếu bạn thấy sự nguy hiểm thực sự, như bạn thấy sự nguy hiểm của một vực thẳm, bạn hành động. Nhưng bạn không thấy sự nguy hiểm của hành động bị giới hạn, một cách sống bị giới hạn. Đó là tôi quyến luyến bạn, bạn là của tôi, và vì Chúa chúng ta hãy sống hòa bình cùng nhau, chúng ta đừng cãi nhau, và chúng ta hãy quên thế giới đi – thế giới là xấu xa. Tôi phải đi ra ngoài vào trong thế giới để kiếm tiền và mọi chuyện như thế, nhưng hai chúng ta là cùng nhau. Điều này trở thành quá trẻ con.

Khi bạn hiểu rõ sự nguy hiểm của vô-trật tự trong sống, mà được diễn tả trong những cách khác nhau – tuân phục, đang

sống trong một khe rãnh nhỏ xíu, chật hẹp, hay nó có lẽ rất rộng rãi nhưng nó vẫn còn là một khe rãnh; nếu bạn thấy tất cả điều đó, không bằng từ ngữ hay trí năng, nhưng thực sự thấy sự nguy hiểm của nó, nó kết thúc. Có trật tự.

Người hỏi: Tôi nghĩ không dễ dàng lắm để thay đổi chính mình. Lúc này tôi có 1 sự thấu triệt, tôi nhận ra những nguy hiểm, sau đó tôi quay lại thành phố, quay lại bạn bè của tôi, và tôi quên bẵng nó.

Krishnamurti: Thành phố, kinh doanh, người vợ, người chồng, là những sự việc nguy hiểm nhất bởi vì tất cả đều bao hàm sự quyến luyến. Hãy chờ một chút. Điều đó không có nghĩa bạn không thể lập gia đình và có một bạn gái và tất cả mọi chuyện như thế, nhưng làm ơn hãy thấy sự nguy hiểm của đang sống khi chúng ta ở trong một vòng tròn nhỏ xíu chật hẹp. Bạn biết ở Saanen, ngôi làng nhỏ này, họ nói tiếng Đức. Bạn đi khỏi đây hai dặm, họ nói tiếng Pháp, và người ta không muốn gặp nhau; họ giam giữ mình trong một vòng tròn rất nhỏ. Hiện nay chúng ta đang làm y hệt. Bạn có thực sự thấy được sự nguy hiểm của cách sống đó? Nếu bạn không thấy nó, làm thế nào người ta sẽ ép buộc bạn thấy nó, giúp đỡ bạn thấy nó. Ví dụ tôi không thấy sự nguy hiểm của tuân phục vào một truyền thống, vào một khuôn mẫu, dù ở bên ngoài hay bên trong; tôi không thấy điều đó gây ra vô-trật tự. Bạn đã giải thích cho tôi trong mười cách khác nhau, nhưng tôi khước từ thấy nó. Bạn hiểu rõ chứ? Bởi vì nó đang gây rất xáo trộn, và tôi quen thuộc sống trong một cách vô-trật tự, và điều bạn yêu cầu tôi quan sát nó gây kinh hãi tôi. Tôi bị thất kinh bởi nó.

Bạn đã quen thuộc vô-trật tự; bạn đã quen thuộc những chiến tranh: bạn đã quen thuộc cãi cọ với người vợ hay người chồng của bạn. Bạn đã quen thuộc sống trong hỗn loạn này. Bạn biết, điều này rất hứng thú: từ ngữ *cosmos* có nghĩa

trật tự, và vũ trụ ở trong trật tự, trật tự tuyệt đối. Và chúng ta sống trong vô-trật tự và cố gắng hiểu rõ trật tự, vũ trụ. Làm thế nào tôi có thể hiểu rõ cái gì đó mà là trật tự tổng thể, mà không có một rạn nứt trong nó, khi chính tôi lại đang sống trong vô-trật tự?

Bombay, 31 tháng giêng 1981

Mỗi người các bạn muốn gì? Tôi không thể cho bạn tiền bạc, một việc làm, dắt bạn đến thiên đàng, đến sự cứu rỗi, vậy thì người nói có thể làm gì đây? Tất cả mọi điều ông ta có thể làm là vạch rõ những nhân tố, những biến cố, những trải nghiệm nào đó mà gây nguy hại cho sự tồn tại của con người; ông ta có thể vạch rõ rằng chủ nghĩa quốc gia là một nguy hiểm cực kỳ, chủ nghĩa xã hội là một nguy hiểm, một cộng đồng đối nghịch sự tồn tại của toàn cầu là một nguy hiểm cực kỳ, rằng bất kỳ tôn giáo nào mà không giải thoát con người là một nguy hiểm cực kỳ – những quyền sách của bạn, những quyền sách tạm gọi là thiêng liêng, đều vô giá trị nếu chúng không giúp bạn được tự do. Vậy là liệu chúng ta có thể cùng nhau giúp đỡ lẫn nhau được tự do – tự do khỏi sự sợ hãi, sự đau khổ, sự lo âu để cho chúng ta có một loại nào đó của hòa bình, của tình yêu trong thế giới? Cùng nhau chúng ta có thể thực hiện điều này chứ? Hay điều này không thể thực hiện được? Bạn muốn người nói trình bày về sự kết thúc của đau khổ? Bạn muốn người nói chuyển tải cho bạn một cách sống mà hoàn toàn khác hẳn cách chúng ta đang sống lúc này? Liệu cùng nhau chúng ta có thể tạo ra một xã hội hoàn toàn khác hẳn? Điều đó sẽ có thể được chỉ khi nào những liên hệ của chúng ta đúng đắn, chỉ khi nào những hành động của chúng ta đúng đắn.

Chúng ta sẽ tìm hiểu câu hỏi hành động đúng đắn là gì? Hành động mà sẽ đúng đắn trong mọi tình huống, bất kỳ nơi nào bạn sống, bất kỳ môi trường sống của bạn, bất kỳ hoạt động của bạn bị giới hạn đến chừng nào – liệu cùng nhau

chúng ta có thể tìm ra hành động đúng đắn là gì? Điều đó rất quan trọng. Vì vậy cùng nhau chúng ta sẽ tìm ra ý nghĩa của hai từ ngữ đó, *đúng đắn* và *hành động*. Khi chúng ta sử dụng từ ngữ *đúng đắn*, nó có nghĩa tổng thể, không bị phân chia, không bị vỡ vụn, một hành động mà trọn vẹn, mà trong đó không có những hối tiếc, mà không mang cùng nó bất kỳ loại nhiễu loạn nào. Đúng đắn có nghĩa một chuyển động mà luôn luôn là *ổng thể*, rõ ràng, chính xác trong *ất cả* mọi tình huống. Và hành động có nghĩa đang làm – đang làm – không phải đã làm hay sẽ làm. Vậy là hành động đúng đắn có nghĩa đang làm, có nghĩa hành động mà là *tổng thể*, tức khắc. Hiện nay hành *động* thực tế của chúng ta là gì? Nó được đặt n *ên* tảng trên một ý tưởng, một ký ức hay một hành động mà bạn *nên* làm, và vậy hành động của chúng ta luôn luôn đang dựng lên, luôn luôn đang *trở thành*. Nếu chúng ta có một động cơ cho một hành động, hành động đó từ cốt lõi là không-hành động, bởi vì trong hành động đó bạn liên tục đang trở thành, và thế là bạn chỉ quan tâm đến trở thành, không phải đến hành động. Vậy là lúc này chúng ta sẽ tìm ra cho chính chúng ta hành động đúng đắn là gì.

Nếu các bạn có thể thực sự hiểu rõ điều này cho chính các bạn, các bạn sẽ giải quyết xong vô số vấn đề. Toàn sống của chúng ta là một đang trở thành. Nếu bạn là một thư ký, bạn muốn trở thành một giám đốc; nếu một giám đốc bạn muốn trở thành một tổng giám đốc; và vân vân. Bạn muốn leo lên cái thang, dù trong kinh doanh hay trong chính trị, và cũng cùng sự việc trong thế giới tôn giáo. Trong thế giới tôn giáo nếu bạn đang thực hành, đang tuân theo những giáo điều nào đó, những khái niệm, những ý tưởng nào đó, lại nữa bạn đang trở thành, liên tục đang thành tựu. Vậy là, thật ra sống của bạn là, nếu bạn quan sát nó, một tiến hành liên tục của đang trở thành. Trong đang trở thành đó, thời gian có liên quan. Tôi là cái này, tôi sẽ là cái kia, mà có nghĩa một chuyển động từ đây đến đó, một khoảng cách tâm lý. Bạn cần thời gian để đi từ

đây đến nhà của bạn. Ở đó, nó là cần thiết bởi vì bạn sống rất xa hay gần. Dù bạn sống rất xa hay gần, điều đó liên quan đến thời gian. Thuộc tâm lý, phía bên trong, bạn nói với mình, tôi là cái này, nhưng tôi sẽ trở thành cái kia. Có một khoảng cách giữa cái gì bạn là và cái gì bạn muốn là, mà là thời gian trong đó bạn đang trở thành cái gì đó. Vì vậy sống của chúng ta luôn luôn là một đang trở thành, và trong đang trở thành đó có hành động. Đúng chứ? Vậy là hành động luôn luôn không trọn vẹn. Tôi tự hỏi không hiểu bạn có thấy điều này. Khi bạn đang cho phép thời gian trong hành động, thời gian đó chỉ ra rằng bạn đang chuyển động từ một điểm đến một điểm. Vì vậy hành động của bạn chắc chắn sẽ bị giới hạn, và thế là bất kỳ hành động nào mà bị giới hạn sẽ tạo ra xung đột thêm nữa.

Vì vậy liệu có một hành động mà không liên quan thời gian? Làm ơn hãy thấy sự quan trọng của điều này. Có thời gian sinh vật học, sự tăng trưởng từ lúc em bé còn bế ngửa, có thời gian tâm lý, và có thời gian theo đồng hồ, mà là ngày và đêm. Vậy là có ba loại thời gian: thời gian sinh vật học, bạn không thể làm bất kỳ điều gì về nó, nhưng thời gian được liên quan trong ngay những cái gì. Với mục đích tăng trưởng từ niên thiếu đến tuổi trưởng thành, tuổi già, thời gian là cần thiết. Và thời gian là cần thiết để đi từ đây đến nhà của bạn. Nhưng chúng ta cũng nghĩ thời gian là cần thiết để tạo ra hành động đúng đắn: tôi sẽ học hành động đúng đắn là gì, và học đó hàm ý thời gian. Vì vậy liệu có một hành động mà không liên quan thời gian, mà có nghĩa, liệu có một hành động mà không bị điều khiển bởi ý tưởng của đang trở thành? Điều đó được không? Làm ơn hãy thấy sự quan trọng của điều gì được bao hàm trong thời gian, thời gian tâm lý. Đó là, tôi bị tức giận; tôi sẽ mất thời gian để vượt qua sự tức giận. Đó là cách bộ não của chúng ta vận hành; nó đã được rèn luyện qua hàng thiên niên kỷ để vận hành theo cách đó. Bạn cũng nghĩ rằng sự khai sáng hay giác ngộ cần thời gian, đời này sang đời

khác, tuân theo một khuôn mẫu của thiên định, vâng lời, rằng tất cả điều đó bao hàm thời gian.

Chúng ta đang nói thời gian là nguy hiểm. Thời gian tâm lý là nguy hiểm bởi vì nó ngăn cản bạn không hành động. Nếu bạn bạo lực, nếu bạn nói, “Tôi sẽ không-bạo lực”, bạn đã dùng thời gian. Trong thời gian đó bạn không được tự do khỏi bạo lực; bạn đang bạo lực. Vậy là nếu bạn hiểu rõ bản chất của thời gian, sẽ có hành động tức khắc. Đó là, có sự kết thúc tức khắc của bạo lực. Chúng ta hãy hiểu rõ vấn đề của thời gian. Điều đó rất quan trọng bởi vì chúng ta nghĩ rằng chúng ta cần thời gian để thay đổi; chúng ta nghĩ rằng chúng ta cần thời gian để tăng trưởng, tiến hóa – thời gian đó có nghĩa như thế này, đó là, chúng ta là và chúng ta nên là gì. Đây là truyền thống liên tục, cố định của chúng ta, tình trạng bị quy định của chúng ta. Lúc này chúng ta đang vạch rõ sự nguy hiểm của thời gian tâm lý, không phải thời gian sinh vật học hay thời gian theo đồng hồ, nhưng thời gian tâm lý, đó là, thừa nhận ngày mai, một ngày mai mà có lẽ cách xa đây một trăm ngày, nhưng ý tưởng rằng thời gian là cần thiết để thay đổi từ “cái gì là” đến “cái gì nên là”. Vì vậy chúng ta đang nói rằng đó là một trong những nhân tố nguy hiểm nhất trong sống, thừa nhận thời gian trong hành động. Bây giờ hãy chờ một phút. Tôi cần thời gian để học một ngôn ngữ; tôi cần thời gian để lấy một mảnh bằng kỹ sư. Nếu tôi muốn là một chuyên gia máy vi tính, tôi phải học, tìm hiểu nó, mất thời gian; phải mất thời gian để đi từ đây đến nhà của bạn. Chúng ta cần thời gian vật lý để đi từ đây đến đằng đó. Chúng ta cần thời gian để học một ngôn ngữ; chúng ta cần thời gian để trở thành một chuyên gia trong bất kỳ ngành nào; để là một người thợ mộc giỏi, bạn cần thời gian cho tất cả công việc đó.

Vậy là toàn bộ não của chúng ta đang làm việc theo khái niệm của thời gian. Toàn cách sống của chúng ta là trở thành cái gì đó. Và đang trở thành này là một nhân tố nguy hiểm nhất trong hành động. Bạn thấy, chúng ta đã không bao

giờ tìm hiểu liệu có thể không có ngày mai, không có một tương lai; tương lai là đang trở thành. Cũng vậy chúng ta đã không bao giờ tìm hiểu cái gì đang là. Chúng ta đã chấp nhận truyền thống, tình trạng bị quy định, rằng tất cả sống là đang trở thành. Bạn gieo một hạt giống; nó trở thành một cây nhỏ; một cây lớn; mà cần thời gian. Vậy là cùng chuyển động đó được chấp nhận trong thế giới tâm lý. Chúng ta đang nghi vấn điều đó. Chúng ta đang nói bất kỳ hình thức nào của đang trở thành thuộc tâm lý không những ngăn cản *hành động thực tế* mà còn là một ảo tưởng. *Không có ngày mai thuộc tâm lý*, nhưng tư tưởng đã tạo ra ý tưởng của đang trở thành, và tư tưởng đã chiếu rọi cái ngày mai – không phải rằng không có ngày mai; có chứ, ngày mai bạn phải thức dậy sớm – ý tưởng rằng thuộc tâm lý, phía bên trong, tôi sẽ trở thành cái gì đó; cuối cùng tôi sẽ tìm được thiên đàng; tôi sẽ tìm được sự khai sáng; đời này sang đời khác, nếu tôi sống đúng đắn, tôi sẽ nhận được phần thưởng của tôi. Thời gian là cần thiết cho một cái cây tăng trưởng, và chúng ta cũng nghĩ rằng thời gian là cần thiết để trở thành cái gì đó.

Bây giờ, trong đang trở thành đó có sẵn tất cả những vấn đề của chúng ta: tôi phải tốt lành hơn, thương yêu hơn, hay tôi thèm khát tiền bạc, và tôi cứ liên tục theo đuổi tiền bạc, tiền bạc, tiền bạc. Vậy là bạn thấy điều gì đang xảy ra? Bộ não là kết quả của thời gian; nó đã tiến hóa từ con đười ươi đến thời điểm hiện nay; nó đã tăng trưởng qua trải nghiệm, hiểu biết, ký ức, tư tưởng, và hành động. Lúc này hãy thấy điều gì đang xảy ra? Trải nghiệm, hiểu biết, ký ức, hành động – muốn thâm lường hiểu biết đòi hỏi thời gian.

Vậy là chúng ta đang hỏi, hành động đúng đắn là gì? Nó không thể ở trong lãnh vực của thời gian. Tôi không thể học về hành động đúng đắn. Nếu tôi học về hành động đúng đắn, học đó cần thời gian. Nếu bạn chộp được ý nghĩa đầy đủ của điều này ngay tức khắc, vậy là từ trực nhận tức khắc đó là

hành động mà không bị liên quan trong thời gian. Tôi sẽ tìm hiểu điều này kỹ càng hơn.

Như người nói đã trình bày, thời gian là nguy hiểm. Hoặc bạn trực nhận tức khắc và hành động tức khắc ngay lúc này, hoặc bạn nói, “Tôi sẽ suy nghĩ lại kỹ càng điều gì ông đã nói và xem thử liệu ông nói đúng hay sai”. Vậy là bạn đã sử dụng thời gian, ngược lại nếu bạn nói, “Hãy để tôi lắng nghe rất cẩn thận điều gì ông ta đang nói”, điều này có nghĩa bạn đang chú ý, và chú ý đó không có thời gian. Bạn chú ý, bạn lắng nghe, không phải bạn muốn lắng nghe hay lắng nghe rồi diễn giải điều gì đang được nói, mà cần thời gian, hay bạn diễn giải điều gì bạn nghe thành điều gì bạn biết rồi, mà cũng cần thời gian. Vậy là liệu bạn có thể lắng nghe thật trọn vẹn đến độ bạn chớp được ngay tức khắc ý nghĩa của thời gian? Tôi sẽ tìm hiểu nó lại. Những người khoa học, đặc biệt những chuyên gia máy vi tính, đã nhận ra rằng điều gì bộ não có thể làm được hay đã làm được, máy vi tính cũng có thể làm được. Đó là một sự kiện. Điều gì tư tưởng có thể làm được, máy vi tính có thể làm được nhanh hơn nhiều, chính xác hơn nhiều; nó có thể làm những việc phi thường. Lúc này họ đang hỏi, thông minh là gì? Nếu máy vi tính có thể làm được điều gì tư tưởng có thể làm được, con người là gì? Lúc này máy vi tính đang được lập trình bởi một con người, và máy vi tính không bao giờ có thể được tự do khỏi hiểu biết; nó được đặt nền tảng trên hiểu biết. Những con người có thể được tự do khỏi hiểu biết. Đó là sự khác biệt duy nhất. Tự do khỏi hiểu biết không là thời gian.

Con người là sinh vật duy nhất có thể làm tự do anh ấy khỏi cái đã được biết. Máy vi tính không thể. Cái đã được biết là thời gian; muốn thâm lượm hiểu biết cần thời gian. Hãy chờ đã, muốn hiểu rõ về chính mình, bạn nghĩ bạn cần thời gian. Hiểu rõ về chính mình là đọc quyển sách của nhân loại. Tôi là nhân loại, và tôi nghĩ tôi cần thời gian để đọc quyển sách đó. Tôi phải hiểu rõ tại sao tôi có những phản ứng, tại sao tôi có

ký ức tích lũy, tại sao cái này và cái kia. Vì vậy để đọc quyển sách đó, mà là hiểu rõ về chính mình, chúng ta nghĩ chúng ta cần thời gian. Đó là, tôi cần hiểu rõ về chính tôi, mà là toàn cấu trúc của hiểu biết. Để hiểu rõ về chính mình, tôi nghĩ tôi cần thời gian. Chúng ta đang áp dụng cùng nguyên tắc cho học một ngoại ngữ để học về chính tôi hay về bạn. Vì vậy chúng ta nghĩ thời gian là cần thiết. *Và tôi không cần thời gian ở đó.* Chúng ta nghĩ chúng ta cần thời gian để trở thành.

Vậy là chúng ta đang hỏi, hành động đúng đắn hàm ý thời gian? Tôi sẽ giải thích cho bạn điều gì đó. Những hành động của chúng ta được đặt nền tảng trên trải nghiệm, hiểu biết, ký ức, tư tưởng. Đó là sợi dây xích mà trong đó chúng ta sống, từ đó chúng ta hành động. Tiến trình này là một chuyển động trong thời gian. Lúc này chúng ta đang vạch rõ điều gì khác, đó là chuyển động này của hiểu biết, trải nghiệm, ký ức, hành động, và sau đó lặp lại cùng khuôn mẫu đó là thời gian; và bởi vì chúng ta đã sống trong tiến trình này, chúng ta bị trói buộc, bị quy định bởi nó. Bây giờ, hành động có nghĩa đang làm ngay lúc này, không phải ngày mai, không phải đã hành động. Hành động có nghĩa đang làm, đang làm đó không có thời gian. Đó là hành động. Vì vậy nếu bạn có một vấn đề, không mang vấn đề đó qua đêm, không cho phép thời gian giải quyết nó; thời gian sẽ không bao giờ giải quyết nó. Không nhét đầy cái trí của bạn bởi những vấn đề tâm lý. Nếu bạn là một chuyên viên kỹ thuật, bạn đã được đào tạo để giải quyết những vấn đề. Điều đó đơn giản. Nhưng hiện nay bạn đang bị quy định bởi thời gian, đó là, đang thu lượm hiểu biết và đang hành động từ hiểu biết, hành động từ điều mà bạn đã học. Chúng ta đang nói, hãy thấy chuyển động này – trải nghiệm, hiểu biết, ký ức, tư tưởng, hành động – hãy thấy sự kiện đó. Đó là một sự kiện; thấy nó trong ý nghĩa, tình thức được nó, và nếu bạn thấy nó rất dễ dàng, lúc đó trực nhận của bạn không có thời gian và thế là hành động trong đó thời gian không bị bao hàm. Tôi sẽ giải thích cho bạn.

Hầu hết mọi người đều bị tổn thương tâm lý từ niên thiếu. Trong trường học, bạn bị so sánh với em học sinh nào đó mà sáng láng hơn, và bạn bị tổn thương. Sự tổn thương này được mang theo trường học, cao đẳng, đại học, hay bạn bị tổn thương tâm lý, bên trong, trong cách nào đó bởi người nào đó, bởi một từ ngữ, một cử chỉ, một cái nhìn. Chúng ta, tất cả chúng ta, tất cả những con người, đều bị tổn thương tâm lý. *Cái gì bị tổn thương là cái hình ảnh mà bạn đã tự dựng lên quanh chính bạn.* Điều đó rõ ràng. *Hình ảnh* đó bị tổn thương. Chừng nào bạn còn có một hình ảnh, bạn sẽ bị tổn thương, hay được nịnh nọt – nó cùng là sự việc, hai mặt của cùng một đồng xu. Đó là một sự kiện. Hầu hết những con người đều bị tổn thương – họ mang theo nó suốt cuộc sống – và tổn thương đó tạo ra mỗi lúc mỗi rút lui, sợ hãi, kháng cự, lẩn tránh, cô lập. Bạn thấy tất cả điều đó. Đó là, bạn đã lắng nghe; bạn thấy những lý do, thấy sự hợp lý của nó; bạn đã hiểu rõ nó theo trí năng, mà có nghĩa bạn đã hiểu rõ chỉ nghĩa lý của từ ngữ nhưng không thực sự thấy sự thật của nó. Sự thật là rằng chừng nào bạn còn bị tổn thương, tổn thương đó là cái hình ảnh mà bạn đã tự dựng lên về chính bạn được tạo ra bởi xã hội, gia đình, giáo dục của bạn, và vân vân. Bạn đã dựng lên cái hình ảnh đó giống như người chính trị dựng lên một hình ảnh về chính ông ấy, ham muốn quyền hành, vị trí, và khi ai đó đến và ghim một cây kim vào cái hình ảnh của bạn, bạn bị tổn thương. Lúc này, bạn thấy sự kiện đó, hay nó chỉ là một hình ảnh? Bạn hiểu rõ sự khác biệt chứ?

Bạn nghe bằng từ ngữ điều gì đang được nói. Bạn lắng nghe nó, và kế tiếp tạo ra một trừu tượng về nó mà trở thành một ý tưởng rồi sau đó bạn theo đuổi nhưng không là cái thực tế. Bạn thấy sự kiện thực tế rằng bạn có một hình ảnh về chính bạn? Nếu bạn thấy, và đó là một sự kiện, hình ảnh đó sẽ bị tổn thương. Bạn không thể tẩu thoát khỏi nó. Nó ở đó. Lúc này liệu bạn đã hoàn toàn nhận ra rằng chừng nào bạn còn có một hình ảnh về chính bạn, bạn sẽ bị tổn thương? Bạn thấy

điều đó như một sự kiện? Nếu bạn thấy điều đó như một sự kiện, vậy thì bạn có thể tìm hiểu ai đã tạo ra nó. Tư tưởng, trải nghiệm, giáo dục, gia đình, truyền thống, tất cả điều đó hội tụ để tạo ra cái hình ảnh. Và bạn thấy sự thật rằng chừng nào bạn còn có một hình ảnh bạn sẽ bị tổn thương cùng tất cả những hậu quả của nó. Nếu bạn thấy điều đó, trực nhận sự kiện thực sự, vậy thì cái hình ảnh biến mất ngay tức khắc. Nếu bạn nói, “Làm thế nào tôi có thể loại bỏ cái hình ảnh? Chỉ cho tôi phương pháp, tôi sẽ luyện tập nó”, trong tất cả điều đó bạn đang cho phép thời gian, và thế là bạn đang tiếp tục cái hình ảnh. Trái lại nếu bạn thấy sự kiện, sự thật rằng chừng nào bạn còn có một hình ảnh về bất kỳ thứ gì, bạn sẽ bị tổn thương, đang thấy của sự thật là sự kết thúc của hình ảnh. Đó là, thấy sự kiện là quan trọng nhất. Trực nhận và hành động tức khắc.

Vậy là chúng ta, những con người có những vấn đề. Như tôi đã nói, một trong những vấn đề này là xung đột, xung đột giữa “cái gì là” và “cái gì nên là”. Đó là một xung đột. Và niềm tin trong bất kỳ hình thức nào, mà cho một loại an toàn tâm lý nào đó, gây nguy hại cho con người. Nếu bạn thấy xung đột là một hiểm họa, quan sát nó, thấy tất cả những hậu quả của nó, thấy nó như một sự kiện, và dừng chuyển động khỏi sự kiện đó, vậy là chính sự trực nhận của nó là sự kết thúc của nó. Đó là lý do tại sao người ta phải hiểu rõ sự phức tạp vô cùng của thời gian. Nếu bạn hiểu rõ nó theo trí năng, điều đó không có giá trị; đó chỉ là một truyền đạt bằng từ ngữ. Nhưng nếu bạn thực sự hiểu rõ, đó là, thực sự thấy rằng bạn là tham lam – và không nói, tôi phải không được tham lam, lúc đó bạn đang lang thang khỏi nó – nếu bạn ở cùng sự tham lam, thấy nó tức khắc, ngay sự trực nhận đó là hành động mà kết thúc nó. Bạn đang *thực hiện* nó, hay bạn chỉ đang đồng ý tất cả điều này *theo từ ngữ*?

Như chúng ta đã nói, chúng ta đã và đang tìm hiểu cùng nhau bộ não của con người chúng ta, sống của con người chúng ta, sống hàng ngày cùng tất cả những xung đột,

những ảo tưởng của nó, và vân vân. Và chúng ta nghĩ thời gian, sống kế tiếp, sẽ giải quyết tất cả những vấn đề này. Thời gian là kẻ thù nguy hiểm nhất mà bạn có thể có, bởi vì thời gian ngăn cản hành động, hành động mà là tổng thể, trọn vẹn, không bị phân chia để cho nó không để lại một dấu vết như sự hối tiếc. Vậy là nếu bạn đã lắng nghe rất kỹ càng, đã tự thấy nó cho chính bạn, bạn sẽ hiểu rõ rằng sự tự do khỏi thời gian là sự khai sáng vĩ đại nhất.

Ojai, 2 tháng năm 1982

Cùng nhau chúng ta đang quan sát tại sao con người không thể sống hòa bình cùng nhau. Đó là một câu phát biểu về sự kiện, không bị phóng đại; và sự tiếp cận đến nó của chúng ta hoặc bằng sự quan sát khách quan, không-cá thể, thuần khiết hoặc bằng một phản ứng cá thể. Nếu bạn tiếp cận nó bằng một phản ứng cá thể, xung đột sẽ tiếp tục mãi mãi. Nhưng nếu bạn tiếp cận nó một cách khách quan, một cách bình thân, không có bất kỳ phương hướng nào – trạng thái của cái trí của bạn khi đang nhìn nghi vấn này là gì? Được rồi, chúng ta sẽ trình bày chúng một cách khác. Tại sao có sự xung đột giữa người đàn ông và người phụ nữ, người đàn ông và người đàn ông, bạn biết, toàn lãnh vực của sự liên hệ? Làm ơn hãy quan sát nó; tự trả lời nó cho chính bạn, tự thâm nhập vào nó; đừng phụ thuộc vào tôi, vào người nói – điều đó không có giá trị gì cả. Ông ta chỉ là một thực thể từ ngữ, một cái điện thoại. *Bạn* phải tìm ra tại sao. Chúng ta đang cùng nhau quan sát. ~~It~~ không đang học từ người nói; ông ta không đang dạy bảo bạn điều gì cả. Bạn không là người môn đồ của ông ta; ông ta không là uy quyền của bạn; ông ta không là đạo sư của bạn.

Trong quan sát cùng nhau, chúng ta sẽ khám phá tại sao sự xung đột này hiện diện, liệu có thể kết thúc nó hoàn toàn; không phải lý thuyết, không phải chỉ một ngày, nhưng kết thúc nó. Sự xung đột này hiện diện, phải hiện diện bởi vì – tôi không muốn bảo cho bạn, bởi vì nó trở thành xuẩn ngốc. Nếu tôi bảo cho bạn, bạn sẽ nói, vâng, điều đó hoàn toàn đúng; và sau đó bạn quay trở lại. Nó không là gì điều gì đó

mà chính bạn đã tìm ra. Bạn biết chuyện gì xảy ra khi bạn tự khám phá điều gì đó cho chính bạn phần tâm lý? Bạn có năng lượng vô hạn, và bạn cần năng lượng đó để làm tự do cái trí khỏi tình trạng bị quy định của nó. Tôi cãi cộ với người vợ của tôi, nếu tôi có vợ, hay một người bạn gái, bất kỳ ai – cãi cộ với cô ấy bởi vì tôi là một người cô độc, tôi muốn chiếm hữu cô ấy. Tôi muốn lệ thuộc vào cô ấy; tôi muốn sự an ủi của cô ấy, sự khuyến khích của cô ấy, sự bầu bạn của cô ấy, người nào đó để khen rằng tôi là người tuyệt vời. Thế là tôi đang dựng lên một hình ảnh về cô ấy; và cô ấy cũng muốn được chiếm hữu, muốn được thỏa mãn tình dục nơi tôi, muốn tôi là cái gì đó khác hẳn *tôi là gì*. Mỗi người đang sống cùng nhau có thể được một ngày, một tuần lễ, hay nhiều năm đã dựng lên một hình ảnh mà trở thành hiểu biết, hiểu biết về lẫn nhau.

Tôi xin phép tìm hiểu về vấn đề của hiểu biết một chút lát. Điều này rất nghiêm túc. Hiểu biết gây hủy hoại trong sự liên hệ. Tôi nói rằng tôi biết người vợ của tôi bởi vì tôi đã sống chung cùng cô ấy, tôi biết tất cả những tính nết, những gắt gỏng, những bốc đồng của cô ấy, mà trở thành hiểu biết về cô ấy của tôi: cô ấy đi như thế nào, cô ấy uốn tóc như thế nào, cô ấy chuyển động như thế nào. Tôi đã lượm lặt nhiều thông tin và hiểu biết về cô ấy. Và cô ấy đã lượm lặt nhiều hiểu biết về tôi, từ quá khứ – hiểu biết luôn luôn là quá khứ – không có hiểu biết về tương lai. Vậy là chúng ta có hiểu biết về lẫn nhau này.

Tiếp theo chúng ta phải tìm hiểu nhiều về vấn đề của hiểu biết: hiểu biết có vị trí nào trong sống? Chúng ta có cùng nhau trong quan sát này? Hiểu biết sẽ thay đổi con người? Hiểu biết có vị trí nào trong sự thay đổi hay kết thúc của tình trạng bị quy định? Đây là tình trạng bị quy định: tôi đã quy định cô ấy qua hiểu biết, và cô ấy đã quy định tôi qua hiểu biết. Làm ơn, tôi không đang dạy bảo bạn. Bạn đang quan sát bằng tất cả khả năng, năng lượng của bạn để thấy sự kiện này:

rằng nơi nào có sự hiểu biết trong liên hệ, phải có xung đột. Tôi phải có hiểu biết để lái một chiếc xe hơi, để viết một câu văn, để nói tiếng Anh hay tiếng Pháp. Tôi phải có hiểu biết công nghệ. Nếu tôi là một người thợ mộc giỏi, tôi phải có hiểu biết về gỗ, những dụng cụ tôi sử dụng, và vân vân; nhưng trong sự liên hệ với người vợ của tôi, với một người bạn, bất kỳ ai, sự hiểu biết mà tôi đã lượm lặt, đã sắp xếp vào cùng nhau qua ~~ở~~ ^ở cổng liên tục, phân chia liên tục, tham vọng, sẽ ngăn cản sự liên hệ thực tế.

Đây là một sự kiện, không chỉ là một phỏng đoán, một lý thuyết, một ý tưởng? Một ý tưởng là một trừu tượng khỏi một sự kiện. Từ ngữ Hy Lạp *idea* có nghĩa quan sát, thấy, tiền rất gần sự nhận biết, không tạo ra một trừu tượng mà trở thành một ý tưởng. Vì vậy chúng ta không đang giải quyết những ý tưởng, nhưng giải quyết sự liên hệ thực tế, mà là trong xung đột, và xung đột đó nảy sinh khi tôi đã tích lũy nhiều thông tin về cô ấy và cô ấy đã lượm lặt nhiều về tôi. Vậy là lúc đó sự liên hệ của chúng ta được đặt nền tảng trên hiểu biết, và hiểu biết không bao giờ có thể đầy đủ về bất kỳ thứ gì trong sống. Làm ơn hãy nhận ra điều này. Hiểu biết phải luôn luôn theo cùng cái bóng của dốt nát. Bạn không thể biết về vũ trụ. Những người vật lý thiên thể có lẽ diễn tả nó, nhưng để ý thức được tánh vô hạn của nó, không hiểu biết nào được cần đến qua thông tin; bạn phải có một cái trí thật bao la, tuyệt đối trật tự như vũ trụ *hiện diện*. Đó là một vấn đề khác hẳn.

Vậy là rất quan trọng phải hiểu rõ vị trí của hiểu biết và hiểu rõ vị trí của hiểu biết như một cản trở trong sự liên hệ. Tình yêu không là ~~đu~~ ^{đu} biết; tình yêu không là hồi tưởng. Khi không có hiểu biết về cô ấy, tôi nhìn cô ấy như một con người mới mẻ, trong sáng, mỗi ngày mới mẻ. Bạn biết điều đó có ý

nghĩa gì không? Bạn có quá nhiều kiến thức, đầy hiểu biết sách vở, điều gì những người khác đã nói. Đó là lý do tại sao một việc đơn giản như thế này trở thành khó khăn cực kỳ dễ hiểu rõ.

Bombay, 23 tháng giêng 1983

Chủ nghĩa bộ lạc được tôn vinh này mà được gọi là chủ nghĩa quốc gia đã tạo ra quá nhiều chiến tranh; và nơi nào có phân chia, không chỉ phân chia trong sự liên hệ giữa người đàn ông và người phụ nữ, nhưng còn cả những phân chia chủng tộc, tôn giáo, và ngôn ngữ, phải có xung đột. Chúng ta đã tìm hiểu câu hỏi: tại sao sự xung đột liên tục này tồn tại? Điều gì là gốc rễ của nó, nguyên nhân của tất cả sự hỗn loạn này, hầu như vô-trật tự, những chính phủ tồi tệ, những nhóm khác nhau đang trang bị vũ khí, mỗi quốc gia đang chuẩn bị cho chiến tranh, đang suy nghĩ một tôn giáo này cao quý hơn những tôn giáo khác? Chúng ta thấy sự phân chia này khắp thế giới, và theo lịch sử nó đã tồn tại được nhiều thế kỷ. Điều gì là nguyên nhân? Ai chịu trách nhiệm về nó? Chúng ta đã nói chính lối tư tưởng đã phân chia con người chống lại con người – tư tưởng, mà cũng đã tạo ra thi ca, hội họa, kiến trúc lạ thường, và toàn thể giới của công nghệ, y khoa, giải phẫu, truyền thông, máy vi tính, người máy, và vân vân. Tư tưởng đã mang lại sức khỏe tốt, y khoa hiện đại, vô vàn hình thức cho sự tiện nghi của con người.

Nhưng tư tưởng cũng đã tạo ra sự phân chia rộng lớn này giữa con người và con người, và vì vậy chúng ta hỏi: đâu là nguyên nhân của tất cả điều này? Chúng ta đã nói nơi nào có một nguyên nhân, có một kết thúc cho nó; khi bạn có một căn bệnh nào đó, nguyên nhân có thể được tìm ra và căn bệnh được chữa trị. Nơi nào có một nguyên nhân, có một kết thúc cho nó. Chắc chắn đó là một sự thật. Và nếu tư tưởng đã tạo ra sự rối loạn này, sự bất ổn này, hiểm họa liên tục của chiến

tranh này, nếu tư tưởng chịu trách nhiệm cho điều đó, vậy thì điều gì sẽ xảy ra nếu tư tưởng không được sử dụng trong cách này?

Chúng ta cũng nói rằng đây không là một giảng thuyết. Chúng ta đang cùng nhau tìm hiểu, suy xét cẩn thận để tìm ra tại sao con người – dĩ nhiên có bao hàm phụ nữ – liên tục gây ra xung đột khắp thế giới không chỉ cho chính họ mà còn ở bên ngoài – trong xã hội, trong tôn giáo, trong kinh tế. Nếu tư tưởng chịu trách nhiệm, mà điều đó quá rõ ràng, cho sự hỗn loạn, sự phân chia, tất cả đau khổ của những con người, nếu người ta nhận ra điều đó như một sự kiện, không phải như một lý thuyết hay phát biểu thuộc triết lý, nhưng nếu người ta nhận ra sự kiện thực sự rằng dù tư tưởng có thông thái, khôn ngoan, lanh lẹ bao nhiêu, nó phải chịu trách nhiệm, vậy thì con người sẽ làm gì?

Chúng ta cũng đã nói rằng tư tưởng tạo ra những nhà thờ, những đền chùa, những thánh đường nguy nga, và mọi thứ được chứa đựng trong đó là sự sáng chế của tư tưởng. Tư tưởng đã tạo ra Thượng đế. Bởi vì tư tưởng phát hiện sự bất ổn, mất an toàn, xung đột trong thế giới này, tư tưởng tìm kiếm, sáng chế một thực thể, một nguồn gốc, một lý tưởng mà cho sự an toàn, an ủi, nhưng an toàn và an ủi đó là sự sáng chế riêng của nó. Tôi nghĩ điều đó quá rõ ràng, nếu bạn quan sát suy nghĩ riêng của bạn, rằng tư tưởng, dù tinh tế hay ngu dốt, ranh mãnh, xảo quyệt, đã tạo ra sự phân chia và xung đột này. Vậy thì chúng ta có thể hỏi, tại sao xung đột này lại tồn tại? Tại sao từ thời thượng cổ đến nay chúng ta đã sống cùng xung đột này giữa tốt lành và xấu xa, “cái gì là” và “cái gì nên là”, cái thực tế và cái lý tưởng?

Chúng ta hãy tìm hiểu không chỉ tại sao có xung đột mà còn cả tại sao có sự phân chia như tốt lành và xấu xa, như qui dữ và điều được gọi là đẹp đẽ, thánh thiện. Làm ơn chúng ta đang cùng nhau suy nghĩ không đang đồng ý, không đang chấp nhận, nhưng đang quan sát tình trạng của thế giới, xã hội

trong đó bạn sống, những chính phủ, tình hình kinh tế riêng của bạn, và vô số những đạo sư, khi bạn đã quan sát tất cả điều này một cách khách quan, hợp lý, thông minh, tại sao con người sống trong xung đột? Xung đột là gì? Nếu tôi được phép nhắc nhở bạn – tôi sẽ lặp lại liên tục – chúng ta đang có một nói chuyện cùng nhau. Bạn và người nói đang có một bàn luận, không chỉ đang lắng nghe những ý tưởng, những khái niệm, hay những từ ngữ nào đó, nhưng bạn đang chia sẻ. Bạn có thể chia sẻ, tham gia, nếu bạn thực sự quan tâm.

Nếu chúng ta chỉ đối đãi điều gì đang được trình bày như một chuỗi của những ý tưởng, những kết luận, những phỏng đoán, vậy thì nói chuyện của chúng ta chấm dứt; không có sự hiệp thông giữa bạn và người nói. Nhưng có hiệp thông nếu bạn quan tâm, nhận thức rõ ràng tất cả những sự việc đang xảy ra trong thế giới – sự chuyên chế, sự tìm kiếm quyền lực, chấp nhận quyền lực, sống cùng quyền lực. Tất cả quyền lực đều tội lỗi, xấu xa, dù là quyền lực của người chồng trên người vợ hay người vợ trên người chồng, hay quyền lực của những chính phủ khắp thế giới. Nơi nào có quyền lực, nó mang theo cùng tất cả những sự việc xấu xa.

Vậy là chúng ta đang hỏi tại sao con người sống trong xung đột. Không những giữa hai con người, người đàn ông và người phụ nữ, mà còn cả một cộng đồng chống lại một cộng đồng, một nhóm chống lại một nhóm khác. Bản chất của xung đột là gì? Chúng ta đang nói về những sự việc rất nghiêm túc, không phải triết lý, nhưng đang tìm hiểu sống mà chúng ta trải qua ngày sang ngày, năm sang năm đến khi chúng ta chết. Tại sao những con người sống cùng xung đột. Một số người trong các bạn có lẽ đã trông thấy những hang động đó ở miền nam nước Pháp từ cách đây hai mươi lăm năm, ba mươi ngàn năm; có một hình ảnh của một con người đang chống lại tội lỗi trong hình dạng của một con bò mộng. Trong hàng ngàn năm chúng ta đã sống cùng xung đột. Tham thiên trở thành

một xung đột. Mọi thứ chúng ta làm hay không làm đã trở thành một xung đột.

Xung đột hiện diện nơi nào có so sánh phải không? So sánh có nghĩa đo lường; người ta so sánh chính mình với một người khác mà sáng láng, thông minh, một người có vị trí, quyền hành và vân vân. Nơi nào có so sánh, phải có sợ hãi, phải có xung đột. Vì vậy liệu người ta có thể sống không có so sánh? Chúng ta nghĩ qua so sánh mình với người nào đó chúng ta đang tiến bộ. Bạn muốn giống như vị đạo sư của bạn hay giỏi hơn vị đạo sư của bạn, vượt qua ông ấy. Bạn muốn đạt được sự khai sáng, địa vị xã hội; bạn muốn có nhiều người theo sau; bạn muốn được kính trọng. Nơi nào có một trở thành thuộc tâm lý, phải có xung đột. Chúng ta đang cùng nhau suy nghĩ về điều này chứ? Liệu có thể sống một cuộc sống, một cuộc sống hiện đại, mà không có bất kỳ so sánh và vì vậy không có bất kỳ xung đột. Chúng ta đang tìm hiểu sự trở thành thuộc tâm lý. Một đứa trẻ trở thành một thanh niên, sau đó lớn lên thành một người trưởng thành. Muốn học một ngoại ngữ, chúng ta cần thời gian; muốn có được bất kỳ kỹ năng nào, chúng ta cần thời gian. Và chúng ta đang hỏi: sự trở thành thuộc tâm lý là một trong những lý do của xung đột? Tôi muốn “cái gì là” được thay đổi thành “cái gì nên là”. Tôi không tốt lành, nhưng tôi sẽ tốt lành. Tôi tham lam, ganh tị, nhưng có lẽ ngày nào đó tôi sẽ được tự do khỏi tất cả điều đó.

Ham muốn để trở thành, mà là đo lường, so sánh, đó là một trong những nguyên nhân của xung đột? Có một lý do khác? Có sự phân hai? Đây không là triết lý. Chúng ta đang suy xét điều gì đó để hiểu rõ bản chất của xung đột và tự tìm ra cho chính chúng ta liệu có thể được tự do hoàn toàn khỏi xung đột. Xung đột vắt kiệt bộ não, làm cái trí cũ kỹ. Một con người sống không xung đột là một con người lạ thường. Năng lượng vô hạn đang bị lãng phí trong xung đột. Vậy là rất quan trọng, nếu người ta được phép vạch rõ, rất cần thiết, phải hiểu

rõ xung đột. Lúc này chúng ta đã thấy rằng sự đo lường, sự so sánh, tạo ra xung đột.

Cũng vậy, chúng ta đã nói rằng có sự phân hai. Vài triết gia của bạn đã thừa nhận điều đó và đã nói rằng đây là một trong những lý do của xung đột. Có sự phân hai – đêm và ngày, sáng và tối, cao và lùn, rực rỡ và tối tăm, mặt trời mọc và mặt trời lặn. Thuộc vật lý có sự phân hai. Bạn là một người phụ nữ, và anh ấy là một người đàn ông. Làm ơn đừng chấp nhận điều gì người nói trình bày, hãy suy nghĩ cùng ông ta, bởi vì nhờ vậy chúng ta có thể cùng nhau đồng-hợp tác. Điều đó có nghĩa bạn phải gạt đi những quan điểm, những kết luận, và những trải nghiệm của bạn, bởi vì nếu bạn bám vào chúng và một người khác cũng bám vào những điều của anh ấy, vậy thì không có đồng-hợp tác, không có cùng nhau suy nghĩ. Có sự phân chia, có sự xung đột. Vì vậy tôi nài nỉ bạn, chúng ta hãy cùng nhau suy nghĩ, bởi vì điều này rất nghiêm túc. Liệu có sự phân hai thuộc tâm lý? Hay chỉ có “cái gì là”? Tôi là bạo lực. Đó là trạng thái duy nhất – bạo lực – không phải không-bạo lực. Không-bạo lực chỉ là một ý tưởng; nó không là một sự kiện. Vì vậy nơi nào có bạo lực và không-bạo lực, phải có xung đột. Trong quốc gia này các bạn đã nói liên tục về không-bạo lực, nhưng có thể các bạn cũng là những con người đầy bạo lực. Vậy là sự kiện và không-sự kiện: sự kiện là những con người khắp thế giới đều bạo lực.. Đó là một sự kiện. Bạo lực có nghĩa không chỉ bạo lực thân thể mà còn cả bất chước, tuân phục, vâng lời, chấp nhận.

Sự kiện là “cái gì là”; không-sự kiện không phải. Nhưng nếu bạn bị quy định vào không-sự kiện, đó là, trong khi bạo lực, bạn theo đuổi không-bạo lực, bạn chuyển động khỏi sự kiện, và thế là bạn phải có xung đột. Bởi vì trong khi tôi đang tìm kiếm không-bạo lực, tôi đang là bạo lực, tôi đang gieo những hạt giống của bạo lực. Chỉ có một sự kiện, đó là tôi là bạo lực. Vậy là trong sự hiểu rõ bản chất và cấu trúc của bạo lực có lẽ có sự kết thúc của bạo lực.

Vậy là chỉ có sự kiện, không cái đối nghịch. Điều này rất rõ ràng – rằng lý tưởng, nguyên tắc đạo đức, mà chúng ta gọi là những điều cao quý, tất cả đều là ảo tưởng. Điều gì là sự kiện là rằng chúng ta là bạo lực, đê tiện, thoái hóa, rối loạn, và vân vân. Đó là những sự kiện, và chúng ta phải giải quyết những sự kiện. Những sự kiện, nếu bạn đối diện chúng, không tạo ra những vấn đề; đó là nó là *như vậy*. Vậy là tôi phát giác rằng tôi là bạo lực, và tôi không có sự đối nghịch với nó; tôi phủ nhận hoàn toàn sự đối nghịch vì hiểu rõ nó là vô lý. Tôi chỉ có sự kiện này. Tôi quan sát sự kiện như thế nào? Động cơ của tôi trong quan sát nó là gì? Phương hướng mà tôi muốn sự kiện chuyển động trong đó là gì? Tôi phải ý thức được bản chất và cấu trúc của sự kiện, tinh thức được nó mà không chọn lựa. Bạn đang làm điều này khi chúng ta đang nói chuyện chứ? Hay bạn chỉ đang vui vẻ lắng nghe nhiều từ ngữ và đang chọn lựa đó đây vài điều mà dường như thuận tiện và phù hợp và không đang lắng nghe trọn vẹn sự tìm hiểu riêng của bạn?

Người ta giải quyết sự kiện như thế nào? Tôi quan sát sự kiện tôi là bạo lực như thế nào? Bạo lực đó phơi bày khi tôi tức giận, ghen tuông, khi tôi cố gắng so sánh mình với một người khác. Nếu tôi đang làm tất cả điều đó, vậy thì không thể đối diện sự kiện. Một cái trí tốt lành đối diện sự kiện. Nếu bạn đang kinh doanh, bạn đối diện những sự kiện và giải quyết chúng; bạn không giả vờ rằng bạn sẽ kiếm được cái gì đó bằng cách chuyển động khỏi chúng. Như thế bạn không là người kinh doanh giỏi. Nhưng ở đây chúng ta rất vô tích sự, chúng ta không thay đổi, bởi vì chúng ta không giải quyết những sự kiện. Thuộc tâm lý, bên trong, chúng ta lẩn tránh chúng. Chúng ta ầu thoát khỏi chúng, hay, khi chúng ta có phát hiện chúng, chúng ta đè nén chúng. Vậy là không có sự giải quyết bất kỳ vấn đề nào của chúng.

Từ đó chúng ta có thể chuyển đến điều gì khác nữa, mà rất quan trọng. Một cái trí tốt lành là gì? Bạn có khi nào đã

hỏi điều đó? Một cái trí là tốt lành khi nó nhét đầy hiểu biết? Và hiểu biết là gì? Tất cả chúng ta đều rất tự hào khi có hiểu biết, hiểu biết học đường, qua trải nghiệm, những biến cố, những tình cờ. Hiểu biết là ký ức được tích lũy, trải nghiệm được tích lũy, và trải nghiệm không bao giờ có thể được trọn vẹn. Vì vậy một cái trí tốt lành được nhét đầy hiểu biết? Một cái trí tốt lành là một cái trí tổng thể, toàn diện? Hay một cái trí tốt lành là một cái trí truyền thống, quốc gia, hẹp hòi, cục bộ? Chắc chắn, đó không là một cái trí tốt lành. Một cái trí tốt lành là một cái trí tự do. Nó không là một cái trí hiện đại. Một cái trí tốt lành không thuộc về một thời kỳ, không liên quan đến môi trường sống. Nó có thể giao du với môi trường sống, giao du với thời gian. Nhưng trong chính nó nó hoàn toàn tự do. Và một cái trí như thế không có sợ hãi. Người nói đang trình bày điều này bởi vì những cái trí của chúng ta đã rất được giáo dục, rất được rèn luyện đến nỗi chúng ta không còn gì là khởi nguồn. Không có chiều sâu; hiểu biết luôn luôn hời hợt.

Chúng ta quan tâm đến sự hiểu rõ con người, cái trí, hành động, cách cư xử, những phản ứng của anh ấy, mà bị giới hạn bởi vì những giác quan của anh ấy bị giới hạn. Muốn hiểu rõ chiều sâu, bản chất của xung đột và liệu có thể được tự do hoàn toàn khỏi nó, người ta phải có một cái trí tốt lành, không chỉ là một tích lũy của những từ ngữ. Điều này không có nghĩa một cái trí lanh lợi, một cái trí mảnh khỏe, mà hầu hết chúng ta đều có. Chúng ta có những cái trí rất mảnh khỏe nhưng không có những cái trí tốt lành. Chúng ta rất xảo quyệt, khôn lanh, ulla dôi, gian manh, nhưng đó không là những phẩm chất của một cái trí tốt lành. Vậy là liệu chúng ta, đang sống trong thế giới hiện đại này, có thể có một cái trí tốt lành, với tất cả những hoạt động, những áp lực, những ảnh hưởng, và báo chí và sự lặp lại liên tục – những cái trí của chúng ta đang bị lập trình giống như một cái máy vi tính – nếu bạn đã bị lập trình như một người Ấn độ giáo trong ba ngàn năm vừa

qua, bạn sống lặp lại. Sự lặp lại như thế không là sự biểu hiện của một cái trí tốt lành – mà mãnh liệt, lành mạnh, năng động, dứt khoát, đầy sự tỉnh táo đam mê. Một cái trí như thế là cần thiết. Chỉ đến lúc đó mới có thể tạo ra một cách mạng tâm lý và vậy là một xã hội mới mẻ, một văn hóa mới mẻ.

Nghệ thuật của lắng nghe là lắng nghe, thấy sự thật, và hành động. Với chúng ta, chúng ta thấy cái gì đó, chúng ta hiểu rõ nó theo lý lẽ, lý luận, nhưng chúng ta không hành động. Có một khoảng ngừng giữa nhận biết và hành động. Giữa nhận biết và hành động nhiều biến cố khác xảy ra; vì vậy bạn sẽ không bao giờ hành động. Nếu bạn thấy bạo lực trong chính bạn như một sự kiện và không cố gắng để trở thành không-bạo lực, mà là không-sự kiện, bạn sẽ thấy bản chất, sự phức tạp của không-bạo lực; và bạn có thể thấy nó nếu bạn lắng nghe bạo lực riêng của bạn, nó sẽ phơi bày bản chất của nó. Bạn có thể tự biết nó. Khi bạn trực nhận bạo lực của bạn và hành động, vậy thì bạo lực hoàn toàn kết thúc. Trái lại nhận biết với một khoảng ngừng trước hành động là xung đột.

Từ quyển **Krishnamurti độc thoại,**

Ojai, 31 tháng ba 1983

Lúc này con người đang đưa ra một câu hỏi đáng lẽ anh ấy phải đặt cho chính mình cách đây nhiều năm, không phải tại giây phút cuối cùng này. Anh ấy đang chuẩn bị những cuộc chiến tranh suốt những ngày trong cuộc đời anh ấy. Bất hạnh thay chuẩn bị cho chiến tranh lại có vẻ là khuynh hướng tự nhiên của chúng ta. Đã lún quá sâu vào con đường đó và bây giờ chúng ta lại đang nói: chúng ta sẽ phải làm gì đây? Chúng ta, những con người dự định làm gì? Thật ra đối diện vấn đề này, trách nhiệm của chúng ta là gì? Đây là điều gì mà loài người hiện nay của chúng ta thực sự đang đối diện, chứ không phải chúng ta nên phát minh và chế tạo các loại dụng cụ chiến tranh nào. Chúng ta luôn luôn tạo tác một khủng hoảng và sau đó lại tự hỏi phải giải quyết ra sao. Bị trao tặng tình huống như hiện nay, các người chính trị và đông đảo công chúng sẽ quyết định tùy thuộc quốc gia, chủng tộc, niềm tự hào của họ, theo quê cha và quê mẹ của họ và tất cả phần còn lại của nó.

Câu hỏi đã quá muộn. Câu hỏi chúng ta phải đặt ra cho bản thân, bất kể hành động lập tức nào sẽ phải được thực hiện, là liệu rằng có thể ngừng tất cả những cuộc chiến tranh, không phải một loại chiến tranh đặc biệt, chiến tranh hạt nhân hay chiến tranh qui ước, và cấp bách tìm ra đâu là những nguyên nhân gây ra chiến tranh. Nếu những nguyên nhân kia không được khám phá, không được giải quyết, dù chúng ta có chiến

tranh qui ước hoặc chiến tranh hạt nhân, chúng ta sẽ tiếp tục và con người sẽ hủy diệt con người.

Vì thế chúng ta nên thật lòng hỏi rằng: những nguyên nhân cơ bản, cốt lõi của chiến tranh là gì? Cùng nhau chúng ta tìm hiểu những nguyên nhân thực sự, không phải những nguyên nhân yêu nước, lãng mạn, và mọi điều vô lý đó nhưng thực sự tìm hiểu tại sao con người sẵn sàng giết người một cách hợp pháp – chiến tranh. Nếu chúng ta không suy nghĩ và tìm được câu trả lời, những cuộc chiến tranh sẽ tiếp tục xảy ra. Nhưng chúng ta lại không đang suy nghĩ cẩn thận đúng mức, hay cam kết thực hiện việc tìm kiếm những nguyên nhân của chiến tranh. Gạt bỏ đi đâu đi đó lúc này chúng ta bị đương đầu, sự ngay lập tức của vấn đề, cuộc khủng hoảng hiện nay, liệu chúng ta có thể cùng nhau khám phá những nguyên nhân thực sự và giải quyết chúng, kết thúc chúng? Công việc này cần sự thôi thúc muốn tìm ra sự thật.

Tại sao lại có, người ta bắt buộc hỏi, sự phân chia này – người Nga, người Mỹ, người Anh, người Pháp, người Đức và vân vân – tại sao lại có sự phân chia này giữa con người và con người, giữa chủng tộc và chủng tộc, văn hóa chống lại văn hóa, một chuỗi những học thuyết chống lại một chuỗi khác? Tại sao? Tại sao lại có sự ngăn cách này? Con người đã phân chia quả đất thành vật riêng của bạn và vật riêng của tôi – tại sao? Có phải vì rằng chúng ta cố gắng tìm được sự an toàn, tự bảo vệ, trong một nhóm đặc biệt, hoặc trong một tín tưởng, một trung thành đặc biệt? Vì những tôn giáo cũng phân chia con người, xây dựng con người chống lại con người – những người theo Ấn độ giáo, những người theo Hồi giáo, những người theo Thiên chúa giáo, những người theo Do thái giáo và vân vân. Chủ nghĩa quốc gia, kèm theo lòng yêu nước bất hạnh của nó, thực sự chỉ là một hình thức được tôn vinh, một hình thức được làm cao quý, của chủ nghĩa bộ lạc. Trong một bộ lạc nhỏ hay trong một bộ lạc rất lớn có một ý thức về sự sum họp, có cùng ngôn ngữ, cùng những mê tín, cùng loại

cơ cấu tôn giáo, chính trị. Và người ta cảm thấy an toàn, được bảo vệ, được hạnh phúc, được thanh thản. Và để bảo vệ sự an toàn, thanh thản đó, chúng ta sẵn lòng giết chết những người khác mà có cùng loại khao khát để được an toàn, để cảm thấy được bảo vệ, để lệ thuộc vào một sự việc nào đó. Loại khao khát khủng khiếp này để được gắn kết chính mình với một nhóm, với một lá cờ, với một nghi lễ tôn giáo và vân vân, cho chúng ta cái cảm giác rằng chúng ta có gốc rễ, rằng chúng ta không là những kẻ lang thang không nhà cửa. Có lòng khao khát, sự thôi thúc, để tìm được gốc rễ của con người.

Và cũng vậy chúng ta đã phân chia thế giới thành những giai cấp kinh tế, cùng tất cả những vấn đề của nó. Có lẽ một trong những nguyên nhân chính của chiến tranh là công nghiệp nặng. Khi nền công nghiệp nặng và kinh tế gắn liền với chính trị chúng hiển nhiên phải duy trì một hoạt động tách rời để giữ gìn tầm cỡ kinh tế của chúng. Tất cả những quốc gia đều đang làm việc này, những quốc gia lớn và những quốc gia nhỏ. Những quốc gia nhỏ đang được trang bị vũ khí bởi những quốc gia lớn – một số yên lặng, lén lút, số còn lại công khai. Có phải nguyên nhân của tất cả nỗi khốn khổ, sự chịu đựng đau khổ này, và sự phí phạm tiền bạc quá nhiều vào việc trang bị vũ khí, là chất dinh dưỡng rõ ràng của tánh tự cao, của mong muốn trội hơn những quốc gia khác?

Nó là quả đất của chúng ta, không phải của bạn hay của tôi hay của anh ấy. Chúng ta được mong muốn để sống trên quả đất, giúp đỡ lẫn nhau, không phải hủy diệt lẫn nhau. Đây không là một điều vô lý lãng mạn nào đó nhưng là sự kiện thực sự. Nhưng con người đã phân chia quả đất, hy vọng bằng cách nào đó trong những vùng đất riêng biệt anh ấy sẽ tìm được hạnh phúc, an toàn, một cảm giác của sự thanh thản bền vững. Nếu không có một thay đổi cơ bản xảy ra và chúng ta không xóa sạch tất cả những phân biệt về dân tộc, về quốc gia, tất cả những học thuyết, tất cả những phân chia tôn giáo và thiết lập một mối quan hệ toàn cầu – đầu tiên về tâm lý,

phía bên trong trước khi tổ chức phía bên ngoài – chúng ta sẽ tiếp tục bằng những cuộc chiến tranh. Nếu bạn làm hại những người khác, nếu bạn giết những người khác, dẫu rằng trong tức giận hay bởi sự giết người có tổ chức được gọi là chiến tranh, bạn, mà chính là phần còn lại của nhân loại, chứ không phải một con người tách rời đang chống lại phần còn lại của nhân loại, bạn đang hủy diệt chính bản thân bạn.

Đây là vấn đề thực sự, vấn đề căn bản, mà bạn phải hiểu rõ và giải quyết. Chừng nào bạn còn không cam kết, không hiến dâng, đến việc nỗ lực tận gốc rễ sự phân chia tôn giáo, kinh tế, quốc gia này, bạn vẫn đang tiếp tục thực hiện chiến tranh, bạn vẫn chịu trách nhiệm cho tất cả những cuộc chiến tranh dù là hạt nhân hay qui ước.

Đây thực sự là một câu hỏi rất cấp bách và quan trọng: liệu rằng con người, bạn, có thể tạo ra sự thay đổi này trong chính mình – không nói rằng, “Nếu tôi thay đổi, sẽ có bất kỳ giá trị nào không? Nó sẽ không chỉ là một giọt nước trong một cái hồ mênh mông và không có chút ảnh hưởng nào cả hay sao? Giá trị, mục đích trong sự thay đổi của tôi là gì?” Đó là một câu hỏi sai lầm, nếu người ta được phép vạch rõ. Nó sai lầm vì bạn là phần còn lại của nhân loại. Bạn là thế giới, bạn không tách rời khỏi thế giới. Bạn không là một người Mỹ, người Nga, người Ấn độ giáo hay người Hồi giáo. Bạn không liên quan đến những từ ngữ, những nhãn hiệu này, bạn là phần còn lại của nhân loại vì ý thức của bạn, những phản ứng của bạn, đều giống như những người còn lại. Bạn có lẽ nói một ngôn ngữ khác, có những phong tục khác, đó là văn hóa bề mặt – tất cả những nền văn hóa rõ ràng chỉ ở trên bề mặt – nhưng ý thức của bạn, những phản ứng của bạn, sự trung thành của bạn, những niềm tin của bạn, những học thuyết của bạn, những sợ hãi, những lo âu, sự cô độc, đau khổ và vui thú của bạn, đều giống như phần còn lại của nhân loại. Nếu bạn thay đổi, nó sẽ gây ảnh hưởng toàn thể nhân loại.

Đây là điều rất quan trọng cần giải quyết – không phải mập mờ, hời hợt – trong khi tìm hiểu, cân nhắc, tìm ra, những nguyên nhân ủa chiến tranh. Chiến tranh chỉ có thể được hiểu rõ và kết thúc nếu bạn và tất cả những người có quan tâm rất sâu sắc đến sự sống còn của con người, cảm thấy rằng bạn hoàn toàn chịu trách nhiệm về hành động giết chóc những người khác. Điều gì sẽ làm cho bạn thay đổi? Điều gì sẽ làm cho bạn nhận ra cái tình huống kinh hoàng hiện nay mà chúng ta đã tạo ra? Điều gì sẽ làm cho bạn quay mặt lại tất cả sự phân chia – tôn giáo, quốc gia, luân lý và vân vân? Sẽ nhiều đau khổ thêm nữa? Nhưng bạn đã có hàng ngàn trên hàng ngàn năm đau khổ và con người đã không thay đổi; anh ấy vẫn còn theo đuổi cùng truyền thống, cùng chủ nghĩa bộ lạc, cùng những phân chia tôn giáo của “chúa của tôi” và “chúa của bạn”.

Các vị chúa hay những người đại diện của chúa được sáng chế bởi tư tưởng; họ đúng là không có bản chất thực sự trong cuộc sống hàng ngày. Hầu hết mọi tôn giáo đều dạy bảo rằng giết con người là tội lỗi lớn nhất. Trước Thiên chúa giáo từ lâu, những người Ấn độ giáo đã nói điều này, những người Phật giáo đã nói như vậy, tuy nhiên con người giết chóc bất kể niềm tin trong chúa của họ, hoặc niềm tin trong một đấng cứu rỗi của họ và vân vân; họ vẫn còn theo đuổi con đường giết chóc. Liệu phần thưởng của thiên đường sẽ thay đổi bạn hay sự trừng phạt của địa ngục? Điều đó cũng đã dâng tặng cho con người. Và điều đó cũng đã thất bại. Không một áp lực, những luật lệ, những hệ thống phía bên ngoài nào sẽ có lần kết thúc hành động giết chóc của con người. Cũng không có niềm tin lãng mạn, trí năng nào sẽ kết thúc những cuộc chiến tranh. Chúng sẽ kết thúc chỉ khi nào bạn, như phân còn lại của n nhân loại, hiểu rõ sự thật rằng chừng nào còn có sự phân chia trong bất kỳ hình thức nào, phải có đối nghịch, giới hạn hay rộng rãi, thu hẹp hay bành trướng, phải có tranh đấu, xung đột, đau khổ. Vì vậy bạn có trách nhiệm, không chỉ cho

con cái của bạn, mà còn cho phần còn lại của nhân loại. Nếu bạn không hiểu rõ điều này thật sâu sắc, không phải bằng từ ngữ hay bằng ý tưởng hay chỉ bằng trí năng, nhưng cảm thấy điều này trong máu huyết của bạn, trong thái độ nhìn vào cuộc sống của bạn, trong những hoạt động của bạn, bạn đang ủng hộ sự giết người có tổ chức được gọi là chiến tranh. Tức khắc trực nhận quan trọng nhiều hơn là tức khắc trả lời một vấn đề mà là kết quả của một ngàn năm giết chóc lẫn nhau giữa con người.

Thế giới đang bệnh hoạn và không một ai ở bên ngoài bạn có thể giúp đỡ bạn ngoại trừ chính bản thân bạn. Chúng ta đã có những nhà lãnh đạo, những chuyên gia, mọi loại tác nhân bên ngoài, ừ cả chúa – họ đã không gây được ảnh hưởng; không bằng cách nào họ lay động được trạng thái tâm lý của bạn. Họ không thể hướng dẫn bạn. Không chính khách, không người thầy, không đạo sư, không ai có thể làm cho bạn rất mạnh mẽ và lành mạnh phía bên trong. Chừng nào bạn còn vô trật tự, chừng nào ngôi nhà của bạn không được giữ trong một tình trạng đúng cách, một trạng thái thích hợp, bạn sẽ tạo ra một tiên tri bên ngoài và ông ấy sẽ luôn luôn đang lừa dối bạn. Ngôi nhà của bạn vô trật tự và không ai trên quả đất này hay trong thiên đàng có thể mang lại trật tự trong ngôi nhà của bạn. Nếu chính bạn không hiểu rõ bản chất của vô trật tự, bản chất của xung đột, bản chất của phân chia, ngôi nhà của bạn, đó là bạn, sẽ luôn luôn còn vô trật tự, luôn luôn còn chiến tranh.

Không phải vấn đề ai có sức mạnh quân đội lớn nhất, nhưng trái lại vấn đề con người chống lại con người, con người đã gom góp những học thuyết, và những học thuyết này, mà con người đã tạo ra, chống lại lẫn nhau. Chừng nào những ý tưởng, những học thuyết này, vẫn không kết thúc và con người vẫn chưa trở nên có trách nhiệm đối với những con người khác, thì vẫn chưa có thể tìm được hòa bình trên thế giới này.

Saanen, 26 tháng b ảy 1983

Người hỏi: Ông đã nói cần thiết phải không có những quan điểm về bất kỳ thứ gì. Tôi cảm thấy cần thiết phải có những quan điểm về những sự việc nghiêm túc như chủ nghĩa phát xít, chủ nghĩa cộng sản, sự lan tràn của trang bị vũ khí, sử dụng sự tra tấn bởi những chính phủ. Người ta không thể chỉ ngồi và quan sát những việc này đang xảy ra. Người ta không được nói điều gì đó hay làm điều gì đó hay sao?

Krishnamurti: Bạn sẽ không gài bẫy tôi! Tôi cũng sẽ không gài bẫy bạn! Đây không là trò chơi mà chúng ta đang đùa giỡn. Tại sao chúng ta có những quan điểm? Tôi không đang nói điều đó cần thiết hay không cần thiết. Tại sao chúng ta phải có chúng? Những quan điểm là điều gì đó mà đã không được chứng thực – thành kiến cũng là một hình thức của quan điểm. Vì vậy tại sao chúng ta có chúng? Không phải rằng không có chủ nghĩa phát xít, sự lan tràn của trang bị vũ khí, và sử dụng sự tra tấn bởi những chính phủ. Điều đó đang xảy ra; mọi chính phủ đang buông thả trong tất cả những điều đó nhân danh hòa bình, lật pháp, ái quốc, Thượng đế. Mọi tôn giáo đã hành hạ con người ngoại trừ Phật giáo và Ấn độ giáo. Hiện nay đây là những sự kiện. Nước Anh bán vũ khí cho Argentina. Thấy điều lỗi bịch của nó. Nước Pháp và những quốc gia khác bán vũ khí. Bạn có lẽ có những quan điểm mạnh mẽ rằng điều này không nên xảy ra. Bạn sẽ làm gì? Tham gia một nhóm người, biểu tình, hô vang những khẩu hiệu, bị đánh đập bởi cảnh sát, bị bom cay quẳng vào bạn? Bạn đã trông thấy tất cả điều này trên truyền hình hay đã trải

nghiêm nó nếu bạn là thành phần của gánh xiếc, thành phần của màn trình diễn.

Quan điểm của bạn đã tạo ra một thay đổi? Sự trang bị vũ khí đã và đang xảy ra trong hàng thế kỷ. Tất cả họ đều nói chúng ta không được làm nó, và tuy nhiên những công ty kinh doanh, công nghiệp, lại nói chúng ta không thể tồn tại nếu chúng ta không trang bị vũ khí. Vì vậy bạn sẽ không đóng thuế? Nếu bạn không đóng thuế, bạn sẽ bị đưa vào nhà tù. Trước hết hãy thấy sự hợp lý của tất cả điều này. Bạn sẽ làm gì về những điều này? Tất cả họ đều sai lầm, tàn nhẫn; họ tạo ra nhiều bạo lực. Đó là một sự kiện. Lúc này Chile đang hành hạ con người; nó cũng xảy ra ở Belfast và vân vân. Không chính phủ nào thoát khỏi nó; dù nó được thực hiện kín đáo hay lộ liễu, nó đang xảy ra. Bây giờ người ta phải làm gì? Bạn có phản đối mạnh mẽ chủ nghĩa phát xít, Hitler, và các công ty. Họ đã làm những điều khủng khiếp trong thế giới. Nước Đức là một quốc gia Châu Âu có văn minh cao, xuất sắc trong lãnh vực triết học, trong những phát minh. Chúng tộc rất có văn hóa đó bị dẫn dắt bởi một người mất trí.

Bây giờ một quan điểm là gì? Tôi có một quan điểm chống lại tất cả điều này. Quan điểm đó có giá trị gì? Nó sẽ gây ảnh hưởng công việc bán vũ khí, ngăn ngừa chủ nghĩa phát xít, ngăn ngừa sự tra tấn? Hay toàn sự việc này còn sâu sắc hơn là chỉ có những quan điểm? Có một câu hỏi còn sâu sắc hơn, nghiêm túc hơn: tại sao con người chống lại con người? Hãy đặt ra câu hỏi đó, không phải liệu tôi nói đúng hay sai. Tại sao, sau tất cả những thế kỷ này của tạm gọi là văn minh, văn hóa, con người chống lại con người? Nếu chúng ta có thể thâm nhập câu hỏi đó, mà cần đến sự tìm hiểu nghiêm túc nhiều hơn là bám vào hay không bám vào những quan điểm, vậy thì chúng ta sẽ thâm nhập vào một lãnh vực nơi chúng ta có lẽ làm cái gì đó.

Tại sao bạn, như một con người, chống lại một con người khác? Chống lại một học thuyết khác? Bạn có một học

thuyết riêng của bạn, nhưng bạn chống lại một học thuyết khác. Học thuyết dân chủ và học thuyết chuyên chế đang có chiến tranh. Tại sao con người sống bằng những học thuyết? Những học thuyết không là thực tế, chúng là điều gì đó mà tư tưởng đã sáng chế. Tư tưởng, sau nhiều nghiên cứu về triết lý vật chất, đạt đến một kết luận nào đó, và kết luận đó trở thành một luật lệ cho vài người, và họ muốn mọi người khác chấp nhận nó. Phía khác cũng làm cùng sự việc trong một cách khác. Thế giới dân chủ, thế giới tạm gọi là tự do, không đưa chúng ta vào tù nên chúng ta có thể ngồi đây và nói chuyện. Trong một chính thể chuyên chế điều đó không thể xảy ra.

Chúng ta đang đưa ra một câu hỏi sâu sắc, cơ bản hơn nhiều: tại sao con người chống lại con người? Bạn không chống lại người nào đó hay sao? Bạn không bạo lực à? Và bạn là toàn thể nhân loại. Tôi biết chúng ta thích nghĩ chúng ta là những cá thể tách rời, những con người riêng biệt – nhưng chúng ta không phải thế. Bạn là phần còn lại của nhân loại bởi vì bạn bị phiền muộn, đau khổ, cô độc, sầu thảm giống như phần còn lại. Vậy là từ cơ bản, nền tảng, bạn là phần còn lại của nhân loại. Bạn là nhân loại, và dù bạn thích nó hay không, bạn ở trong ý thức toàn cầu. Nếu bạn thù hận, bạo lực, hung hăng, yêu nước, quốc gia của tôi tốt hơn quốc gia của bạn, văn hóa của tôi là tuyệt vời nhất, và tất cả những vô lý đó, vậy thì bạn đang bán vũ khí; bạn đã giúp đỡ hành hạ con người bởi vì bạn là một người Thiên chúa giáo, một người Tin lành, một người Ấn độ giáo. Nơi nào có sự phân chia, phải có sự xung đột và mọi chuyện của nó. Vậy là bạn đang hành động tổng thể, hay nó là cái “tôi” nhỏ xíu đang hành động? Lúc đó bạn là một con người chống lại một con người khác.

Người hỏi: Từ điều gì chúng tôi đã đọc, ông đã nói những trải nghiệm huyền bí và lạ lùng. Đây là sự khai mở kundalini hay cái gì đó to tát hơn? Chúng tôi đã đọc rằng ông nghĩ cái

tạm gọi là tiến trình đó là ông đã trải qua một dạng mở rộng của ý thức. Thay vì nó được tự-kích thích hay bị bệnh thần kinh, liệu nó có thể bị gây ra bởi tình trạng căng thẳng thần kinh? Ý thức của Krishnamurti không bị sắp xếp vào chung bởi tư tưởng và những từ ngữ hay sao?

Krishnamurti: Người nào đó quan tâm đến điều này, vì vậy tôi phải trả lời nó. Các bạn có quan tâm điều này không? Tất nhiên là có. Điều này còn hứng khởi hơn là sự ham muốn! Tôi ao ước các bạn có thể đơn giản về điều này. Chắc chắn Krishnamurti đã có vô số trải nghiệm. Chúng có lẽ là bị bệnh thần kinh, bị kích thích bởi sự căng thẳng, hay một chiều rọi thú vị của những ham muốn riêng của ông ta, và vân vân. Ở Ấn độ từ ngữ *kundalini* có một ý nghĩa quan trọng. Họ đã viết những quyển sách về nó, và vô số người khẳng định rằng họ đã đánh thức được nó. Chúng ta sẽ tìm hiểu tất cả điều đó. Tôi sẽ không trình bày tất cả điều đó. Đừng thuộc lòng những từ ngữ. Nó có nghĩa một dạng giải phóng năng lượng để cho nó không thể cạn kiệt. Nó có những nghĩa lý khác – đánh thức năng lượng và cho nó vận hành toàn bộ. Và cái tạm gọi là tiến trình đó có lẽ là sự tưởng tượng và vân vân.

Những điều này có quan trọng không? Họ đang thử nghiệm ở Nga công việc đọc suy nghĩ của người khác. Ông Andropov có thể đọc những suy nghĩ của ông Reagan, ông Reagan có thể đọc những suy nghĩ của ông Andropov, và sau đó trò chơi kết thúc! Nếu bạn có thể đọc những suy nghĩ của tôi và tôi có thể đọc những suy nghĩ của bạn, vậy thì cuộc sống trở nên phức tạp cực kỳ và khá nhàm chán. Họ đã thử nghiệm điều này tại Duke University ở Mỹ. Đây là tất cả truyền thống cổ xưa ở Ấn độ. Có lẽ Krishnamurti đã làm một số sự việc này, nhưng nó quan trọng à? Nó giống như được tắm mát mẻ – sau một ngày nóng bức được tắm mát mẻ bằng một cái khăn sạch và xà phòng thơm, và cuối cùng bạn được sạch sẽ. Điều gì quan trọng là bạn được sạch sẽ. Đặt tất cả

điều đó tại mức độ đó. Đừng nghĩ nó là quan trọng. Krishnamurti đã trải qua tất cả điều này; ông ta biết nhiều về nó. Nhưng ông ta xử lý tất cả điều này như những thứ vô bổ. Có năng lượng mà đã bị sử dụng sai lầm bởi chúng ta, trong những đánh nhau, trong những cãi cọ, những đòi hỏi, cố gắng nói cái của tôi tốt hơn cái của bạn, tôi đã đạt được mức độ này, và vân vân. Quan trọng hơn nhiều là phải tìm hiểu tại sao những con người lại cư xử như hiện nay họ làm, không phải tất cả những điều nhỏ nhen đó. Đây là tánh nhỏ nhen. Chúng tôi đã bàn luận cùng vài người mà khẳng định đã có sự đánh thức này. Bạn có một chút ít trải nghiệm, rồi sau đó bạn phê trương. Sau đó tôi trở thành một đạo sư; sau đó tôi kinh doanh. Tôi có những đệ tử, tôi chỉ bảo họ phải làm gì, tôi có tiền bạc, tôi ngồi trong tư thế kiết già, và tôi rất . . . mọi chuyện vớ vẩn đó!

Vậy là người ta phải cực kỳ cẩn thận về những trải nghiệm nhỏ nhoi riêng của người ta. Điều gì thực sự quan trọng là tìm ra một cách thông minh, hợp lý, có lý luận, làm thế nào bạn lãng phí năng lượng của bạn qua sự xung đột, những cãi cọ, sự sợ hãi, và ý muốn. Khi tất cả năng lượng đó đang không bị lãng phí, bạn có tất cả năng lượng trong thế giới. Chừng nào bộ não của bạn còn đang thoái hóa qua xung đột, tham vọng, thù hận, đánh nhau, cô độc, phiền muộn, và tất cả mọi chuyện như thế, bạn không có nguồn năng lượng dư thừa. Nhưng nếu bạn chỉ giải phóng một loại năng lượng nhỏ nhoi nào đó. Vậy là bạn gây hủy hoại không kể xiết cho những con người khác.

Vì vậy đừng rơi vào cái bẫy của những đạo sư kia mà nói, “Tôi biết; bạn không biết; tôi sẽ chỉ cho bạn”. Có vô số những trung tâm ở Mỹ và có thể ở Châu Âu và Ấn Độ nơi một hay hai người đang nói, “Tôi đã đánh thức cái khối đặc biệt này, và tôi sẽ chỉ cho bạn tất cả mọi điều về nó. Tôi sẽ dạy cho bạn”. Bạn biết, trò chơi cũ kỹ chẳng dẫn đến đâu! Tất cả những điều đó đã trở thành vô giá trị khi con người đang đánh

nhau với con người, thế giới đang thoái hóa, và bạn lại đang nói về những trải nghiệm nhỏ nhen ngớ ngẩn.

Cũng vậy, người hỏi muốn biết: ý thức của Krishnamurti không được sắp xếp vào chung bởi tư tưởng, giống như mọi ý thức cùng nội dung của nó là kết quả của chuyển động của tư tưởng hay sao? Ý thức của bạn có nội dung của nó của sự sợ hãi, niềm tin, cô độc, lo âu, đau khổ, theo sau người nào đó, có sự trung thành, nói quốc gia của tôi tốt đẹp hơn, văn hóa tuyệt vời nhất. Tất cả điều đó là thành phần thuộc ý thức của bạn; nó là cái gì bạn là. Nếu bạn được tự do khỏi điều đó, vậy là bạn ở trong một kích thước hoàn toàn khác hẳn. Đó không là sự mở rộng của ý thức; nó đang phủ nhận nội dung của ý thức, không đang mở rộng và đang trở thành mỗi lúc mỗi tự cho mình là trung tâm nhiều hơn.

San Francisco, 5 tháng năm 1984

Muốn tìm hiểu và quan sát toàn thể giới tâm lý của mỗi người chúng ta, bạn cần đến đam mê, không chỉ sự giải trí thuộc trí năng, sự tìm hiểu tỉ mỉ, sự phân tích. Bạn cần đam mê và năng lượng. Lúc này năng lượng đó đang bị lãng phí qua xung đột, bởi vì mỗi người chúng ta, dù giàu có hay nghèo khổ, dốt nát hay một người khoa học vĩ đại, con người bình thường với một cuộc sống hàng ngày đơn điệu hay con người không được giáo dục trong một ngôi làng nhỏ vùng núi, đều sống trong xung đột liên tục. Tất cả những con người đều có đau khổ, đấu tranh, xung đột vô tận. Muốn tìm hiểu liệu có thể kết thúc sự xung đột thuộc tâm lý, bên trong đó đòi hỏi không những năng lượng nhưng còn cả sự đam mê thực sự: đam mê để tìm hiểu liệu sự xung đột của con người có thể kết thúc hay phải tiếp tục mãi mãi.

Theo những người khảo cổ và những người sinh vật học, chúng ta được nghĩ rằng đã sống trên quả đất này khoảng bốn mươi đến năm mươi ngàn năm – từ văn minh cổ xưa nhất đến thời điểm hiện tại. Tất cả chúng ta đã sống trong xung đột, không chỉ với thiên nhiên mà cả phía bên trong lẫn bên ngoài qua những chiến tranh. Trong suốt thời gian của bốn mươi hay năm mươi ngàn năm qua sự tiến hóa con người này đã mang chúng ta đến nơi chúng ta là hiện nay – vẫn còn trong xung đột. Tôi tự hỏi liệu chúng ta có nhận ra rằng, không thuộc lý thuyết, không thuộc trí năng, nhưng thực sự nhận ra rằng tận sâu thẳm chúng ta đang ở trong xung đột lẫn nhau, và không chỉ lẫn nhau nhưng còn trong chính chúng ta. Chúng ta đã chấp nhận xung đột như cách sống của chúng ta, phía bên ngoài như chiến tranh, mà là sự tôn vinh của chủ nghĩa bộ lạc, đang hủy diệt hàng triệu và hàng triệu người. Mặc dù những tôn giáo nói về hòa bình trên quả đất, tất cả họ,

ngoại trừ có lẽ Phật giáo và Ấn độ giáo, đã giết chết những con người. Có sự ganh đua, sự hung hăng, mỗi con người đang tìm kiếm sự thành công riêng củ a anh ấy, sự thỏa mãn riêng của anh ấy. Phía bên ngoài chúng ta đang ở trong xung đột và phía bên trong cũng như thế. Đó là một sự kiện; nó không là một lý thuyết.

Chúng ta không bao giờ tìm hiểu liệu chúng ta có thể được tự do khỏi xung đột. Theo tự nhiên, chắc chắn bạn sẽ hỏi người nói, “Ông được tự do khỏi xung đột chưa?” Nếu ông ta không được tự do, ông ta sẽ không nói về nó. Điều đó sẽ là đạo đức giả, và thực tế người nói suốt đời đã ghê tởm bất kỳ loại suy nghĩ hay cách sống đạo đức giả, gian manh nào. Bây giờ, muốn cùng nhau tìm hiểu nó đòi hỏi rằng bạn chia sẻ, tham gia, cam kết để tìm ra liệu xung đột có thể kết thúc, khi đang sống trong thế giới này, không rời bỏ đến tu viện nào đó hay tẩu thoát vào lãnh vực tôn giáo nào đó và tất cả sự vô lý xuẩn ngốc nào đó. Tại sao chúng ta đang ở trong xung đột? Nguyên nhân, bản chất, và cấu trúc của xung đột là gì? Hầu hết chúng ta đều chờ đợi một câu trả lời, chờ đợi người nào đó lao cho chúng ta biết. Đó là nhiệm vụ của những chuyên gia. Nhưng không có chuyên gia ở đây. Chúng ta đang hỏi lẫn nhau: nguyên nhân của nó, của những chiến tranh, những chiến tranh kinh tế, những chiến tranh xã hội, và sự hủy diệt những con người là gì? Nguyên nhân của nó là gì? Nó không là những quốc tịch, mỗi quốc gia đang suy nghĩ nó tách rời khỏi phần còn lại của thế giới hay sao? Không chỉ chủ nghĩa quốc gia, chủ nghĩa bộ lạc được tôn vinh, mà còn cả những học thuyết của những chính thể chuyên chế và thể giới dân chủ, những niềm tin khác nhau, chủ nghĩa duy vật biện chứng ở một phía và niềm tin Thượng đế, những lý tưởng dân chủ ở phía còn lại. Chúng vẫn còn là những lý tưởng. Vậy là những lý tưởng đang chiến tranh; những niềm tin đang chèn tranh. Nếu bạn tin tưởng những hình thức nào đó của giáo điều Thiên chúa giáo hay những mê tín và giáo

điều của Ấn độ giáo hay Phật giáo, chính những niềm tin này, chính những trung thành này, phân chia những con người. Bạn là người Thiên chúa giáo, Tin lành, và có vô số những phân chia của Tin lành giáo, giống như có vô số những phân chia của Ấn độ giáo và Phật giáo – có những người theo Phật giáo Bắc tông và những người theo Phật giáo Nam tông.

Vậy là nguyên nhân chính của xung đột bên ngoài là sự phân chia. Nơi nào có phân chia, ~~phải~~ có xung đột, và chúng ta bị vỡ vụn, bị phân chia trong chính chúng ta. ~~Mỗi~~ người chúng ta đều nghĩ rằng anh ấy tách rời khỏi người khác, đúng chứ? Những tôn giáo khắp thế giới đã khuyến khích sự tin tưởng rằng bạn là tách rời, có một linh hồn tách rời, một cá thể tách rời. Làm ơn đừng phủ nhận điều này. Chúng ta không đang yêu cầu bạn chấp nhận bất kỳ điều gì cả; chúng ta đang tìm hiểu.

Ở thế giới Châu á, ở Ấn độ, họ tin tưởng cá thể tách rời, linh hồn tách rời này, giống như bạn tin tưởng ở đây trong thế giới Thiên chúa giáo – linh hồn của bạn là tách rời, để được cứu rỗi. Vậy là từ niên thiếu ý thức của phân chia, của tách rời bên trong chính chúng ta này, là nguyên nhân ~~của~~ xung đột, mỗi người theo tôn giáo đang tìm kiếm sự cứu rỗi riêng của anh ấy – dù nó có nghĩa như thế nào. Mỗi người đang muốn tự biểu lộ, thành tựu, theo đuổi những lý tưởng, những tham vọng riêng của anh ấy; và người vợ lẫn người chồng đều thực hiện chính xác cùng một sự việc, mỗi người đang theo đuổi vui thú riêng, ham muốn riêng của họ.

Chúng ta thấy rằng xung đột phải tồn tại chừng nào còn có sự phân chia. Liệu phân chia này có thể kết thúc? Liệu phân chia này, mà ~~đ~~ tạo ra đau khổ, hỗn loạn, xấu xa, và tàn bạo như thế trong thế giới, có thể kết thúc trong mỗi người chúng ta? Theo trí năng bạn có lẽ đặt ra câu hỏi này và phỏng đoán về nó. Có lẽ một số người trong các bạn sẽ nói, “Không, điều đó không thể được. Trong thiên nhiên có xung đột. Mọi thứ đang đấu tranh để có được ánh sáng, những con thú lớn

hơn đang gết chết những con nhỏ hơn, và vân vân. Vì chúng ta là thành phần của thiên nhiên, chúng ta phải sống trong xung đột. Sống là như thế.” Chúng ta đã chấp nhận điều này, không chỉ như một truyền thống, nhưng chúng ta đã được khuyến khích, được hướng dẫn, được giáo dục, để tiếp tục xung đột này.

Liệu sự phân chia trong chính chúng ta này có thể kết thúc? Đó là, những ham muốn, mong muốn đối nghịch, không phải mong muốn – bạn biết, tất cả những năng lượng đối nghịch mà tạo ra sự xung đột và đau khổ lạ thường này – liệu tất cả điều đó có thể kết thúc? Nó không thể kết thúc qua ý muốn, đó là, bởi ý chí. Bất kỳ hình thức nào của ý muốn, ham muốn, động cơ, ao ước để kết thúc xung đột này, chính ham muốn để kết thúc xung đột đó nuôi dưỡng xung đột thêm nữa. Phải không? Tôi muốn kết thúc xung đột. Tại sao? Bởi vì tôi hy vọng sống một cuộc sống rất hòa bình, và tuy nhiên tôi phải sống trong thế giới này – thế giới của kinh doanh, khoa học, sự liên hệ với nhau, và vân vân, thế giới hiện đại. Liệu tôi có thể tồn tại trong thế giới hiện đại này mà không có xung đột? Tất cả thế giới kinh doanh đều được đặt nền tảng trên sự xung đột, ganh đua, một công ty chống lại một công ty khác. Đây là sự xung đột liên tục đang xảy ra phía bên ngoài. Và liệu sự xung đột phía bên trong có thể kết thúc trước? Chúng ta luôn luôn mong muốn sống không xung đột trong thế giới bên ngoài, nhưng chúng ta sẽ tìm được câu trả lời đúng, hành động đúng khi chúng ta tìm hiểu sự xung đột mà mỗi người chúng ta có bên trong. Liệu sự phân chia này, những ham muốn đối nghịch, những đòi hỏi đối nghịch, những thôi thúc cá thể có thể, liệu tất cả phân chia đó có thể kết thúc?

Nó chỉ có thể kết thúc nếu người ta có thể quan sát sự xung đột, không phải cố gắng kết thúc nó hay chuyển đổi nó thành một hình thức khác của xung đột, nhưng quan sát nó. Mà có nghĩa tinh thức, trao chú ý hoàn toàn của chúng ta đến

sự xung đột là gì và nó nảy sinh như thế nào, những thúc đẩy gây đối nghịch, phân hai của năng lượng, chỉ quan sát nó.

Bạn có khi nào quan sát bất kỳ điều gì trọn vẹn? Khi bạn nhìn biển, hung trọn một buổi sáng và êm ả trong buổi chiều, bạn có khi nào quan sát mà không còn bị chi phối bởi thế giới, không nói, biển đẹp quá, nao loạn quá, âm âm quá? Bạn có khi nào quan sát bằng tất cả những giác quan của bạn, bằng toàn thân tâm của bạn, những dòng nước lạ thường đó? Quan sát **bền** mà không có mọi phản ứng, chỉ nhìn ngắm. Nếu bạn đã làm như thế, trong cùng cách hãy quan sát xung đột của bạn mà không có bất kỳ phản ứng, bất kỳ động cơ, bởi vì khoảnh khắc bạn có một động cơ thì động cơ đó đã cho một phương hướng. Trong phương hướng đó có xung đột, nhưng chỉ quan sát toàn hiện tượng của xung đột, nguyên nhân của nó, không chỉ sự phân chia, nhưng bắt chước, tuân phục, tất cả điều đó. Chỉ tinh thức được toàn bản chất và cấu trúc của xung đột. Khi bạn trao sự chú ý trọn vẹn như thế, bạn sẽ tự thấy cho chính mình liệu sự xung đột có thể kết thúc. Nhưng như chúng ta đã nói, điều đó đòi hỏi nhiều năng lượng, và năng lượng đó có thể hiện diện chỉ khi nào có đam mê đằng sau nó, khi bạn thực sự muốn tìm ra. Bạn dành quá nhiều thời gian và năng lượng để kiếm tiền, như bạn dành cho sự giải trí. Nhưng bạn không bao giờ trao toàn bộ năng lượng, trong chú ý **tròn** vẹn, để tìm ra liệu năng lượng có thể kết thúc.

Vậy là quan sát, không ý muốn, không hành động của ý chí hay quyết tâm, nhưng quan sát bằng toàn thân tâm của bạn bản chất và cấu trúc của bạo lực. Lúc đó một trong những tình trạng bị quy định của bạn kết thúc. Bởi vì tất cả những con người khắp thế giới đều bị quy định – như những người Thiên chúa giáo, những người Tin lành, những người Ấn độ giáo, những người Phật giáo, những người Hồi giáo, tất cả những sáng chế đa dạng của con người.

Chúng ta cần tìm hiểu tình trạng bị quy định của chúng ta: chúng ta bị quy định; các bạn là những người Mỹ, theo lối sống của Mỹ. Nếu bạn là người Thiên chúa giáo, bạn đã bị quy định được hai ngàn năm; nếu bạn là người Tin lành, từ thời vua Henry VIII, mà muốn trút phế đức giáo hoàng để kết hôn với người này hay người kia. Có vô vàn hình thức của quy định thuộc văn hóa, xã hội, tôn giáo ở Ấn độ, Nhật, và mọi vùng đất của thế giới. Chúng ta bị quy định. Và tình trạng quy định đó là ý thức của chúng ta.

Chúng ta bị quy định bởi báo chí, phương tiện truyền thông. Tình trạng bị quy định này là ý thức của chúng ta, không chỉ những phản ứng sinh vật, những phản ứng giác quan, những phản ứng sinh lý – đó là thành phần của tình trạng bị quy định của chúng ta – mà còn cả chúng ta bị quy định bởi vô số những hình thức của niềm tin, trung thành, và giáo điều, bởi học thuyết, những nghi lễ khác nhau của tôn giáo. Có vấn đề của bị quy định thuộc ngôn ngữ, liệu ngôn ngữ có quy định bộ não.

Vậy là chúng ta bị quy định. Ý thức của chúng ta là tất cả sự hiểu biết mà chúng ta đã thu lượm, sự trải nghiệm, không chỉ là sự trung thành, niềm tin, giáo điều, những nghi lễ, mà còn cả sự sợ hãi, vui thú, đau khổ, phiền muộn. Từ căn bản tình trạng bị quy định của chúng ta là sự hiểu biết. Chúng ta đã thu lượm hiểu biết được bốn mươi ngàn năm hay nhiều hơn. Và chúng ta đang thêm vào hiểu biết đó. Những người khoa học đang thêm vào hiểu biết ngày này sang ngày khác, tháng này sang tháng khác, vào điều gì họ đã biết rồi. Và hiểu biết này được thu lượm qua trải nghiệm, thí nghiệm, thử nghiệm; nếu nó không thành công, họ gạt nó đi và bắt đầu lại. Có sự mở rộng liên tục của hiểu biết này, cả trong chúng ta lẫn bên ngoài. Và hiểu biết, bởi vì nó được đặt nền tảng trên trải nghiệm, bị giới hạn. Không thể có hiểu biết hoàn toàn về bất kỳ điều gì, kể cả Thượng đế. Hiểu biết luôn luôn, bây giờ

và trong tương lai, bị giới hạn; nó có thể được mở rộng, được thêm vào, nhưng nó vẫn còn có sự giới hạn của nó.

Vậy là tư tưởng, mà được sinh ra từ hiểu biết, được lưu trữ trong bộ não như ký ức, tư tưởng đó bị giới hạn. Không có tư tưởng trọn vẹn. Làm ơn, hãy nghi vấn điều này, ngờ vực nó, tìm ra. Điều này rất quan trọng bởi vì từ căn bản ý thức của chúng ta là tư tưởng, từ căn bản hiểu biết. Ý thức của chúng ta, toàn khả năng của bộ não, luôn luôn bị giới hạn, bị quy định. Tư tưởng có thể tưởng tượng, phỏng đoán về không gian vô tận, vô hạn và vân vân, nhưng bất kỳ tư tưởng làm gì, nó vẫn còn bị giới hạn. Chúng ta thấy sự kiện này chứ? Bởi vì rất quan trọng phải hiểu rõ điều này không chỉ theo trí năng nhưng thực sự thấy rằng bất kỳ điều gì chúng ta đang suy nghĩ, nó luôn luôn bị giới hạn, dù nó thuộc chính trị, kinh tế, hay tôn giáo. Tư tưởng đã sáng chế Thượng đế – xin lỗi. Tôi hy vọng bạn không bị choáng váng bởi điều này. Làm ơn hãy chờ một chút. Nếu bạn không có sợ hãi, tuyệt đối không sợ hãi hoặc về những biến cố, những tình cờ xảy ra, hoặc phía bên trong, tuyệt đối không sợ hãi về chết, về ngày mai, về thời gian, vậy thì nhu cầu có Thượng đế là gì? Vậy thì có trạng thái đó mà là vĩnh hằng – mà chúng ta không tìm hiểu lúc này.

Vậy là chúng ta phải hiểu rõ bản chất của tư tưởng là điều quan trọng, cốt lõi. Tư tưởng đã tạo ra những thứ đẹp đẽ kinh ngạc nhất – những bức tranh vĩ đại, những bài thơ vĩ đại, tư tưởng cũng đã tạo ra toàn thể giới của công nghệ, từ quả bom hạt nhân đến sự truyền thông tức khắc, tất cả những dụng cụ của chiến tranh, tàu ngầm, máy vi tính, và vân vân. Tư tưởng đã làm tất cả điều này. Những thánh đường đẹp đẽ nhất của Châu Âu, và tất cả những thứ trong những thánh đường và những nhà thờ, đều được xếp đặt vào chung bởi tư tưởng. Nhưng dù nó đã tạo ra bất kỳ thứ gì ở bên ngoài hay bên trong, tư tưởng bị giới hạn và thế là bị tách rời.

Tư tưởng là một tiến trình thuộc vật chất; vì vậy không có gì thiêng liêng được tạo ra bởi tư tưởng. Mọi sự việc mà chúng ta gọi là tôn giáo đã được tạo ra bởi tư tưởng. Bạn có lẽ nói nó là sự soi rọi thiêng liêng từ thiên đàng, nhưng chính ý tưởng “thăng xuống từ thiên đàng” hay “sự soi rọi” đó vẫn còn là hạt động của tư tưởng, “ý thức siêu nhiên” và vân vân, tất cả những sáng chế đó của những vị đạo sư mà đã đến quốc gia này. Bất hạnh thay, bạn có những vị đạo sư, những vị giáo sĩ riêng của bạn; đừng thêm vào nữa. Bạn đã có đủ họ rồi.

Vậy là chúng ta phải thực sự hiểu rõ bản chất của tư tưởng. Tư tưởng được sinh ra từ sự hiểu biết, được lưu trữ trong bộ não như ký ức; vì vậy nó là một tiến hành thuộc vật chất. Dĩ nhiên, hiểu biết là cần thiết tại một mức độ nào đó của sự tồn tại – tôi cần hiểu biết để viết một lá thư, để đi từ đây đến đó. Hiểu biết là cần thiết để lái một chiếc xe, để làm bất kỳ công việc vật chất nào. Hiểu biết có một vị trí nào đó. Nhưng chúng ta đang hỏi: hiểu biết có bất kỳ vị trí nào trong thế giới tâm lý không? Hiểu biết có bất kỳ vị trí nào giữa bạn và người vợ hay người chồng của bạn không? Hiểu biết là những kỷ niệm mà bạn đã tích lũy trong sự liên hệ đó, giữa người đàn ông và người phụ nữ, dù là những kỷ niệm ái ân, vui thú, đau khổ, phản kháng, và cũng cả những hình ảnh, sự hiểu biết, những tưởng tượng về lẫn nhau.

Vậy là chúng ta đang đưa ra một câu hỏi rất cơ bản: liệu hiểu biết trong sự liên hệ không là một trong những nhân tố của xung đột. Bạn chắc chắn có, phải không, một hình ảnh về người vợ của bạn – và người vợ về người chồng, hay người con gái về người con trai, và vân vân. Mỗi người tạo ra không chỉ hình ảnh riêng về anh ấy mà còn cả hình ảnh về một người khác. Bạn chắc chắn đã tạo ra một hình ảnh về người nói, tôi chắc chắn; nếu không bạn sẽ không có mặt ở đây. Và hình ảnh đó đang ngăn cản các bạn không thực sự hiểu rõ lẫn nhau.

Khi người ta đang sống rất thân mật với một người khác, bạn tích lũy qua sự liên hệ đó, ngày này sang ngày khác, những kỷ niệm về lẫn nhau. Những kỷ niệm này, mà là những hình ảnh, ngăn cản sự liên hệ thực sự. Đây là một sự kiện. Những kỷ niệm này là những nhân tố phân chia và vì vậy gây ra sự xung đột giữa người đàn ông và người phụ nữ. Vậy là liệu những tiến trình ghi lại của bộ não có thể kết thúc? Nếu người ta lập gia đình – giả sử tôi lập gia đình, tôi không, nhưng giả sử tôi lập gia đình. Đừng hỏi tôi, “Tại sao ông không lập gia đình?” Đó sẽ là một cách dễ dàng để lẩn tránh vấn đề. Giả sử tôi lập gia đình: có sự quyến rũ, tình dục, và mọi chuyện còn lại. Ngày sang ngày, tháng sang tháng, trong nhiều năm, tôi đã xếp đặt vào chung nhiều hiểu biết về cô ấy. Cô ấy cũng làm chính xác cùng một sự việc về tôi. Và những hình ảnh này, hiểu biết mà người ta có về lẫn nhau này, tạo ra một phân chia và vì vậy xung đột. Liệu sự xung đột trong liên hệ này có thể kết thúc? Lúc này đó là vấn đề cốt lõi, quan trọng. Nếu bạn có thể có nó mà không còn một cái bóng của xung đột, liên hệ là một trong những sự việc tuyệt vời nhất, và người ta không thể sống trên quả đất kỳ diệu này mà không có liên hệ.

Cô độc là một hình thức của hoàn toàn tách rời, hoàn toàn phân chia. Vì sự hãi sợ cô độc, cùng tất cả tri trệ của nó, xấu xa của nó, có ý thức hay không có ý thức chúng ta cố gắng thiết lập một liên hệ cùng một người khác. Thế là chúng ta trở nên quyến luyến đến cái hình ảnh, ký ức về người phụ nữ hay người đàn ông, hay bất kỳ người nào. Và sự tự do thực sự là được tự do khỏi tiến trình xây dựng hình ảnh; đó là sự tự do thực sự – không phải làm điều gì bạn thích, mà quá trẻ con, quá không chín chắn, nhưng sự tự do mà hiện diện tổng thể khi trong liên hệ không có sự tích lũy của những kỷ niệm. Liệu điều đó có thể được? Hay nó là một hy vọng viễn vông, một cái gì đó để được ao ước trong thiên đàng, mà dĩ nhiên quả là vô lý?

Chúng ta hãy tìm hiểu nó. Người nói đã tự thâm nhập vào nó rất sâu thẳm, nhưng muốn thâm nhập vào nó *bạn* phải tìm hiểu tại sao bộ não ghi lại. Bộ não ghi lại, đó là thành phần thuộc chức năng của nó, ghi lại cách học tiếng Pháp hay tiếng Nga, ghi lại những hoạt động kinh doanh khác nhau; toàn bộ máy của bộ não đang ghi lại. Nhưng tại sao trong sự liên hệ nó phải ghi lại? Tại sao bộ não của tôi phải ghi lại sự nhục mạ hay khuyến khích hay nịnh nọt của vợ tôi? Tại sao nó phải? Bạn có khi nào tìm hiểu nó? Có thể không. Có thể nó quá nhàm chán. **H**ết chúng ta đều thỏa mãn với cách chúng ta sống – chấp nhận, tiếp tục cho đến khi chúng ta già nua và chết. Tiếp tục theo cách đó là một lãng phí của năng lượng. Không nghệ thuật, không vẻ đẹp trong nó. Chỉ tiếp tục, ngày sang ngày, tuân theo cùgè thói, đau khổ, rối loạn, không an toàn, và **à**i khúc cuối của tất cả nó, quá vô nghĩa, chết.

Bộ não cần thiết phải ghi lại tại một mức độ nào đó, phần vật chất: làm thế nào để lái một chiếc xe hơi, làm thế nào để là một người thợ mộc tốt hay một loại chính trị xấu xa nào đó. Nhưng trong sự liên hệ lẫn nhau, tại sao phải có đang ghi lại? Đang ghi lại đó có cho chúng ta sự an toàn trong liên hệ của chúng ta hay không? Có sự an toàn trong liên hệ hay không? Tôi tin rằng có nhiều vụ ly dị hơn kết hôn trong quốc gia này.

Sự liên hệ là một vấn đề rất, rất nghiêm túc. Nhưng chất lượng của liên hệ đó bị hủy hoại khi bộ não đang ghi lại tất cả những vui thú, những câu nhàu, những biến cố nhỏ nhen tầm thường. Bạn biết điều gì đang xảy ra trong những liên hệ bình thường, mỗi người đang theo đuổi vui thú, thành tựu, tham vọng riêng của người ấy. Điều đó hoàn toàn hủy hoại sự liên hệ.

Cũng vậy, tình yêu là một vấn đề của tư tưởng? Tình yêu là ham môn? Tình yêu là vui thú? Tình yêu là ký ức? Làm ơn **h**ãy tìm hiểu u tất cả điều này – không chỉ trí năng

nhưng thực tế để cho chính sự tìm hiểu đó là hành động. Khi bạn hành động, hành động đó cần đến sự đam mê, không phải là ý tưởng hay ham muốn thuộc trí năng. Tình yêu không là dực vọng, tình yêu không ở trong quỹ đạo của tư tưởng, và khi bộ não chỉ là một cái máy ghi lại trong một liên hệ, bạn hủy diệt mọi thứ mà là tình yêu.

Bạn có lẽ nói, ông rất dễ dàng để nói theo cách đó bởi vì ông không lập gia đình. Nhiều người đã nói với tôi như thế – mà quá vô lý. Người nói sống cùng rất nhiều người ở Ấn độ, Châu âu, và Mỹ, rất nhiều người, liên tục. Khi bản chất, cấu trúc, hoạt động, và giới hạn của tư tưởng thực sự được hiểu rõ, mà có nghĩa được quan sát, chính quan sát đó là hành động. Vậy là có một chất lượng hoàn toàn khác hẳn của liên hệ, bởi vì tình yêu là ở ngoài bộ não, không ở bên trong những giới hạn của tư tưởng.

Vậy là giống như sợ hãi, tình trạng bị quy định của chúng ta là chuyển động của tư tưởng. Chúng ta đã sống cùng sợ hãi suốt hàng ngàn năm, và chúng ta vẫn còn sợ hãi, cả bên ngoài lẫn bên trong. Bên ngoài chúng ta muốn sự an toàn thân thể. Người ta phải có sự an toàn thân thể. Nhưng sự an toàn bên ngoài đó trở thành không -an toàn khi người ta tìm kiếm sự an toàn bên trong. Đầu tiên chúng ta muốn sự an toàn tâm lý; thuộc tâm lý được an toàn, trong sự liên hệ của chúng ta chúng ta muốn được tuyệt đối an toàn – người vợ vĩnh cửu của tôi! Hay nếu sự vĩnh cửu không tồn tại với người phụ nữ đó, tôi sẽ cố gắng tìm được nó với một người khác. Bạn có lẽ cười, nhưng đây là điều gì đang xảy ra trong thế giới. Có lẽ đây là điều gì đã xảy ra cho bạn. Có lẽ đó là lý do tại sao bạn cười lảng tránh thật mau.

Người ta phải tìm hiểu rất kỹ càng liệu có bất kỳ, sự vĩnh cửu, sự an toàn bên trong nào trong sống. Hay sự tìm kiếm cho an toàn bên trong, mà cuối cùng là Thượng đế, ảo tưởng, và vì vậy không có an toàn, thuộc tâm lý, nhưng chỉ có sự thông minh tột đỉnh đó – không thuộc những quyền sách,

không thuộc hiểu biết – mà hiện diện, tồn tại, chỉ nơi nào có tình yêu, từ bị. Vậy là thông minh đó hành động. Bạn có lẽ nói, “Tất cả điều này quá khó nắm bắt, quá phức tạp”, nhưng không phải vậy. Sống – đang sống – là một tiến hành rất phức tạp. Bạn phải biết điều đó nhiều hơn người nói. Đến văn phòng, cơ xưởng – toàn cách sống của chúng ta là một tiến hành rất phức tạp. Và cái phức tạp đó phải được tiếp cận bằng sự đơn giản vô cùng. Đơn giản theo tâm lý, không phải đơn giản một cách ngu dốt, nhưng thấy chất lượng của tánh đơn giản. Từ ngữ *innocent* hồn nhiên, theo nguyên gốc, có nghĩa không gây tổn thương và không bị tổn thương. Nhưng chúng ta bị tổn thương từ niên thiếu bởi cha mẹ, bởi những học sinh bạn, qua trường đại học, và vân vân; chúng ta liên tục đang bị tổn thương phân tâm lý. Suốt cuộc đời chúng ta mang theo tổn thương đó, cùng tất cả sự đau khổ của nó. Khi người ta bị tổn thương, luôn luôn có sự sợ hãi của bị tổn thương lại, vì vậy người ta dựng lên một bức tường trong chính người ta và kháng cự. Nhưng không bao giờ bị tổn thương là tánh đơn giản.

Lúc này cùng tánh đơn giản đó tiếp cận vấn đề rất phức tạp của sống, mà là nghệ thuật sống. Tất cả điều này đòi hỏi nhiều năng lượng, đam mê, và ý thức vô hạn của sự tự do để quan sát.

Rajghat, 12 tháng暮 ời một 1984

Bạn muốn bàn luận tại sao những con người sống trong xung đột liên tục, có những vấn đề liên tục? Bạn đã tìm hiểu nó? Những cuộc sống của các bạn đang trong xung đột, phải không? Hãy chân thật và đơn giản một lần. Xung đột là gì? Những ham muốn đối nghịch, những đòi hỏi đối nghịch, những quan điểm đối nghịch; tôi suy nghĩ thế này và bạn suy nghĩ thế kia; thành kiến của tôi ngược lại thành kiến của bạn; truyền thống của tôi chống lại truyền thống của bạn; tham thiên của tôi khác hẳn tham thiên của bạn; vị đạo sư của tôi giỏi hơn vị đạo sư của bạn; vẫn còn sâu thẳm hơn, tánh ích kỷ của tôi không giống tánh ích kỷ của bạn. Vì vậy có sự tiến hành mâu thuẫn này đang xảy ra trong chúng ta, mà là thái độ phân hai đối với sống. Cái tốt lành và cái xấu xa. Bạn có khi nào tìm hiểu liệu có một liên hệ giữa cái tốt lành và cái xấu xa? Tất cả điều này là cái gì đó mới mẻ phải không? Bạn hiểu rõ đó là sự phân hai, thù hận và không-thù hận.

Chúng ta hãy dùng ột ví dụ: bạo lực và không-bạo lực. Có một liên hệ giữa bạo lực và một bộ não mà không có bạo lực? Nếu có, vậy thì điều đó hàm ý một liên kết giữa hai. Nếu có một liên hệ giữa bạo lực và cái không-bạo lực – vậy thì cái này được sinh ra từ cái còn lại. Hãy lưu ý đến điều này một tí. Hai đối nghịch: bạo lực hay, nếu bạn không thích bạo lực, ganh ghét và không-ganh ghét. Nếu ganh ghét có một liên hệ với không-ganh ghét, vậy thì cái này được sinh ra từ cái còn lại.

Hãy nhìn, ầu tình yêu có liên quan đến hận thù và ghen tuông – điều đó hay ho hơn – chúng ta hãy quan sát một

sự việc hàng ngày rất bình thường. Nếu tình yêu có liên quan đến hận thù, vậy thì nó không là tình yêu, đúng chứ?

Nếu cái không-bạo lực có liên quan đến bạo lực, nó vẫn còn là thành phần của bạo lực. Vì vậy bạo lực là cái gì đó hoàn toàn khác hẳn cái không-bạo lực. Nếu bạn thấy sự kiện đó, vậy là xung đột kết thúc. Hãy nhìn, nếu tôi bị mù lòa, tôi chấp nhận nó. Tôi không thể cứ đấu tranh, cứ nói tôi phải có ánh sáng nhiều hơn, tôi phải trông thấy. Tôi bị mù lòa. Nhưng nếu tôi không chấp nhận nó và tôi nói tôi phải trông thấy, tôi phải trông thấy, vậy thì có xung đột. Đây là một sự kiện rất đơn giản. Tôi chấp nhận tôi bị mù lòa. Với sự chấp nhận của sự kiện mù lòa tôi phải nuôi dưỡng những giác quan khác. Tôi có thể cảm giác tôi đến gần một bức tường như thế nào. Thấy sự kiện rằng tôi bị mù lòa có trách nhiệm riêng của nó. Nhưng nếu tôi liên tục nói với chính mình tôi phải trông thấy, tôi phải trông thấy, tôi đang trong xung đột.

Đây là điều gì bạn đang làm. Nếu tôi chấp nhận rằng tôi bị ngu dốt, tôi làm như thế bởi vì tôi so sánh với bạn, mà thông minh. Tôi biết ngu dốt chỉ qua sự so sánh. Tôi thấy bạn, rất sáng láng, rất khôn ngoan, thông minh – và tôi nói, nếu so sánh với cô ấy tôi thật ngu dốt làm sao. Nhưng nếu tôi không so sánh, *tôi là cái gì tôi là*. Đúng chứ? Vậy thì tôi có thể bắt đầu từ đó; nhưng nếu tôi luôn luôn đang so sánh chính tôi với bạn, mà sáng láng, thông minh, đẹp đẽ, có năng lực, và mọi chuyện như thế, tôi đang liên tục xung đột với bạn. Nhưng nếu tôi chấp nhận tôi là gì – tôi là điều này – từ đó tôi có thể bắt đầu. Vậy là xung đột tồn tại chỉ khi nào chúng ta phủ nhận sự kiện thực tế của “cái gì là”. Tôi là *điều này*, nhưng nếu tôi đang luôn luôn cố gắng để trở thành *điều kia*, tôi đang trong xung đột. Các bạn giống như thế bởi vì tất cả bạn tham gia vào đang trở thành thuộc tâm lý. Tất cả các bạn đều muốn trở thành những người kinh doanh, sùng đạo, hay tham thiền đúng cách, phải không? Vậy là có xung đột. Thay vì nhận ra

sự kiện rằng tôi là bạo lực và không chuyển động khỏi sự kiện đó, tôi giả vờ không-bạo lực; và khi tôi giả vờ không-bạo lực, xung đột bắt đầu. Vậy là liệu bạn có thể không còn giả vờ và nói, tôi là bạo lực, chúng ta hãy giải quyết bạo lực? Khi bạn bị đau răng, bạn đi đến nha sĩ, bạn làm cái gì đó về nó, nhưng khi bạn *giả vờ* bạn không bị đau răng . . . ! Vậy là xung đột kết thúc khi bạn thấy những sự việc như chúng là và không giả vờ cái gì đó mà không đúng thực.

Bombay, 7 tháng hai 1985

Liệu bạn có thể nhìn cái gì đó mà không có từ ngữ? Liệu bạn có thể, khi bạn đang ngồi đây, nhìn con người này mà không có từ ngữ, hình ảnh, danh tiếng, mọi thứ vớ vẩn đó? Từ ngữ, hình ảnh, ký ức, tất cả thứ đó, không là người quan sát hay sao? Người quan sát không là lai lịch của là một người Ấn độ giáo, hay một người Hồi giáo, hay bất kỳ người nào, cùng tất cả những mê tín, những niềm tin, những dính líu hay sao? Chính bởi ký ức mới làm cho người quan sát dường như khác hẳn vật được quan sát. Liệu bạn có thể nhìn, quan sát, mà không có lai lịch, những kỷ niệm quá khứ tác động vào cái đang được quan sát? Khi bạn nhìn như thế, chỉ có cái đang được quan sát. Không có người quan sát đang quan sát và được quan sát.

Khi có một khác biệt, một phân chia, giữa người quan sát hay người chứng kiến, giữa người quan sát và vật được quan sát, phải có – như chúng ta đã nói lúc trước – sự xung đột. Và để hiểu rõ tại sao những con người sống trong xung đột từ khoảnh khắc họ sinh ra đời đến khi họ chết là để tìm ra tại sao sự phân chia này giữa người quan sát và vật được quan sát lại tồn tại, hay liệu chỉ có vật được quan sát.

Điều gì chúng ta đang nói là, bất kỳ nơi nào có một phân chia, phải có xung đột. Đó là một luật lệ, một luật lệ vĩnh cửu. Nơi nào có sự tách rời, một phân chia, một vỡ thành hai mảnh, phải có xung đột. Xung đột đỉnh điểm trở thành chiến tranh, giết chết con người. Như lúc này đang được phơi bày trong thế giới, ở Mỹ, Nga, Lebanon, thế giới Hồi giáo, và thế giới không-Hồi giáo, có xung đột. Vì vậy hiểu rõ và được

tự do khỏi xung đột, thực sự được tự do khỏi nó, là hiểu rõ tại sao người quan sát trở nên quá thống trị, tách rời khỏi anh ấy, hay chị ấy, cái người hay vật đang được quan sát. Khi tôi quan sát nếu tôi lập gia đình hay có một bạn gái, có một phân chia giữa chúng ta, một phân chia thực tế, không chỉ thân thể nhưng một phân chia truyền thống, uy quyền của cha mẹ, uy quyền của người nào đó, vì vậy luôn luôn có phân chia giữa những liên hệ của chúng ta và luôn luôn có những xung đột giữa những con người.

Chẳng có bao nhiêu người trong thế giới có một liên hệ trong đó không còn xung đột, và xung đột đó tồn tại bởi vì chúng ta đã tách rời người quan sát khỏi vật được quan sát. Tôi khác biệt sự tức giận của tôi, sự ganh ghét của tôi, sự đau khổ của tôi; vậy là bởi vì khác biệt, có xung đột. Đó là, “Tôi phải loại bỏ sự đau khổ. Hãy bảo cho tôi làm thế nào khuất phục sự đau khổ. Hãy bảo cho tôi phải làm gì với sự sợ hãi của tôi.” Thế là có xung đột, mãi mãi. Nhưng bạn là đau khổ. Bạn không khác biệt đau khổ, tức giận, những ham muốn tình dục của bạn, phải không? Bạn không khác biệt trạng thái cô độc mà bạn cảm thấy – bạn là cô độc. Nhưng chúng ta nói, “Vâng, tôi là cô độc, nhưng tôi phải tẩu thoát khỏi nó”. Vì vậy tôi đi đến ngôi đền hay sự giải trí nào đó. Bạn không khác biệt chất lượng của bạn là gì; chất lượng đó là bạn. Tôi là tức giận, đau khổ, cô độc, trầm uất. Lúc này, trước kia, khi tôi đã tách rời, tôi đã hành động vào sự đau khổ của tôi. Nếu tôi đã bị cô độc, tôi đã tẩu thoát khỏi trạng thái cô độc đó, đã cố gắng khuất phục hay đã phân tích hay đã lấp đầy nó bằng mọi loại vui chơi hay hoạt động tôn giáo. Nhưng nếu tôi là cô độc, tôi không thể làm bất kỳ điều gì về nó. Tôi là cô độc – nhưng không phải tôi là cô độc như cái gì đó khác biệt tôi – tôi là *cái đó*. Trước đây tôi đã hành động vào nó; lúc này tôi không thể hành động vào nó bởi vì tôi là *cái đó*.

Vậy là điều gì xảy ra khi người quan sát là vật được quan sát? Khi tức giận là tôi, lúc đó điều gì xảy ra? Bạn đã

tìm hiểu điều này, hay bạn chỉ nói, “Vâng, tôi là người quan sát và vật được quan sát”? Điều đó vô nghĩa. Nhưng hãy thâm nhập vào nó và tìm ra liệu sự tức giận có khác biệt bạn. Truyền thống, tình trạng bị quy định nói, “Tôi khác biệt sự tức giận của tôi”, và thế là bạn hành động vào nó. Nhưng khi bạn nhận ra rằng bạn là tức giận, bạn làm gì, điều gì xảy ra?

Trước hết, tất cả xung đột kết thúc. Tất cả xung đột kết thúc khi bạn nhận ra rằng bạn là cái đó. Tôi là da màu – chấm hết. Nó là một sự kiện – da màu sáng hay da màu đen hay da màu sẫm hay bất kỳ da màu gì. Vậy là bạn loại bỏ hoàn toàn tiến trình phân chia này mà tạo ra sự xung đột trong chính bạn.

Cũng vậy, tại sao chúng ta tạo ra một trừu tượng từ một sự kiện? Sự kiện là tôi là tức giận, tôi là ghen tuông, tôi là cô độc. Tại sao tôi biến nó thành một ý tưởng, một trừu tượng? Biến một sự kiện thành một trừu tượng dễ dàng hơn đối diện nó? Bởi vì tôi có thể đùa giỡn với những ý tưởng, tôi nói, “Vâng, đây là một ý tưởng hay; đó là một ý tưởng dở; thuyết phục tôi, ông đừng thuyết phục tôi”. Tôi có thể tiếp tục giống như thế. Khi không có trừu tượng nhưng chỉ sự kiện, vậy là tôi phải giải quyết nó. Nhưng lúc đó tôi tự tách rời và nói, “Tôi sẽ làm điều gì đó về nó”. Khi người ta nhận ra không có tách rời – bạn là cái đó, bạn là “cái gì là”, bạn là một người Ấn độ giáo, một người Hồi giáo, một người Thiên chúa giáo; bạn là một người kinh doanh, bạn là xấu xa, bạn là hung dữ; bạn là tất cả cái đó – vậy là bạn tự loại bỏ hoàn toàn ý tưởng của phân chia trong chính bạn, và vậy là xung đột kết thúc. Bạn biết bộ não như thế nào khi không có xung đột? Khi bộ não đang xung đột liên tục, như bộ não của hầu hết mọi người, điều gì xảy ra cho bộ não đó? Nó bị tổn thương, bị hư hỏng.

Có thể bạn đã sống quá lâu cùng xung đột, đau khổ, phiền muộn, và sợ hãi, và bạn đã nói, “Nó là thành phần thuộc sống của tôi, tôi sẽ chấp nhận nó”, và bạn đã sống trên hướng

đó. Chưa bao giờ bạn đã tìm hiểu sự xung đột gây tác hại như thế nào cho bộ não, tinh thần, của một con người. Nếu người ta liên tục bị dồn dập, bị toi tả bởi xung đột, bạn biết điều gì xảy ra cho bộ não? Nó co rúm lại. Nó trở nên rất nhỏ nhen, giới hạn, xấu xa. Đó là điều gì đang xảy ra cho tất cả chúng ta. Vậy là một con người khá thông minh hỏi, “Tại sao tôi phải sống trong xung đột suốt phần còn lại của cuộc đời tôi?” Anh ấy bắt đầu tìm hiểu sự xung đột là gì. Xung đột phải hiện diện nơi nào có phân chia – bên trong cũng như bên ngoài. Sự phân chia này, thậm chí, cơ bản, là giữa cái “tôi”, người quan sát, và vật được quan sát. Hai hoạt động tách rời đang xảy ra – mà không đúng thực, bởi vì bạn là tức giận, bạn là bạo lực. Nếu bạn đến mấu chốt đó và nhận ra rằng người quan sát là vật được quan sát, có hoạt động mà hoàn toàn khác hẳn.

Từ quyển **Sổ tay của Krishnamurti,**

31 tháng chín 1961

Mặt trời đang lặn trong những đám mây lớn đầy màu sắc phía sau những quả đồi Roman; chúng sáng rực, tung tóe qua bầu trời và toàn quả đất được biến thành tráng lệ, ngay cả những cột điện thoại và những dãy nhà cao ốc vô tận. Chẳng mấy chốc nữa sẽ tối và xe hơi đang chạy nhanh. Những quả đồi nhạt dần, và vùng quê trở nên bằng phẳng. Nhìn có tư tưởng và nhìn không có tư tưởng là hai sự việc khác biệt. Nhìn những cái cây đó cạnh lề đường và những khu nhà bên kia những cánh đồng khô có tư tưởng làm cho bộ não bị trói chặt vào những giới hạn riêng thuộc thời gian, trải nghiệm, ký ức của nó; bộ máy của tư tưởng đang làm việc liên tục, không ngừng nghỉ, không mới mẻ; bộ não bị làm cho cùn lụt, mất nhạy cảm, không còn khả năng hồi phục. Muốn đòi nó đang đáp trả đến những thách thức và đáp trả của nó không đầy đủ cũng không trong sáng. Nhìn có tư tưởng giữ bộ não trong khe rãnh của thói quen và công nhận; nó trở nên mệt mỏi và lơ đãng; nó sống trong những giới hạn chật hẹp thuộc tạo tác riêng của nó. Nó không bao giờ được tự do. Tự do này xảy ra khi tư tưởng không đang nhìn; nhìn không có tư tưởng không có nghĩa là một quan sát ráo hoảnh, không hồn trong đăng trí.

Khi tư tưởng không nhìn, vậy thì chỉ có quan sát, không còn tiến trình máy móc của công nhận và so sánh, biện hộ và chỉ trích; nhìn này không làm la liệt bộ não vì tất cả tiến trình máy móc của thời gian đã kết thúc. Nhờ sự nghỉ ngơi

hoàn toàn bộ não được lọc sạch tinh khiết, để đáp trả không còn phản ứng, để sống không còn băng hoại, để chết không còn bị hành hạ bởi những vấn đề. Nhìn không có tư tưởng là thấy không còn sự ngăn trở của thời gian, hiểu biết và xung đột. Tự do để thấy này không là một phản ứng; tất cả những phản ứng đều có những nguyên nhân; nhìn không phản ứng không là đứng đưng, xa cách, một rút lui lạnh lùng. Thấy không có bộ máy của tư tưởng là thấy tổng thể, không có cá thể và phân chia, mà không có nghĩa rằng đồng nhất và không riêng biệt. Cái cây không trở thành một ngôi nhà hoặc một ngôi nhà không trở thành cái cây. Thấy không có tư tưởng không dẫn dắt bộ não vào trạng thái hôn trầm, mê muội; trái lại, nó hoàn toàn tỉnh thức, chú ý, mà không có xung đột và đau khổ. Chú ý không có những giới hạn của thời gian là nở hoa của thiền định.

Dịch xong 24-4-2009

Đã dịch: [\[www.jkrishnamurtiongkhong.com\]](http://www.jkrishnamurtiongkhong.com)

- 1 – Sổ tay của Krishnamurti (Dịch 2005 - Sửa 3-2013)
Krishnamurti's Notebook
- 2 – Ghi chép của Krishnamurti (Dịch 2005 - Sửa 3-2013)
Krishnamurti's Journal
- 3 – Krishnamurti độc thoại (Dịch 2006 - Sửa 3-2013)
Krishnamurti to Himself
- 4 – Ngẫm nghĩ hàng ngày cùng Krishnamurti
Dịch 2005 - Sửa 3-2013
Daily Meditation with Krishnamurti
- 5 – Thiền định 1969 (Dịch 2005 - Sửa 3-2013)
Meditation 1969
- 6 – Thư gửi trường học (Dịch 7-2008 – Sửa 3-2013)
Letters to Schools
- 7 – Nói chuyện cuối cùng 1985 tại Saanen
Dịch 2007 - Sửa 2012
Last Talks at Saanen 1985
- 8 – Nghĩ về những điều này (Dịch 2006 - Sửa 3-2013)
Think on these things
- 9 – Tương lai là ngay lúc này (Dịch 9-2008)
The Future is now
- 10 – Bàn về Thượng đế (Dịch 10-2008)
On God
- 11 – Bàn về liên hệ (Dịch 2008)
On Relationship
- 12 – Bàn về giáo dục (Dịch 2007 - Sửa 10-2012)
On Education
- 13 – Bàn về sống và chết (Dịch 2-2009)
On living and dying
- 14 – Bàn về tình yêu và sự cô độc (Dịch 2-2009)
On Love and Loneliness

- 15 – Sự thức dậy của thông minh- Tập I/II
 Dịch 2009 - Sửa 2-2013
The Awakening of Intelligence
- 16 – Bàn về xung đột (Dịch 4-2009)
On Conflict
- 17 – Bàn về sợ hãi (Dịch 7-2009)
On Fear
- 18 – Vượt khỏi bạo lực (Dịch 6-2009)
Beyond Violence
- 19 – Bàn về học hành và hiểu biết (Dịch 8-2009)
On Learning and Knowledge
- 20 – Sự thức dậy của thông minh-Tập II/II
 Dịch 2009 – Sửa 2-2013
The Awakening of Intelligence
- 21 – Nghi vấn không đáp án (Dịch 2009)
The Impossible Question
- 22 – Tự do đầu tiên và cuối cùng (Dịch 4-2010 - sửa 2013)
The First and Last Freedom
- 23 – Bàn về kiếm sống đúng đắn
 Dịch 1-2010 - sửa 3-2013
On Right Livelihood
- 24– Bàn về thiên nhiên và môi trường (Dịch 5-2010)
On Nature and The Environment
- 25– Tương lai của nhân loại (Dịch 5-2010)
The Future of Humanity
- 26– Sự kết thúc của thời gian (Dịch 5-2010)
The Ending of Time
- 27– Sống chết của Krishnamurti (Dịch 2009)
The Life and Death of Krishnamurti
A Biography by Mary Lutyens
- 28–Trách nhiệm với xã hội (Dịch 6-2010)
Social Responsibility
- 29– Cá thể và xã hội (Dịch 7-2010)
Individual & society

- 30- Cái gương của sự liên hệ (Dịch 11-2010)
The Mirror of Relationship
- 31- Bàn về cái trí và suy nghĩ (Dịch 8-2010)
On mind & thought
- 32- Tại sao bạn đang được giáo dục? (Dịch 2-2011)
Why are you being educated?
- 33- Bàn về Sự thật (Dịch 3-2011)
On Truth
- 34- Tiểu sử của Krishnamurti – Tập I/II (Dịch 5-2011)
Krishnamurti's biography by Pupul Jayakar
- 35- Tiểu sử của Krishnamurti – Tập II/II (Dịch 6-2011)
Krishnamurti's biography by Pupul Jayakar
- 36- Truyền thống và Cách mạng (Dịch 7-2011)
Tradition & Revolution
- 37- Khởi đầu của học hành (Dịch 8-2011)
Beginnings of Learning
- 38- Giáo dục và ý nghĩa của sống (Dịch 9-2011)
Education and Significance of Life
- 39- Cuộc đời trước mặt (Dịch 10-2011)
Life Ahead
- 40- Gặp gỡ sự sống (Dịch 11-2011)
Meeting Life
- 41- Giới hạn của suy nghĩ (Dịch 12-2011)
The Limits of Thought
- 42- Lửa trong cái trí (Dịch 2-2012)
Fire in the mind
- 43- Nói chuyện tại Nhà bếp (Dịch 2011)
1001 Bữa trưa cùng J. Krishnamurti
The Kitchen Chronicles
1001 Lunches with J. Krishnamurti
- 44- Nói chuyện cùng sống Tập I/III (Dịch 2012)
Commentaries on living-First Series
- 45- Bàn về tự do (Dịch 12-2012)
On Freedom

- 46-Thâm nhập Thấu triệt (Dịch 3-2013)
Exploration Into Insight
- 47- Nói chuyện cùng sống Tập II/III (Dịch 3-2013)
Commentaries on living - Second Series
- 48- Nói chuyện cùng sống Tập III/III (Dịch 4-2013)
Commentaries on Living-Third Series